Dossier 2018 - Steunpunt Data & Analyse

WERKEN IN VLAAMS-BRABANT

Filip De Maesschalck, Vicky Heylen en Tine De Rijck

VLAAMS-BRABANT
kruispunt van vele werelden

Voorwoord

Met de afslanking van de provincies verdwenen een aantal provinciale bevoegdheden. Het Steunpunt Sociale Planning blijft bestaan, maar dan onder de naam Data & Analyse, of kortweg D&A. Lokale besturen en andere organisaties kunnen er nog steeds terecht voor cijfers, analyses, onderzoek… ter ondersteuning van de beleidsplanning.

Het Steunpunt heeft al heel wat dossiers opgesteld over verschillende thema's en bevolkingsgroepen, maar tot nu toe kwam het thema 'werken' nog niet expliciet aan bod. De arbeidsmarkt heeft wel een grote impact op heel wat andere thema's, zoals armoede, waar (het ontbreken van) werk een belangrijke rol speelt, maar bijvoorbeeld ook bij de pendel tussen Vlaams-Brabant en Brussel. Aangezien economie een provinciale bevoegdheid blijft, stellen we daarom nu een dossier voor dat is gefocust op werk en werkloosheid.

Het dossier gaat uitgebreid in op de Vlaams-Brabantse bevolking *op actieve leeftijd*. We kijken naar de werkenden, de werkzoekenden én de veel grotere groep van niet-beroepsactieven, die bijvoorbeeld studeren of niet kunnen werken omwille van ziekte of handicap. We brengen daarnaast de werkgelegenheid in Vlaams-Brabant in kaart. Omdat het aantal arbeidsplaatsen in Vlaams-Brabant niet helemaal overeen komt met het aantal werkende inwoners, en er ook verschillen zijn naar sector en beroepsprofielen, is er heel wat pendel. Brussel zorgt samen met de Vlaamse Rand voor de helft van de tewerkstelling van de Vlaams-Brabanders. Dit zorgt ook voor uitdagingen op andere vlakken, niet in het minst inzake mobiliteit.

In vergelijking met Vlaanderen is de Vlaams-Brabantse bevolking op actieve leeftijd gemiddeld internationaler, hoger geschoold, minder vaak werkloos en minder vaak inactief. De Vlaams-Brabanders hebben gemiddeld ook hogere lonen en werken vaker in de dienstensector. Natuurlijk geldt dat niet voor alle gemeenten, en dus wordt er veel aandacht besteed aan deze verschillen. We hopen dan ook dat dit dossier lokale besturen en organisaties kan helpen bij het voeren van een geïnformeerd beleid.

Monique Swinnen
gedeputeerde voor Data & Analyse

Marc Florquin
gedeputeerde voor economie en innovatie

Inhoud

Voorwoord 3
Inhoud 4
Inleiding 6

DEEL I: Inwoners op beroepsactieve leeftijd 7
1. Bevolking op beroepsactieve leeftijd 7
2. Demografische kenmerken van de bevolking op beroepsactieve leeftijd 9
3. Opleidingsniveau 12
3.1 Het opleidingsniveau van de volwassen bevolking 13
3.2 Recente schoolverlaters 16
4. Arbeidsmarktpositie 22
4.1 Algemeen overzicht 22
4.2 Werkend 27
4.3 Werkzoekenden 39
4.4 Inactieven 46
4.5 Activiteits-, werkzaamheids- en werkloosheidsgraad 56
5. Conclusies Deel I 58

DEEL II: Werkgelegenheid 62
6. Activiteitssectoren 62
6.1 Belang van de verschillende sectoren 62
6.2 Evolutie van de verschillende sectoren 67
6.3 Vacatures 70
7. Tewerkstelling per bedrijventerrein 72
8. Conclusies Deel II 73

DEEL III: Pendel 75
9. Arbeidskrachten en arbeidsplaatsen in Vlaams-Brabant 75
10. Pendel op gemeentelijk niveau 79
10.1 Werkende Vlaams-Brabanders 79

10.2 Werkgelegenheidscentra 82
10.3 Pendel naar de belangrijkste werkgelegenheidscentra 85
11. Conclusies Deel III 89

Algemeen besluit 91

Inleiding

Het Steunpunt sociale planning, dat onlangs werd omgedoopt tot het Steunpunt Data & Analyse, maakte eerder dossiers over een hele reeks thema's (welzijnsvoorzieningen, wisselwerking met Brussel, armoede, gezondheid, wonen) en welbepaalde bevolkingsgroepen (ouderen, kinderen en jongeren, minderheden, personen met een handicap). Bij heel wat van deze thema's is er een sterke invloed van de arbeidsmarkt, zoals bij armoede en pendel. Het spreekt voor zich dat de socio-economische positie van welbepaalde bevolkingsgroepen ook sterk samenhangt met hun positie op de arbeidsmarkt. Er is dus duidelijk nood aan een dossier dat expliciet ingaat op werk en werkloosheid.

Dit dossier bestaat uit drie delen. Het *eerste deel* neemt de situatie van de inwoners van Vlaams-Brabant als uitgangspunt. Er wordt ingegaan op de demografie en de opleidingsgraad van de inwoners, op hun arbeidsmarktpositie (werkend, werkzoekend of inactief), en op de concrete sectoren waarin de mensen werken. Er wordt daarbij veel aandacht besteed aan de verschillen tussen de gemeenten. Dat gebeurt ook in het *tweede deel*, dat uitgaat van de bedrijven en zelfstandigen en dus focust op de werkgelegenheid. Hier bekijken we onder meer in welke sectoren de Vlaams-Brabantse zelfstandigen en bedrijven actief zijn. Een *derde deel* gaat over de relatie tussen beide in de vorm van pendel tussen de woon- en de werkplaats. Heel wat Vlaams-Brabanders werken immers buiten de provincie, en omgekeerd is er ook heel wat pendel naar de Vlaams-Brabantse bedrijven.

Alle gegevens die gebruikt worden in dit dossier kunnen opgevraagd worden bij het Steunpunt Data & Analyse via data.analyse@vlaamsbrabant.be of zijn te vinden op de website https://provincies.incijfers.be. Deze nieuwe website biedt gegevens over alle Vlaamse en Brusselse gemeenten, niet alleen op het domein van de arbeidsmarkt, maar ook over heel wat andere thema's die in eerdere dossiers aan bod kwamen. Er is niet alleen de mogelijkheid de gegevens op te vragen, maar ook om rapporten, kaarten en figuren aan te maken.

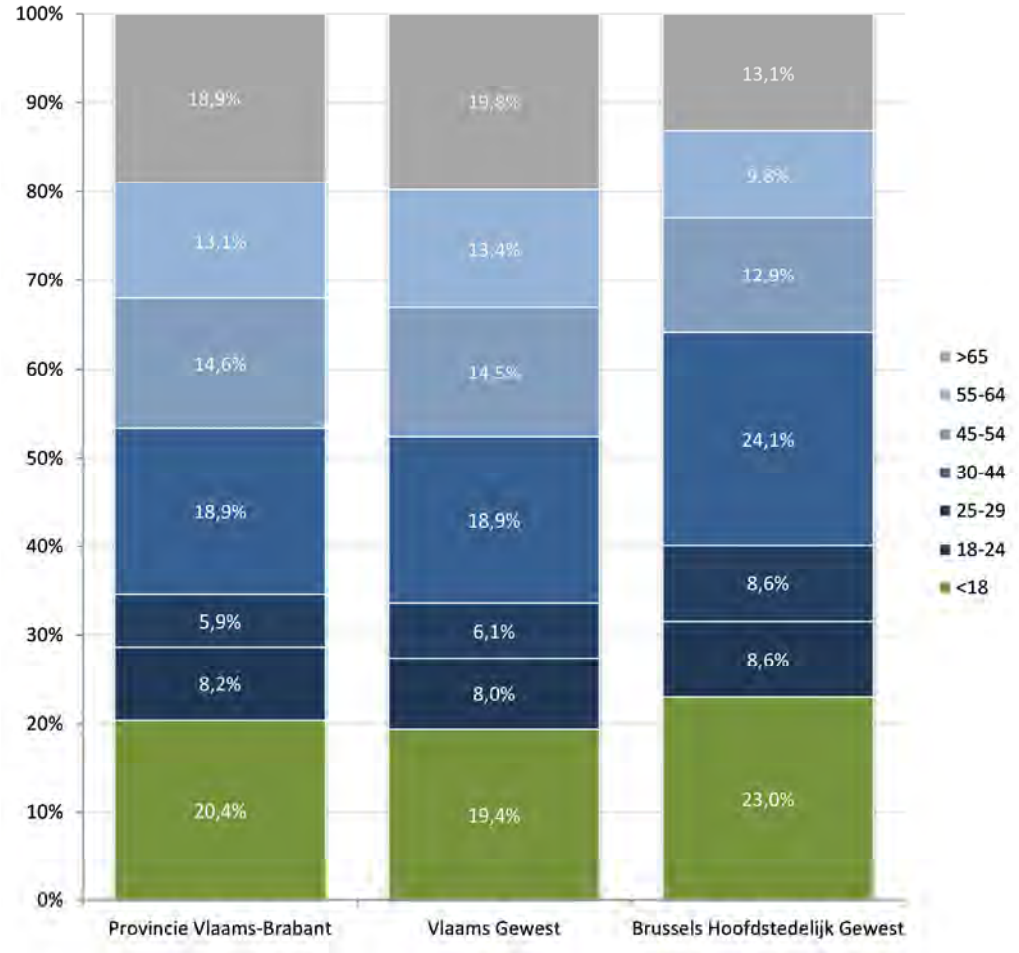
DEEL I: Inwoners op beroepsactieve leeftijd

In dit eerste deel focussen we op de inwoners van Vlaams-Brabant die mogelijk actief zijn op de arbeidsmarkt: de inwoners op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar). We bekijken een aantal demografische kenmerken van deze leeftijdsgroep (leeftijdsverdeling, geslacht, nationaliteit). Daarnaast gaan we in op het opleidingsniveau van de bevolking, dat immers erg belangrijk is voor de toegang tot de arbeidsmarkt. In een laatste hoofdstuk zoomen we in op de arbeidsmarktpositie van de bevolking op beroepsactieve leeftijd: de werkenden, werkzoekenden en inactieven.

1. Bevolking op beroepsactieve leeftijd

In dit eerste deel bekijken we de inwoners van Vlaams-Brabant die mogelijk actief zijn op de arbeidsmarkt. We omschrijven deze groep als de inwoners tussen 18 en 64 jaar. Internationaal gezien wordt vaak een ondergrens van 15 jaar gebruikt. Gezien Belgische jongeren leerplichtig zijn tot 18 en dus doorgaans tot dan nog op de schoolbanken zitten trekken we deze ondergrens op tot 18. Wanneer we hier verderop in de tekst van afwijken zal dit steeds aangegeven worden.

Figuur 1: Leeftijdsverdeling (01/01/2017)

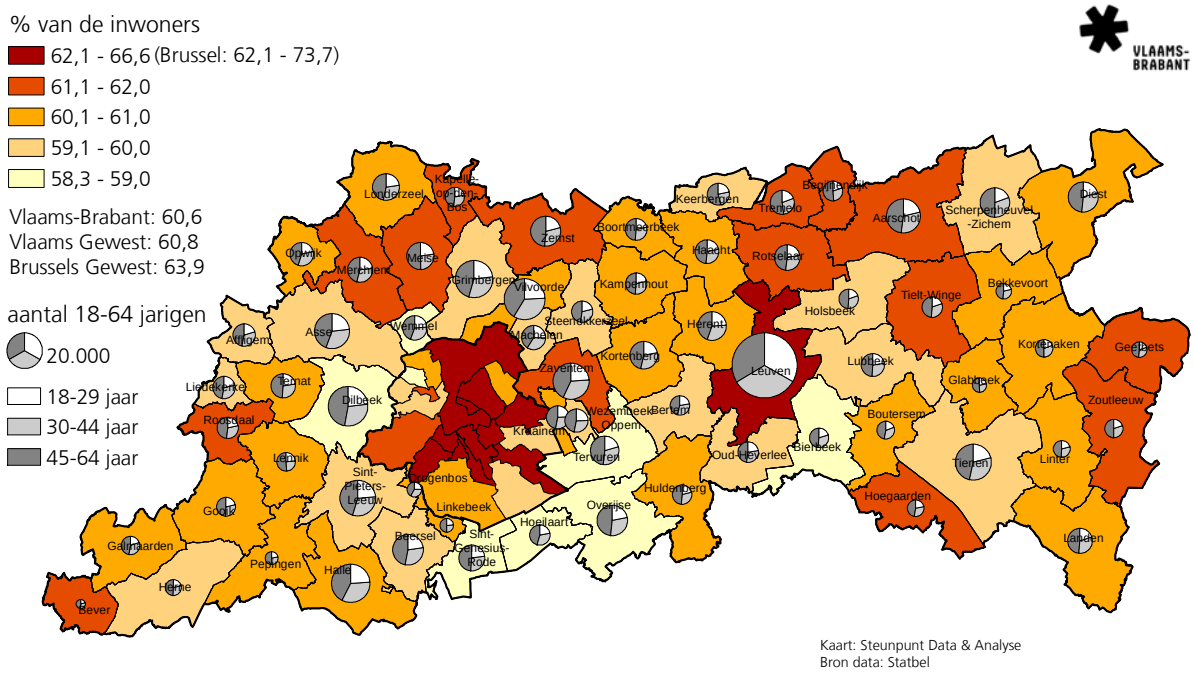

Bron: Statbel

In Vlaanderen is 60,8% van de bevolking tussen 18 en 64 jaar oud, in Vlaams-Brabant is dat 60,6% en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 63,9%. In het Vlaams Gewest is de bevolking op niet-actieve leeftijd ongeveer gelijk verdeeld over de minderjarigen en de 65-plussers: respectievelijk 19,4% en 19,8%. In Vlaams-Brabant is de groep van minderjarigen groter dan de 65-plussers (20,4% en 18,9%), en in het Brussels Gewest is dat verschil heel groot (23,0% t.o.v. 13,1%). De groep van 18-64-jarigen zal er de komende jaren dus ook sneller aangroeien.

Kaart 1 geeft het aandeel en het aantal inwoners tussen 18 en 64 voor de verschillende gemeenten van Vlaams-Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Over het algemeen liggen de Vlaams-Brabantse waarden dicht bij elkaar rond het gemiddelde van 60,6%. Enkel Leuven wijkt hier sterk van af. Hier is precies twee derde van de inwoners, of 66,6%, op beroepsactieve leeftijd. In Brussel ligt het aandeel personen tussen 18 en 64 gemiddeld hoger, vooral in de centrale gemeenten. De cirkeldiagrammen op de kaart geven de leeftijdsverdeling binnen de bevolking op beroepsactieve leeftijd. In een volgende paragraaf gaan we hier dieper op in.

Kaart 1: Inwoners op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) (01/01/2017)

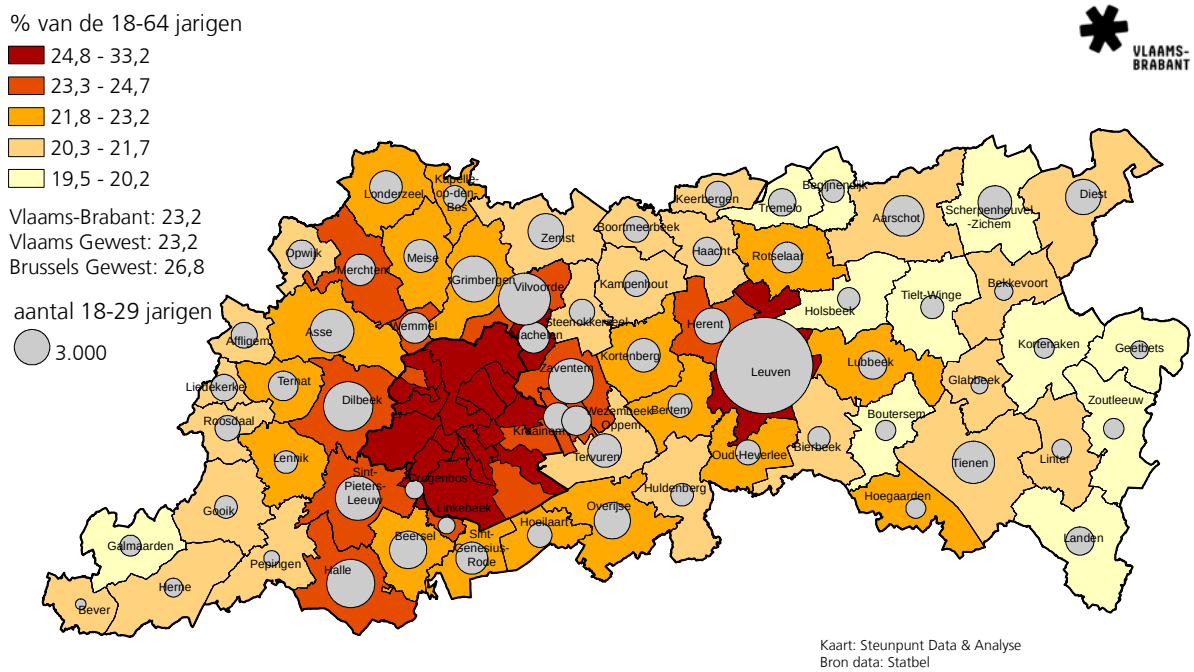

2. Demografische kenmerken van de bevolking op beroepsactieve leeftijd

Demografische kenmerken kunnen een belangrijke rol spelen voor de werkzaamheidsgraad (het aantal werkenden t.o.v. de bevolking op actieve leeftijd) en de werkloosheidsgraad (het aantal werkzoekenden t.o.v. de werkenden én werkzoekenden). Zo is de werkzaamheidsgraad lager bij jongeren en ouderen, bij vrouwen en bij personen met een niet-Belgische nationaliteit, vooral dan bij personen met een nationaliteit van buiten de EU. Omgekeerd is de werkloosheidsgraad bij deze groepen doorgaans hoger. Alleen bij de vrouwen is dat niet het geval, zij hebben zich dus iets meer definitief teruggetrokken uit de arbeidsmarkt.[1]

De Vlaams-Brabantse bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) is gemiddeld 42 jaar. 23% is jonger dan 30, 31% is tussen 30 en 45 jaar oud en 46% is 45 of ouder. Ook hierin zijn er ruimtelijke verschillen: jongvolwassenen zijn belangrijker in de meer verstedelijkte gemeenten: in de rand rond Brussel (zij het wat minder in het zuidoosten), in Brussel zelf, en in het Leuvense. In Leuven gaat het zelfs om 1 op 3. Omgekeerd is het aandeel 45-plussers daar meestal relatief klein.

Kaart 2: Inwoners van 18-29 jaar (01/01/2017)

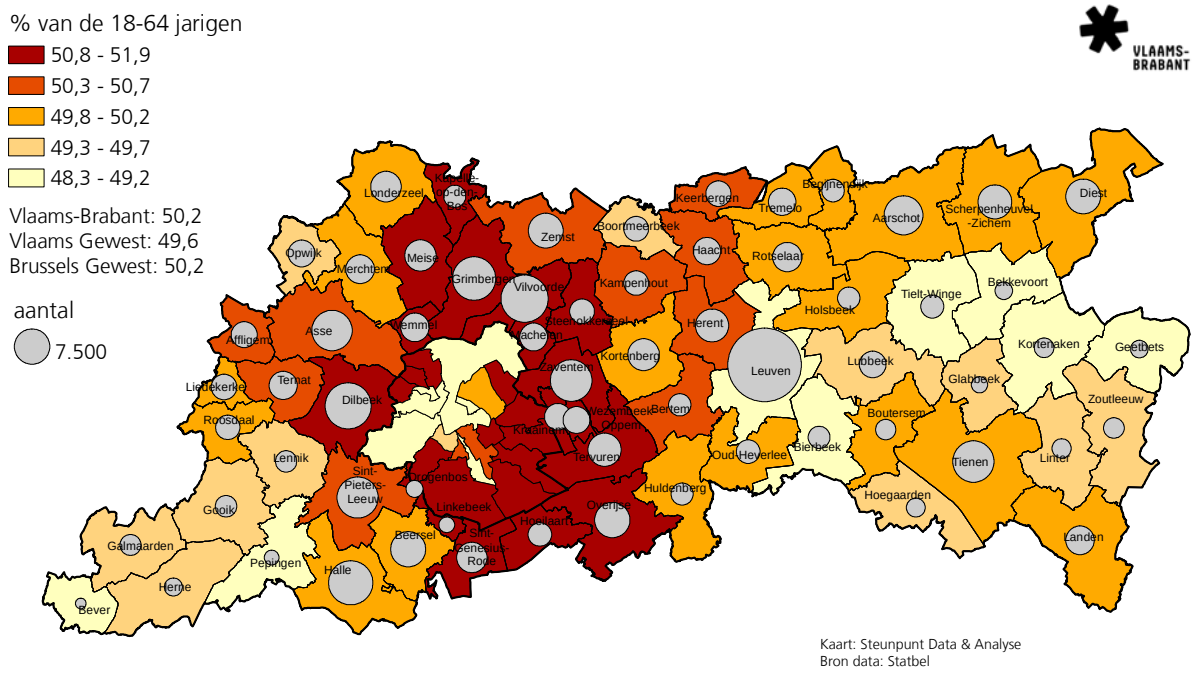

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Statbel

[1] Zie VDAB (2013), Girlpower op de arbeidsmarkt, *VDAB ontcijfert* nr. 34

Kaart 3 geeft het aandeel vrouwen in de bevolking op actieve leeftijd. De waarden liggen niet zo ver van het gemiddelde van 50%, maar er zijn wel ruimtelijk consistente verschillen: in de Brusselse rand zijn de waarden hoger dan gemiddeld, in de meest rurale gebieden van het Hageland en het Pajottenland zijn de waarden eerder laag (en is het aandeel mannen dus relatief hoog). In Leuven en in de centrale gemeenten van Brussel geldt dit ook. Mogelijk speelt immigratie uit het buitenland hier een rol: vaak zijn deze immigranten immers jonge mannen.

Kaart 3: Vrouwen op beroepsactieve leeftijd (01/01/2017)

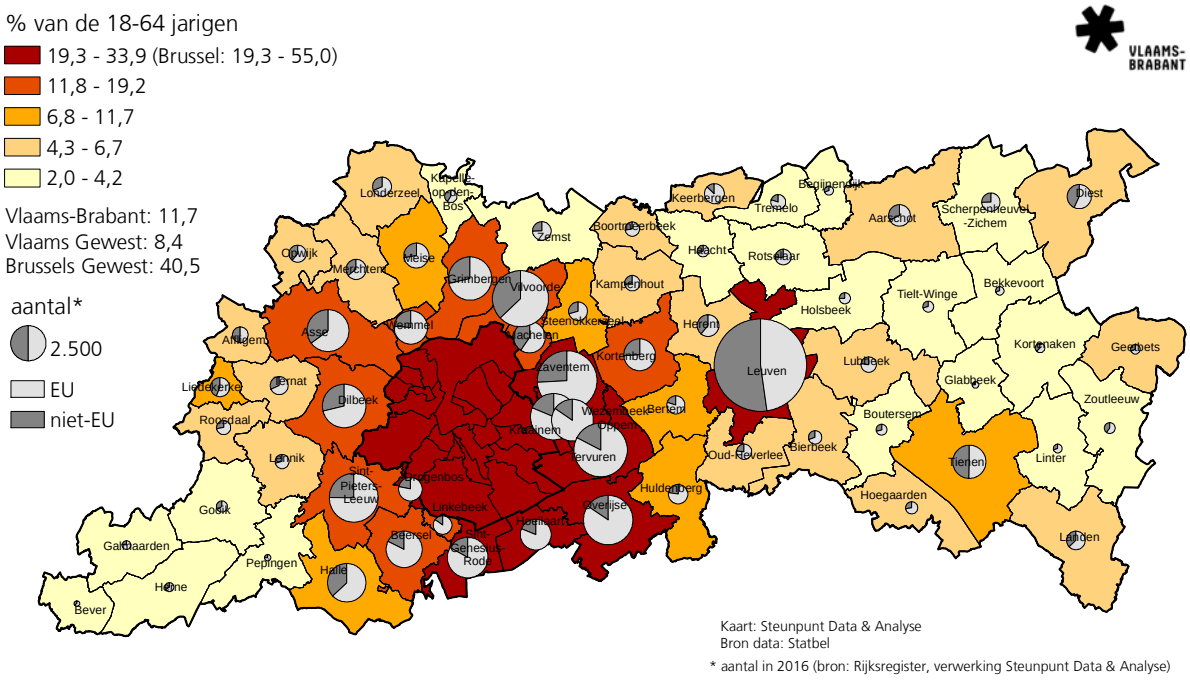

Ten slotte kijken we naar de nationaliteit, waarbij we een onderscheid maken tussen EU-burgers en niet EU-burgers. De eerste hebben immers rechten op de arbeidsmarkt die vergelijkbaar zijn met die van de Belgische bevolking. Voor niet-EU-nationaliteiten geldt dat meestal niet. In Vlaams-Brabant heeft 11,7% van de inwoners niet de Belgische nationaliteit. Dat is meer dan in het Vlaams Gewest (8,4%), maar heel wat minder dan in het Brussels Gewest (40,5%). De hoogste aandelen in Vlaams-Brabant zijn er dan ook rond Brussel, vooral in het zuidoosten, en in Leuven.

Het grootste deel van de niet-Belgen heeft een EU-nationaliteit.[2] Op Leuven na, is dat in alle gemeenten het geval. Vooral ten zuidoosten van Brussel is dat opvallend. Hier wonen heel wat medewerkers van de EU en andere internationale instellingen en bedrijven.

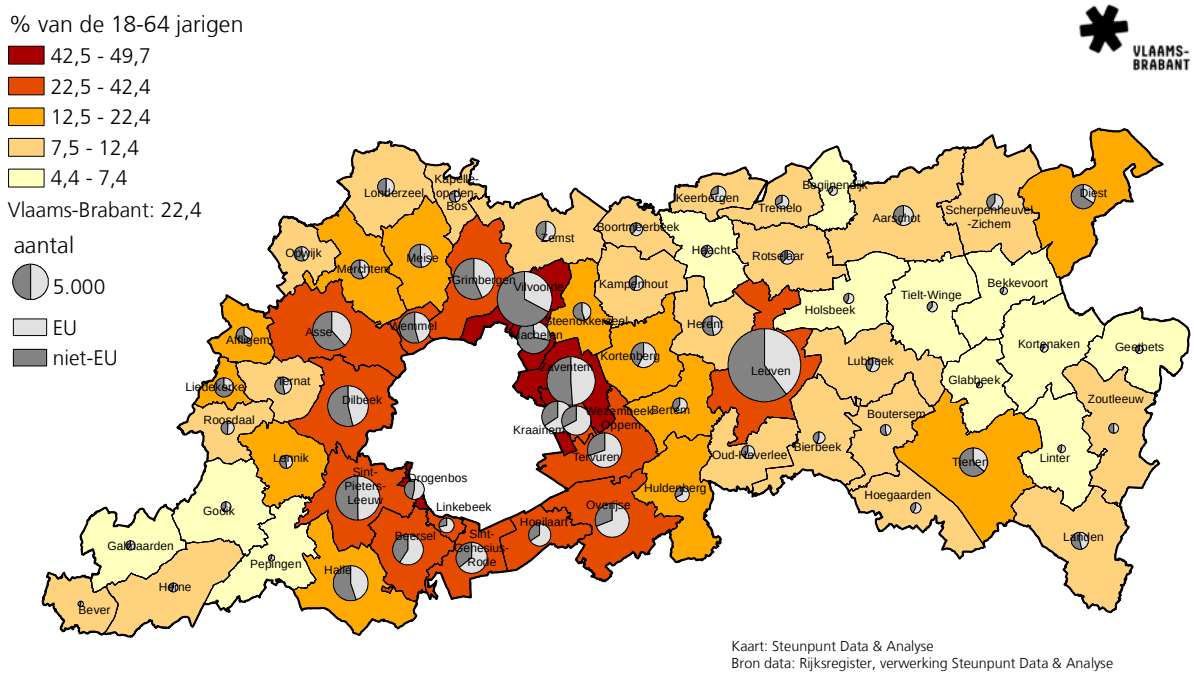
[2] Wanneer we naar de nationaliteit bij geboorte kijken is dat niet meer het geval. Voor meer gegevens hierover, zie Steunpunt sociale planning (2015), Minderheden in Vlaams-Brabant.

Kaart 4: Niet-Belgische inwoners op beroepsactieve leeftijd (01/01/2017)

Verder in dit dossier wordt niet alleen de nationaliteit gebruikt, maar ook de geboortenationaliteit (bij de gegevens over de werkzoekenden) en de herkomst (bij de gegevens over de werkenden en de niet-actieven). Bij die laatste wordt ook de geboortenationaliteit van de ouders in rekening gebracht. Terwijl 11,7% een niet-Belgische nationaliteit heeft, heeft 19,8% een niet-Belgische geboortenationaliteit en 22,4% een niet-Belgische herkomst. De gemeentelijke verschillen worden weergegeven op Kaart 5. Algemeen blijven de zwaartepunten rond Brussel en in Leuven liggen, zij het dat de noordoostelijke gemeenten rond Brussel nu de hoogste waarden hebben. Personen van buiten de EU zijn nu ook in de meerderheid (gezien zij meer dan EU-inwoners de Belgische nationaliteit aannemen; EU-inwoners hebben immers gelijkaardige rechten dan Belgen en voelen minder die noodzaak), zeker bij de herkomst. Dit geldt evenwel niet voor alle gemeenten. Zo behouden de gemeenten ten zuidoosten van Brussel duidelijk een EU-meerderheid.

Kaart 5: Inwoners met een niet-Belgische herkomst op beroepsactieve leeftijd (01/01/2017)

3. Opleidingsniveau

Leeftijd, geslacht en nationaliteit hebben zeker een invloed op de werkzaamheidsgraad en werkloosheidsgraad, cruciaal is echter het opleidingsniveau. De verschillen tussen de hoogopgeleiden en de laagopgeleiden *binnen* de demografische groepen, zijn vaak heel wat groter dan de verschillen *tussen* de demografische groepen. In zijn totaliteit is minder dan de helft van de laaggeschoolden werkzaam, bij hooggeschoolden is dat meer dan vier vijfde. De werkloosheidsgraad is bij laaggeschoolden 3,5 keer groter dan die van hooggeschoolden.[3] Ook de kans om werkloos te worden is voor laaggeschoolden veel groter dan voor midden- en hooggeschoolden. Bovendien geraken laaggeschoolden ook minder snel aan het werk eens ze werkloos zijn.[4]

Ondanks het belang van deze indicator is het moeilijk een allesomvattend beeld te krijgen van het opleidingsniveau van de bevolking. Het Vlaams Departement Onderwijs en Vorming houdt sinds de eeuwwisseling diplomagegevens bij, maar we missen hier de ouderen, en de buitenlandse diploma's en de diploma's behaald aan een Franstalige of private onderwijsinstelling. De VDAB registreert het opleidingsniveau van de werkzoekenden, maar ook hier zijn we dan beperkt tot deze specifieke groep. Voor het opleidingsniveau van de volledige volwassen bevolking zijn we aangewezen op de censusgegevens, die reeds dateren van 2011. Deze bekijken we in een eerste onderdeel. In een tweede onderdeel gaan we in op de jongeren die recent afstudeerden of de school zonder diploma verlieten.

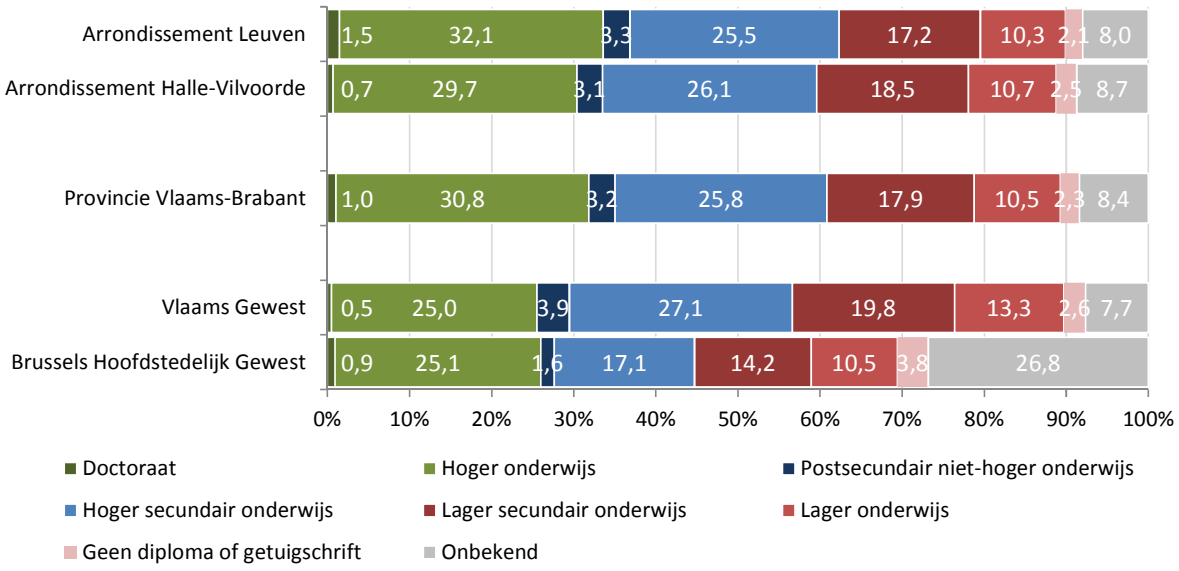
[3] Bron: Steunpunt WSE. Voor meer informatie: zie Herremans W. et al. (2015), Terugblik op de Vlaamse arbeidsmarkt. Ontwikkelingen sinds de jaren tachtig, *WSE Report*, 2015/1

[4] Zie VDAB, Bewegingen tussen werkloosheid, werk en inactiviteit, *VDAB paper* nr. 6

3.1 Het opleidingsniveau van de volwassen bevolking

De laatste census (2011) werd voor het eerst gebaseerd op administratieve data (bij elke vorige census werd een enquêteformulier gestuurd naar de gehele bevolking). De variabele 'het hoogst behaalde diploma' werd als volgt geconstrueerd: men vertrok vanuit de laatste census (de socio-economische enquête van 2001) en vulde deze aan met gegevens van de onderwijsdatabanken van de verschillende gemeenschappen[5] en de gegevens over het opleidingsniveau van de werkzoekenden. Figuur 2 toont het hoogst behaalde diploma van de 18-plussers die geen onderwijs meer volgden in 2011.

Figuur 2: Onderwijsniveau van 18-plussers die geen opleiding meer volgen (2011)

Bron: Census 2011, Statbel

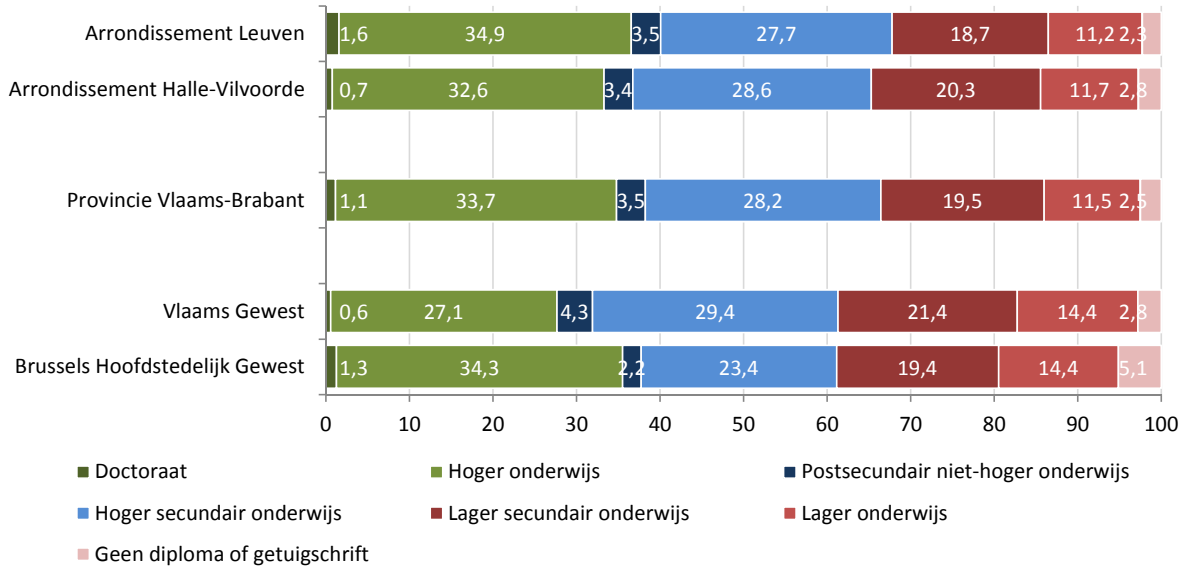
De data zijn niet volledig. In Vlaanderen en Vlaams-Brabant is het onderwijsniveau van 8% van de 18-plussers niet gekend. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest loopt dit aandeel op tot meer dan een kwart. Dit zijn de personen voor wie in 2001 geen informatie over hun opleidingsniveau geregistreerd werd en die verder geen nieuw diploma haalden of ingeschreven werden als werkzoekende bij één van de arbeidsbemiddelingsdiensten. Verder worden de buitenlandse diploma's enkel in aanmerking genomen wanneer er een erkenning werd aangevraagd bij de Vlaamse Gemeenschap.

[5] De volgende onderwijsdatabanken werden gebruikt:
- Vlaamse Gemeenschap: Leer- en ervaringsbewijzendatabank (2001-2010), gegevens over de inschrijvingen (2010-2011) en in het buitenland behaalde en erkende diploma's.
- Franse Gemeenschap: Databank over inschrijvingen en diploma's van het verplicht onderwijs (2006-2011), SATURN (hoger niet-universitair onderwijs) register van de diploma's (2001-2010) en de inschrijvingen (2010-2011) en Cref (universitair onderwijs) register van diploma's en inschrijvingen
- Duitstalige Gemeenschap: gegevens over de inschrijvingen (2001-2011).

In Vlaams-Brabant is 31,9% van de 18-plussers die geen onderwijs meer volgen hooggeschoold (hoger onderwijs of doctoraat). Dat is heel wat meer dan in Vlaanderen als geheel (25,5%). Het hoogste aandeel vinden we in het arrondissement Leuven. Daar is het meer dan één op drie. Het omgekeerde geldt voor de laaggeschoolden (geen diploma secundair): dit aandeel ligt laag in de provincie Vlaams-Brabant, het laagst in het arrondissement Leuven, en heel wat hoger in het Vlaams Gewest. De aandelen van de middengeschoolden liggen veel dichter bij elkaar in de verschillende gebieden.

De censusgegevens laten toe verder in te zoomen tot het gemeentelijk niveau. In sommige gemeenten is het aandeel onbekenden echter erg hoog. Om een vergelijking tussen de gemeenten mogelijk te maken, hebben we de percentages herberekend zonder de onbekenden mee te tellen. Zo vermijden we dat de aandelen van de hoog- of laaggeschoolden laag zijn louter omwille van het grote aandeel onbekenden. De aandelen liggen bijgevolg wat hoger, vooral in Brussel waar er veel onbekenden zijn. Daar bedraagt het aandeel hooggeschoolden nu 35,5%, meer dan in Vlaams-Brabant (maar minder dan in het arrondissement Leuven). In het Vlaams Gewest blijft het aandeel hooggeschoolden relatief laag met 27,6%. Het aandeel laaggeschoolden is er ook heel wat hoger dan in Vlaams-Brabant, maar nog net wat lager dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In het Brussels Gewest zijn er dus zowel veel hoog- als laaggeschoolden wat betekent dat het aantal middengeschoolden er laag is. In dit gewest is er dus een sterke sociale polarisatie.

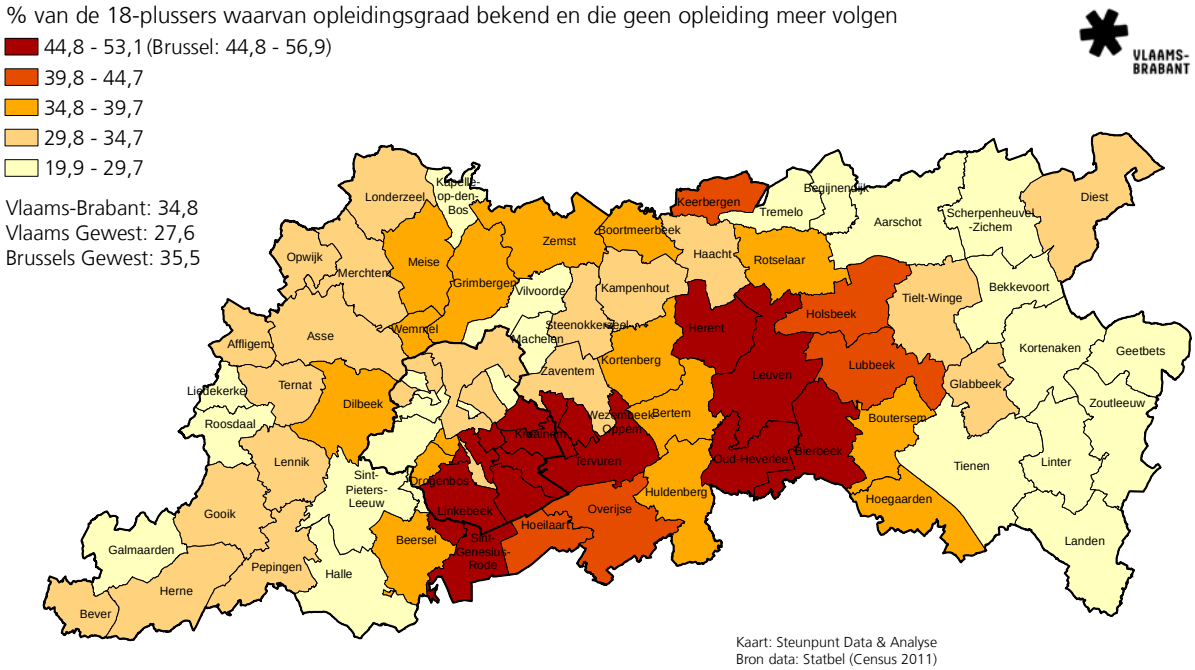
Figuur 3: Onderwijsniveau van 18-plussers die geen opleiding meer volgen (onbekenden niet meegerekend)

Bron: Census 2011, Statbel

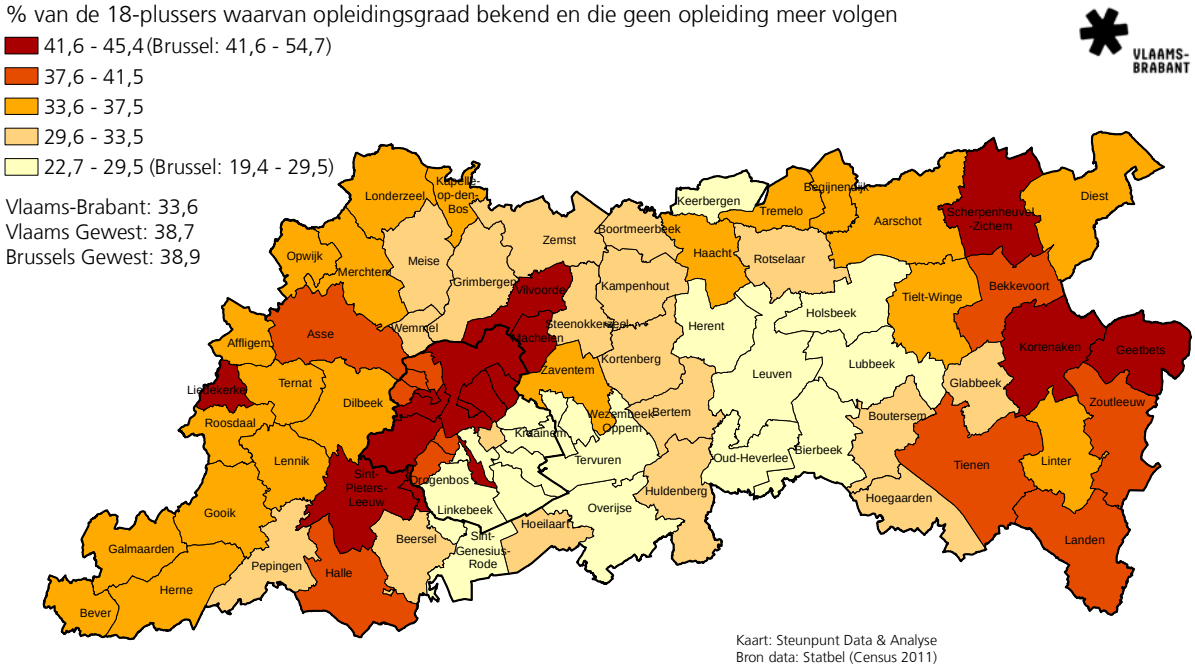
Kaart 6 geeft het aandeel hooggeschoolden. Deze groep is belangrijk in het Leuvense en ten zuidoosten van Brussel. Lage aandelen zijn er in het Hageland, in de Zennevallei en in mindere mate in het Pajottenland.

Kaart 6: Aandeel hooggeschoolden (census 2011)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Statbel (Census 2011)

Kaart 7: Aandeel laaggeschoolden census 2011

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Statbel (Census 2011)

Kaart 7 geeft het aandeel laaggeschoolden per gemeente. We zien in grote lijnen het spiegelbeeld van het aandeel hoogopgeleiden, omdat de verschillen bij het aandeel middengeschoolden relatief klein zijn.[6] De hoogste aandelen vinden we in de Zennevallei, in het Hageland en in Liedekerke. Hoewel er op individueel niveau een relatie is tussen de leeftijd en

[6] De hoogste aandelen middengeschoolden zijn er in het Hageland en het Pajottenland; de laagste in het Brusselse en het Leuvense.

het opleidingsniveau (de groep van ouderen heeft gemiddeld een lager opleidingsniveau), is het ruimtelijk patroon hierdoor niet te verklaren. Zo heeft de Zennevallei een relatief jonge bevolking. Tegelijkertijd is het aandeel ouderen in het Hageland wel groter dan elders, maar dat verschil is veel minder groot dan de verschillen in scholing. Wel gaat het om gebieden die algemeen socio-economisch zwak staan t.o.v. het provinciaal gemiddelde.

3.2 Recente schoolverlaters

In de schoolverlatersrapporten volgt de VDAB de schoolverlaters die de school verlieten, met of zonder diploma, een jaar lang op. De meest recente beschikbare gegevens gaan momenteel over leerlingen of studenten die de school verlieten na het schooljaar 2014-2015 en die werden opgevolgd tot juni 2016.[7] In Vlaams-Brabant schommelt het aantal schoolverlaters jaarlijks rond de 11.000 jongeren. Van deze schoolverlaters wordt nagegaan wie na 1 jaar ingeschreven is als werkzoekende bij de VDAB. 9,7% van de Vlaams-Brabantse schoolverlaters blijkt na een jaar niet aan het werk te zijn en werk te zoeken. Dit is lager dan gemiddeld in Vlaanderen (11,0%). Het aandeel werkzoekenden ligt hoger bij mannen dan bij vrouwen. In Vlaams-Brabant is dit respectievelijk 12% en 7,4%.

Sommigen van de werkzoekenden hebben in het jaar na het verlaten van de schoolbanken wel al werkervaring opgedaan, anderen hebben helemaal nog niet gewerkt. Deze laatste groep vormt de harde kern van de schoolverlatersproblematiek. In Vlaams-Brabant gaat het in 2016 om 459 schoolverlaters of 4%. Hier blijken grote verschillen te zijn naargelang het opleidingsniveau: bij laaggeschoolden bedraagt het aandeel schoolverlaters die in het jaar na het verlaten van de schoolbanken helemaal niet werkten 17,9%, bij degenen die tijdens of na het afronden van hoger onderwijs de school verlieten, is dit slechts 1,5%.

Vroegtijdige schoolverlaters, die de schoolbanken verlaten zonder diploma secundair onderwijs, betreden de arbeidsmarkt onmiskenbaar met een belangrijke handicap. Onderzoek van het Steunpunt studie-en schoolloopbanen[8] gaf aan dat in Vlaanderen jongens, leerlingen met een lage socio-economische achtergrond, allochtone leerlingen, zittenblijvers, leerlingen die zwak presteren, leerlingen met een beperkte betrokkenheid en leerlingen die starten in een 1B-klas een sterk verhoogde kans hebben op vroegtijdig schoolverlaten. Verder bekeken ze ook de langetermijneffecten van het vroegtijdig schoolverlaten in Vlaanderen. Ze gingen na wat de situatie was van ongekwalificeerde schoolverlaters op hun 35ste, onder meer op het vlak van hun arbeidsmarktpositie. Uit deze analyse blijkt dat vroegtijdige schoolverlaters beduidend meer en langer werkloos zijn en gemiddeld minder verdienen dan gekwalificeerde schoolverlaters. Verder zijn vroegtijdige schoolverlaters meer afwezig omwille van ziekteverlof en/of invaliditeit. Dezelfde conclusies vindt men ook in internationaal onderzoek[9].

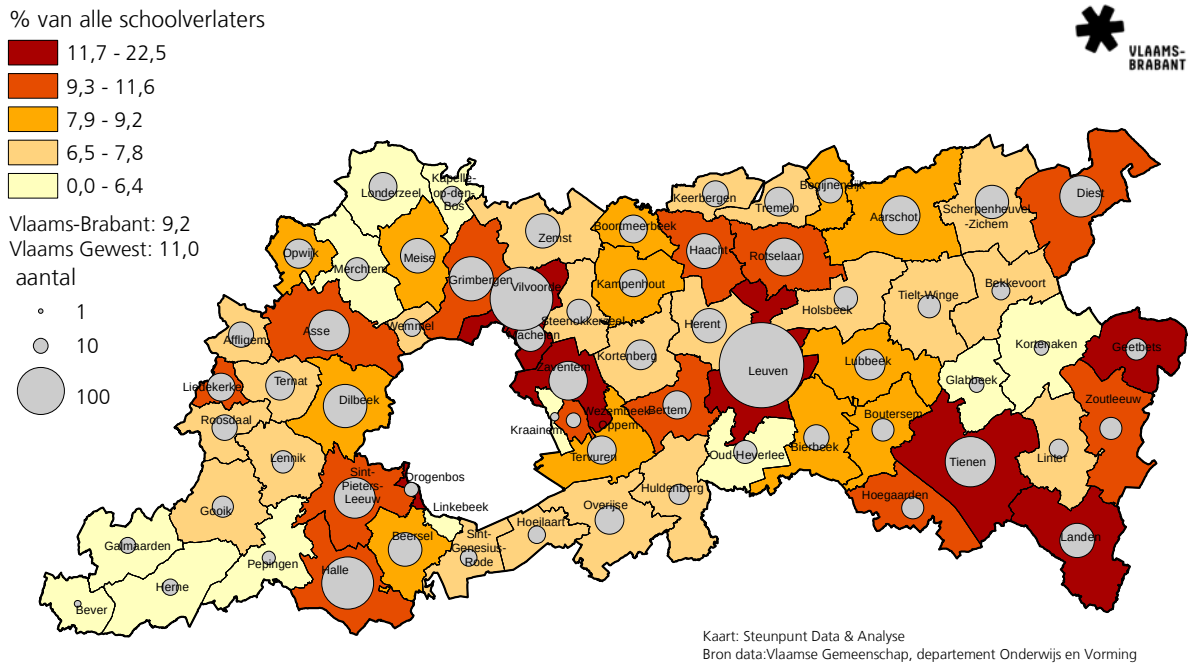
[7] VDAB (2017), STEMmig de toekomst in. Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen (https://www.vdab.be/sites/web/files/doc/schoolverlaters/schoolverlatersrapport2017.pdf)

[8] Lamote, C., Van Landeghem, G., Blommaert, M., Nicaise, I., De Fraine, B., & Van Damme, J. (2013). Voortijdig schoolverlaten in Vlaanderen: een stand van zaken en een voorstel tot aanpak. In M. Callens, L. Vanderleyden, & J. Noppe (Red.), De sociale staat van Vlaanderen. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering (in press).

[9] Hanushek, E.A. (2009). The economic value of education and cognitive skills. In G. Sykes, B. Schneider, & D.N. Plank (Red.), Handbook of education policy research (pp. 39-56). New York: Routledge.
Psacharopoulos, G. (2007). The Costs of School Failure – a Feasibility Study (Tech. Rep.). Munich: European Expert Network on Economics of Education (EENEE).

Het departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse Gemeenschap definieert de vroegtijdige schoolverlaters als leerlingen die niet meer ingeschreven zijn in het secundair onderwijs, niet meer leerplichtig zijn en geen kwalificatie secundair of gelijkwaardig behaald hebben.[10] Het is mogelijk dat een leerling ten onrechte gezien wordt als vroegtijdige schoolverlater wanneer deze zich ingeschreven heeft in een onderwijsinstelling die niet gefinancierd of gesubsidieerd wordt door de Vlaamse Gemeenschap (vb. verhuis naar het buitenland, overstap naar onderwijs van de Franse Gemeenschap) of overleden is. De vroegtijdige schoolverlaters worden in Kaart 8 afgezet ten opzichte van de som van de vroegtijdige schoolverlaters en het aantal schoolverlaters met kwalificatie. In Vlaams-Brabant (9,2%) is dit aandeel lager dan in het Vlaams Gewest (11%). We zien wel relatief hoge aandelen in de Zennevallei, Asse en Liedekerke, Leuven en enkele buurgemeenten, Diest en in het zuiden van het Hageland.

Kaart 8: Vroegtijdige schoolverlaters (gemiddelde schooljaren 2012-2015)

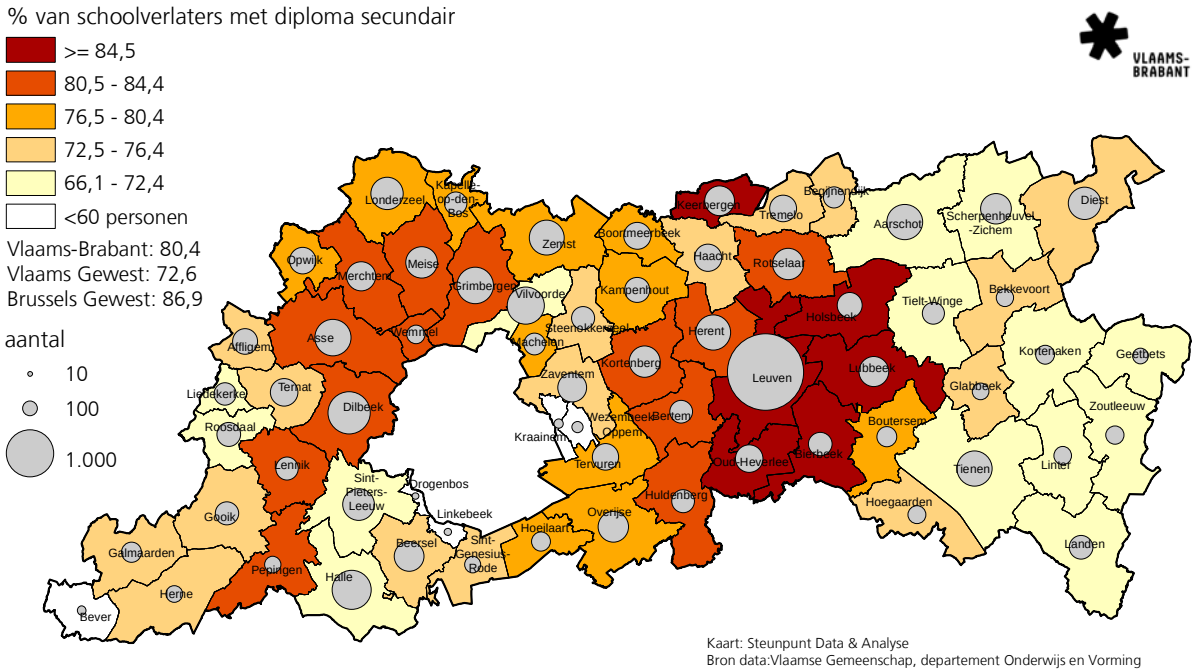
In Vlaams-Brabant behaalt 90,8% van de jongeren dus minstens een diploma secundair onderwijs. Heel wat van deze leerlingen gaan naar het hoger onderwijs. Van degenen met een Vlaams diploma secundair onderwijs schrijft 77% zich in voor het Vlaams hoger onderwijs.[11]

[10] Het gaat om leerlingen die het Vlaams secundair onderwijs verlaten hebben zonder voldoende kwalificatie. Als kwalificatiecriterium telt:
- een diploma secundair onderwijs;
- een studiegetuigschrift van het 2de leerjaar van de 3de graad van het beroepssecundair onderwijs (BSO);
- een eindgetuigschrift behaald in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO);
- een certificaat behaald in de leertijd (Syntra);
- een getuigschrift behaald in de opleidingsvormen 3 (OV3) en 4 (OV4) van het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO);
- een certificaat behaald in het modulair stelsel van het BSO, het DBSO en BuSO OV3.

[11] Glorieux I., Laurijssen I. & Sobczyk O. (2014), De instroom in het hoger onderwijs van Vlaanderen. Een beschrijving van de huidige instroompopulatie en een analyse van de overgang van secundair onderwijs naar hoger onderwijs, Research paper SSL/2013.16/4.1.2, Steunpunt SSL, Leuven.

We beschikken niet over longitudinale gegevens, waarmee de onderwijscarrière van leerlingen kan worden gevolgd. Wanneer we willen weten hoeveel leerlingen vanuit het secundair onderwijs doorstromen naar het hoger onderwijs, zijn we daarom aangewezen op een vergelijking van het aantal afgestudeerden in het secundair t.o.v. het aantal eerste inschrijvingen in het hoger onderwijs (de zogenaamde generatiestudenten). Het gaat telkens over het aantal afgestudeerden secundair onderwijs en het aantal generatiestudenten die in een bepaalde gemeente wonen. Daarbij houden we geen rekening met twee zaken: er kunnen zich ook mensen inschrijven die al langer afgestudeerd zijn of uit het buitenland of van Franstalige scholen komen, en omgekeerd kunnen pas afgestudeerden zich ook aan een Franstalige of buitenlandse universiteit inschrijven. Toch zijn de resultaten vergelijkbaar met wat Glorieux et al. (2014) becijferden: in Vlaanderen gaat het om 72,6%, in Vlaams-Brabant is dat hoger met 80,4%. In 2014 studeerden er in Vlaams-Brabant 9.207 leerlingen af, en schreven er zich 7.490 in het hoger onderwijs. Op Kaart 9 zien we hoge waarden in en rond Leuven, in Keerbergen en in mindere mate rond Brussel. De laagste waarden zijn er in het Hageland, in de Zennevallei en in enkele gemeenten van het Pajottenland. De waarde in Leuven ligt ver boven de 100%. Dat komt omdat heel wat buitenlandse studenten gedomicilieerd zijn in Leuven, terwijl ze niet meegeteld worden bij de Leuvense leerlingen die afstuderen in het secundair onderwijs.

Kaart 9: Generatiestudenten in het hoger onderwijs (2014)

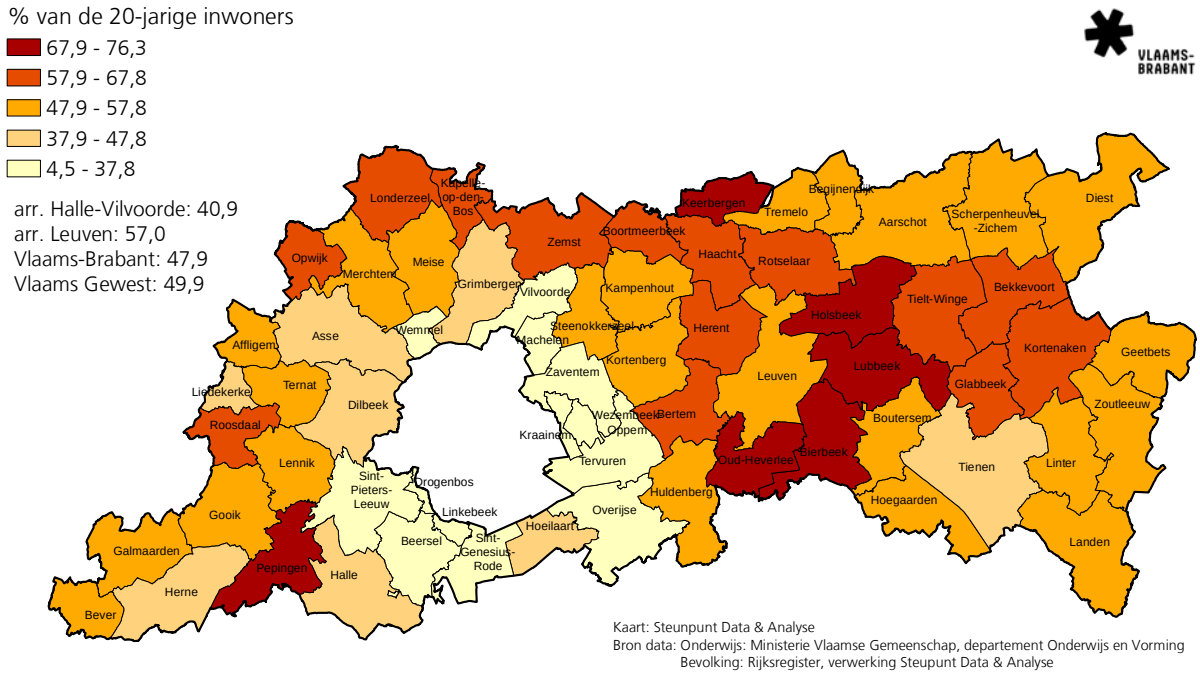
Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data:Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en Vorming

Om deze scheeftrekking te vermijden, kunnen we een andere methode gebruiken om de participatiegraad te meten: het aandeel 18-jarigen in het hoger onderwijs (naar woonplaats) t.o.v. het aantal 18-jarigen in de bevolking.[12] Wij nemen hier de 20-jarigen omdat heel wat 18-jarigen nog in het secundair onderwijs zitten. In 2014 waren er 6.220 Vlaams-Brabanders ingeschreven in het hoger onderwijs die geboren werden in het jaar 1994, en woonden er

[12] Termote T. (2008), Hoeveel jongeren participeren er in het hoger onderwijs?, Regioscan West-Vlaanderen Werkt 2, 2008

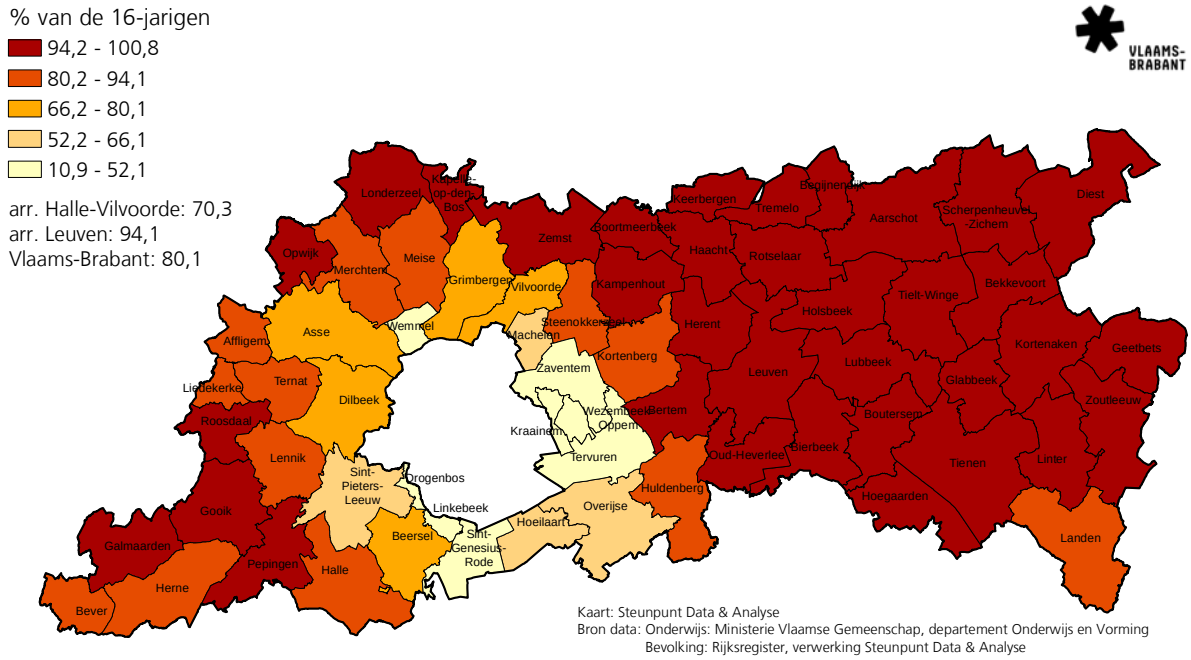
12.996 personen geboren in 1994. 47,9% van de 20-jarigen is dus ingeschreven in het Vlaams hoger onderwijs. In Vlaanderen is dat 49,9%. Kaart 10 toont dat de participatie in Leuven wat minder hoog blijkt dan in de omliggende gemeenten. Verder blijken de waarden opvallend laag rond Brussel, en dat geeft meteen weer wat het nadeel is aan deze gegevens: in de randgemeenten gaat de meerderheid van de leerlingen naar het Franstalig of internationaal onderwijs (dit had ook gevolgen voor de vorige kaart, waar de absolute aantallen in de rand soms zeer laag zijn, zodat het toeval er een rol kan spelen). Dat zien we op Kaart 11, die aangeeft wat het aandeel 16-jarigen is die school lopen in een school van de Vlaamse Gemeenschap. Dit is slechts 10% in Kraainem, en is ook in de andere faciliteitengemeenten en in Tervuren minder dan de helft. Het is minder dan 4/5 in alle gemeenten die aan Brussel grenzen.

Kaart 10: Aandeel 20-jarige inwoners die een opleiding hoger onderwijs volgen (2014)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Onderwijs: Ministerie Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en Vorming
Bevolking: Rijksregister, verwerking Steupunt Data & Analyse

Kaart 11: Aandeel 16-jarige inwoners die schoollopen in een school die onder de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap valt (2014)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Onderwijs: Ministerie Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en Vorming
Bevolking: Rijksregister, verwerking Steunpunt Data & Analyse

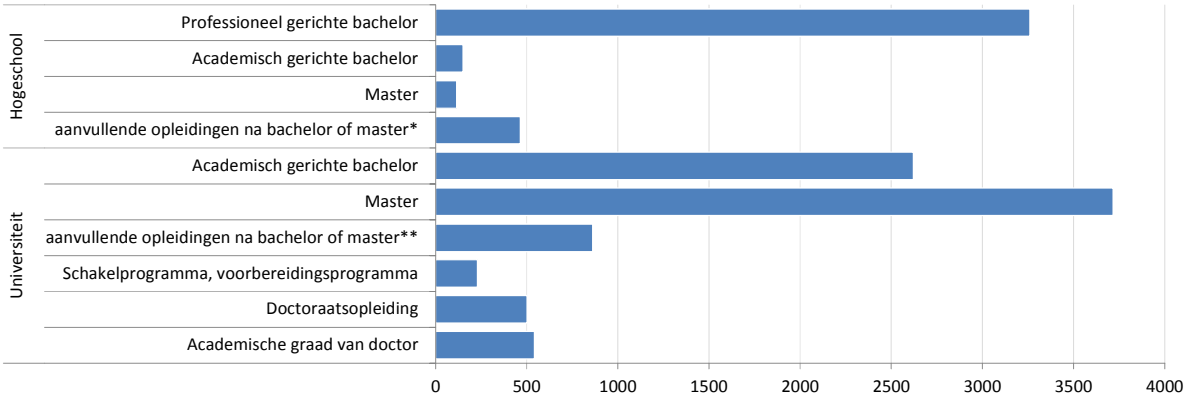
Niet iedereen die aan het hoger onderwijs begint, behaalt ook een diploma. Ongeveer 75% van de beginnende studenten haalt binnen de vijf jaar een diploma.[13] In totaal behaalt 46% van alle jongeren een diploma hoger onderwijs[14].

De diplomadatabank van het departement Onderwijs en Vorming geeft aan hoeveel en welke diploma's hoger onderwijs jaarlijks behaald worden. Tijdens het schooljaar 2015-2016 behaalden 12.467 inwoners van Vlaams-Brabant een diploma van het hoger onderwijs. Bijna 72% of 8.963 van deze diploma's zijn gericht op een doorstroom naar de arbeidsmarkt. Het gaat vooral om professioneel gerichte bachelors en masters, naast een veel kleiner aantal aanvullende opleidingen daarna (bachelor na bachelor, master na professioneel gerichte bachelor, master na master, postgraduaat[15], lerarenopleiding na master) en doctors. De andere betreffen voorbereidingen op verdere studies: vooral academisch gerichte bachelors, maar ook voorbereidings- en schakelprogramma's en doctoraatsopleidingen (Figuur 4).

Deze diploma's worden verder ingedeeld naargelang de instelling die ze uitreikt. Aan de hogescholen kan je professioneel gerichte opleidingen volgen. Je kan er ook academisch gerichte bachelors en masters volgen in het studiegebied audiovisuele en beeldende kunst en het studiegebied muziek en podiumkunsten. De overige academische gerichte opleidingen worden ingericht door universiteiten. Ongeveer een derde van de diploma's wordt gehaald op hogescholen; de andere aan de universiteiten.

[13] VLIR (2016), Slagen aan de universiteit. Nota's van Studieloopbaanbegeleiding
[14] OECD (2017), Education at a glance 2017: OECD indicators, Paris: OECD Publishing
[15] Dit zijn opleidingen na een bachelor of master die tussen 20 en 60 studiepunten hebben. Bachelors na bachelor en masters na master hebben minimum 60 studiepunten.

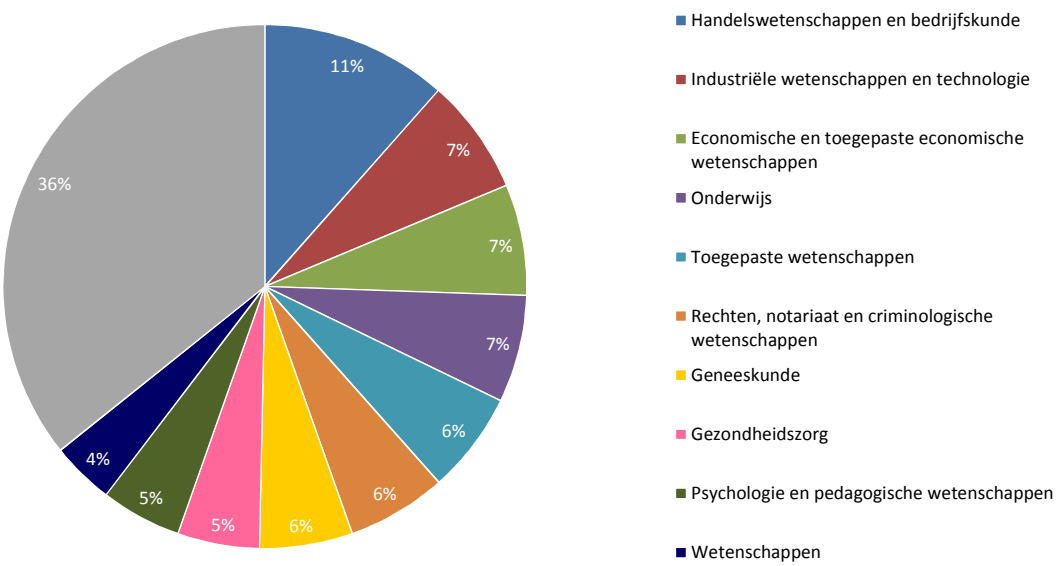
Figuur 4: Diploma's hoger onderwijs (Vlaams-Brabant, schooljaar 2015-2016)

*Bachelor na bachelor, postgraduaat, lerarenopleiding na master
**Master na master, master na professioneel gerichte bachelor, postgraduaat, lerarenopleiding na master
Bron: Ministerie Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en Vorming

De diploma's zijn verder geclusterd volgens studiegebied. De tien meest voorkomende clusters omvatten samen ruim 8.000 of bijna twee derde van alle diploma's. Figuur 5 geeft een overzicht van deze clusters. De drie meest voorkomende clusters staan in voor meer dan een kwart en zijn allen sterk bedrijfsgericht: handelswetenschappen / bedrijfskunde, industriële wetenschappen / technologie, en (toegepaste) economische wetenschappen.

Figuur 5: Diploma's hoger onderwijs volgens studiegebied (Vlaams-Brabant, schooljaar 2015-2016)

Bron: Ministerie Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs en Vorming

4. Arbeidsmarktpositie

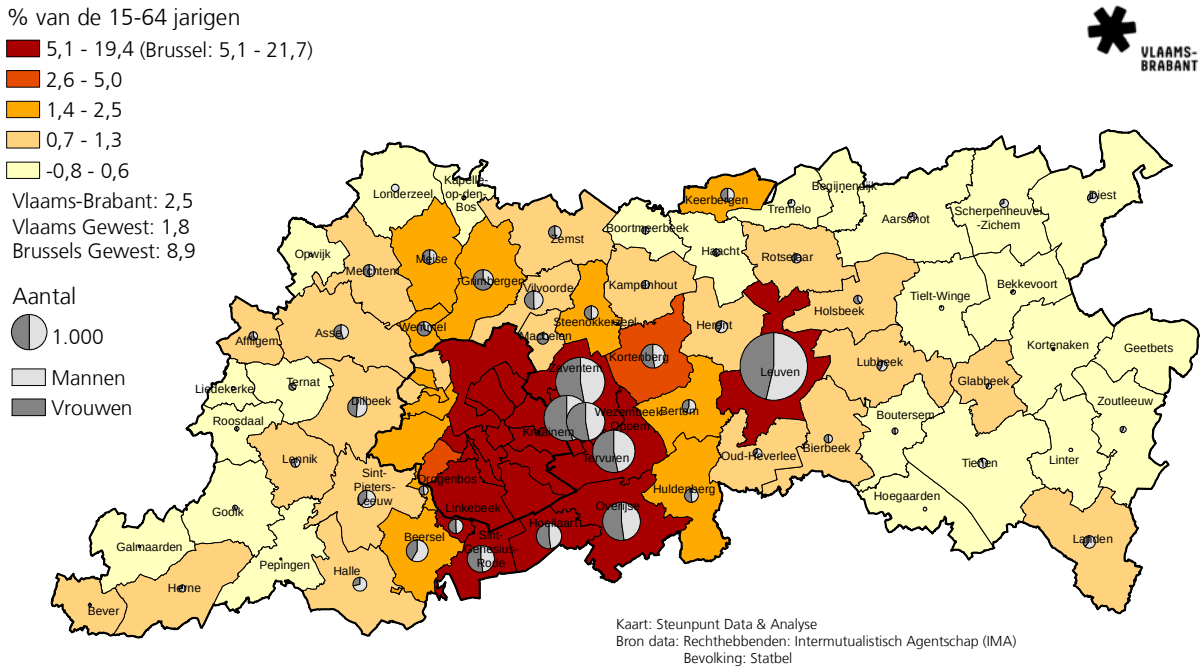
4.1 Algemeen overzicht

Het meest volledige overzicht van de arbeidsmarktpositie van de bevolking vinden we bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). Die verzamelt, in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB), gegevens van de verschillende instellingen die actief zijn binnen de Belgische sociale zekerheid. Zo bevat deze databank de gegevens over de werknemers (via de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid of RSZ) en de zelfstandigen (via het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen van Zelfstandigen of RSVZ), maar ook werkloosheidsgegevens van de Rijksdienst Voor Arbeidsvoorziening (RVA), gegevens over werkzoekenden van de Vlaamse Dienst Voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) en hun Brusselse en Waalse tegenhangers (Actiris en Forem). In het datawarehouse zijn ook gegevens opgenomen over uitkeringen voor personen met een handicap, leefloon, pensioen en kinderbijslag. Doordat al deze bronnen worden gekoppeld, geeft deze databank een helder beeld van de arbeidsmarktpositie van de bevolking in België.

In de databank wordt de arbeidsmarktpositie op de laatste dag van het jaar gevat in één variabele, met name de 'nomenclatuur van de socio-economische positie'. Daarin wordt een onderscheid gemaakt tussen de werkende bevolking (loontrekkend of zelfstandig), de werkzoekende bevolking en de niet-actieve bevolking: mensen die financiële hulp ontvangen van een OCMW, volledig arbeidsongeschikten en personen die een tegemoetkoming krijgen omwille van een handicap, (brug)gepensioneerden, kinderen die recht geven op kinderbijslag en ten slotte een groep 'anderen', die geen link hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat hier om huisvrouwen en –mannen, maar ook om internationale werknemers.

Hier stootten we meteen op de belangrijkste beperking van de databank van de KSZ DWH AM&SB. Ze bevat immers enkel gegevens van de *Belgische* sociale zekerheid. Personen die werken voor internationale instellingen, zoals bijvoorbeeld de Europese instellingen of de NAVO, worden dus niet gevat en zullen daarom terechtkomen in de categorie 'andere nomenclatuur' waar bijvoorbeeld ook huisvrouwen en –mannen in zitten. Dit probleem, waar momenteel nog geen oplossing voor gevonden is, is niet in elke gemeente even groot, maar concentreert zich vooral in de gemeenten waar veel van deze werknemers wonen, zoals in Brussel of de zuidoostelijke rand rond Brussel. Via de gegevens van de verplichte ziekteverzekering krijgen we een zicht op de omvang van dit probleem. Werknemers van internationale instellingen hebben namelijk vaak een eigen ziekteverzekering en behoren dus niet tot de zogenaamde rechthebbenden van de verplichte Belgische ziekteverzekering, wat voor huisvrouwen- en mannen wel geldt. In Vlaams-Brabant gaat het om 2,5% van de 15-64 jarigen, wat meer is dan in het Vlaams Gewest (1,8%), maar heel wat minder dan in het Brussels Gewest (8,9%). De hoogste waarden vinden we ten zuidoosten van Brussel en in Leuven. In Kraainem gaat het om bijna een vijfde van de actieve bevolking. In Sint-Pieters-Woluwe is dat zelfs nog meer.

Kaart 12: Inwoners van 15-64 jaar die niet ingeschreven zijn bij een Belgisch ziekenfonds (01/01/2016)

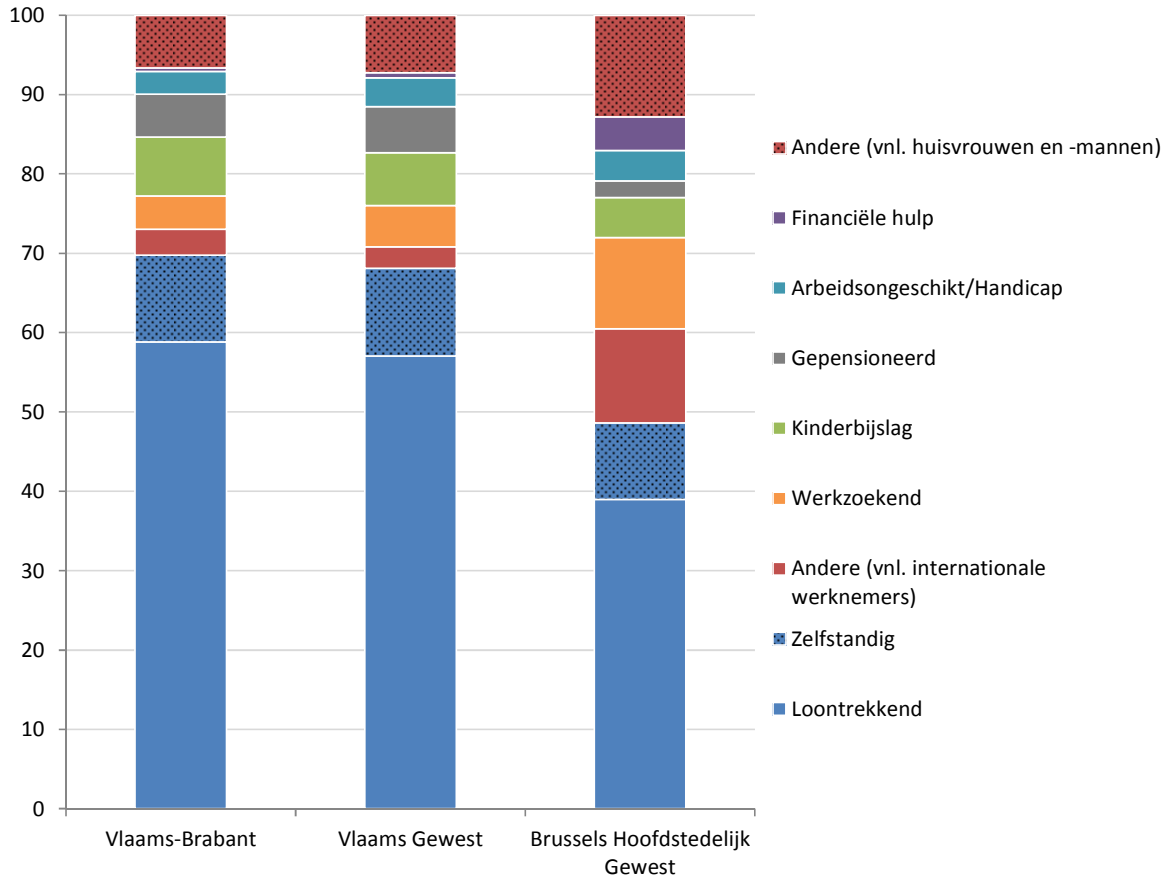

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Rechthebbenden: Intermutualistisch Agentschap (IMA)
Bevolking: Statbel

Figuur 6 geeft de socio-economische positie van de bevolking op actieve leeftijd . Daarin wordt een onderscheid gemaakt tussen de werkende bevolking (loontrekkend of zelfstandig[16]), de werkzoekende bevolking[17], de niet-actieve bevolking (mensen die financiële hulp ontvangen van een OCMW, volledig arbeidsongeschikten en personen die een tegemoetkoming krijgen omwille van een handicap, gepensioneerden[18], kinderen voor wie kinderbijslag ontvangen wordt) en ten slotte een groep 'anderen'. Het gaat hier zoals eerder aangehaald om huisvrouwen en –mannen, maar ook om internationale werknemers. Om deze twee, toch wel zeer diverse, groepen te scheiden werd een onderscheid gemaakt tussen diegenen die wel een Belgische ziekteverzekering hebben, voornamelijk huisvrouwen- en mannen, en diegenen die dat niet hebben omdat ze aangesloten zijn bij een buitenlandse of private ziekteverzekering, voornamelijk internationale werknemers.[19] Deze indeling is zeker niet perfect: het aantal werkende 'anderen' wordt waarschijnlijk nog onderschat. Zo hebben Belgen die bij de Europese Unie werken wel een Belgische ziekteverzekering, maar zijn via hun functie niet verbonden met de Belgische sociale zekerheid.

[16] Helpers van zelfstandigen worden meegeteld bij de zelfstandigen, en de mensen in loopbaanonderbreking bij de loontrekkenden.
[17] Ook vrijgestelde werkzoekenden zijn hierbij geteld.
[18] Personen in stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag (de vroegere bruggepensioneerden) en de personen in terbeschikkingstelling voorafgaand aan pensioen (een gelijkaardige regeling binnen het onderwijs) zijn hierin eveneens opgenomen.
[19] We beschouwen het aantal internationale werknemers als het verschil tussen het aantal 18-64 jarigen (bron: Statbel) en het aantal 18-64 jarigen die aangesloten zijn bij een ziekteverzekering (bron: Intermutualistisch Agentschap). Het verschil tussen de totale groep van 'anderen' en dit getal wordt beschouwd als de huisvrouwen- en mannen.

Figuur 6: Socio-economische positie van de bevolking op actieve leeftijd (01/01/2015)

Bron: KSZ DWH AM&SB en IMA

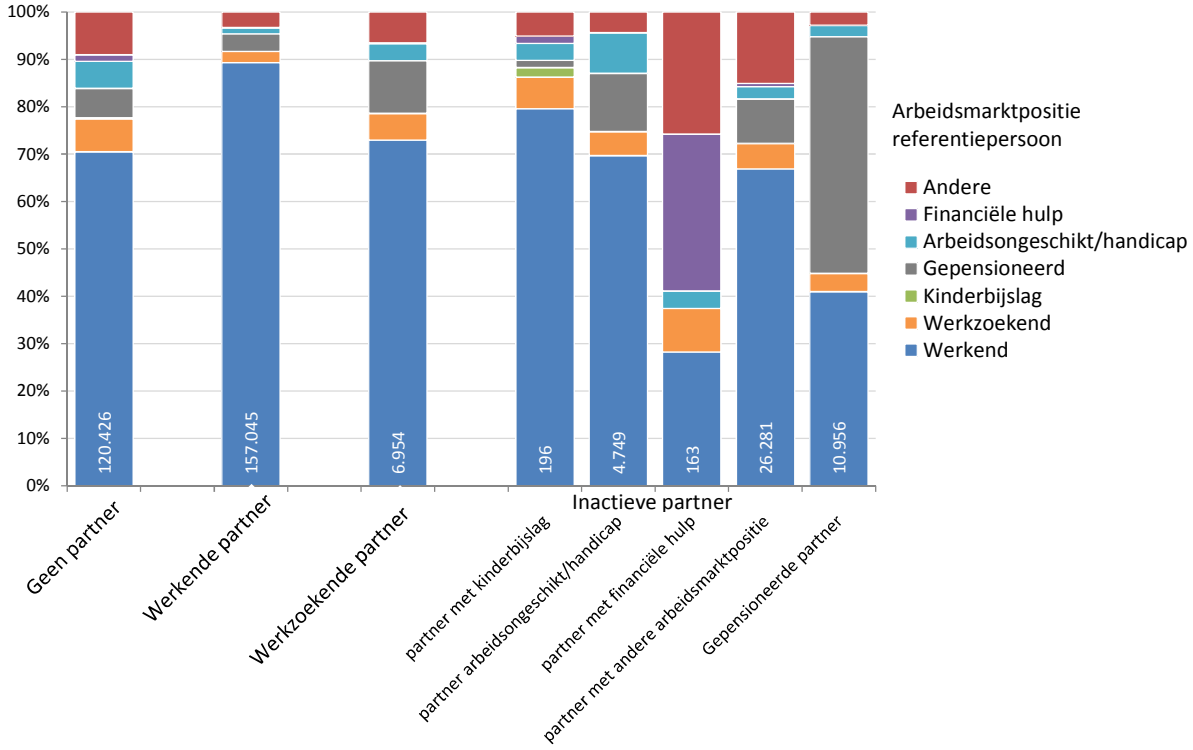
In Vlaams-Brabant is 70% van de actieve bevolking aan het werk (59% loontrekkend en 11% zelfstandig[20]). Daar komen nog eens de internationale werknemers bij, die op 2,5% worden geschat. 4% is werkzoekend. De andere 18-64 jarigen zijn niet beroepsactief. Deze laatste groep is een erg diverse groep. Het belangrijkst zijn de rechtgevenden op kinderbijslag, voornamelijk studenten (7,5%) en de huisvrouwen en –mannen (geschat op 7,4%). Verder is 5,3% gepensioneerd, 2,9% arbeidsongeschikt door ziekte of handicap en 0,5% krijgt financiële hulp van het OCMW. In het Vlaams Gewest als geheel is het aandeel beroepsactieven wat lager. Dit geldt vooral voor het aandeel loontrekkenden. Bijgevolg zijn de meeste andere groepen belangrijker. Uitzonderingen zijn de internationale werknemers en de rechtgevenden op kinderbijslag. In het Brussels Gewest is minder dan de helft van de 18-64 jarigen beroepsactief, en daar is vooral de groep van anderen (zowel internationale werknemers als huisvrouwen- en mannen) veel groter. Afgezien van de kinderen en de gepensioneerden zijn ook de andere groepen belangrijker.

Het is natuurlijk zo dat de individuele arbeidsmarktpositie afhankelijk is van het gezinstype en, omgekeerd, dat het gezinstype mee de arbeidsmarktpositie bepaalt. Zo kan een partner beslissen (tijdelijk) niet te werken omdat de andere partner al een betaalde job heeft. In Vlaams-Brabant registreerde de KSZ op 01/01/2015 326.770 huishoudens waarbij zowel de

[20] Personen die zowel werknemer als zelfstandig zijn worden ingedeeld bij hun hoofdactiviteit.

referentiepersoon als de (eventuele) partner tussen 18 en 64 oud zijn. Figuur 7 toont de arbeidsmarktpositie van deze referentiepersonen[21], vergeleken met die van hun partner. Onder in de staven staat het absolute aantal waarvoor de verdeling in de staaf gegeven wordt. Bijvoorbeeld: 120.426 referentiepersonen hebben geen partner, 70% van hen is aan het werk, 7% is werkzoekend, enzovoort.

Figuur 7: Arbeidsmarktpositie van de referentiepersoon en partner (01/01/2015)

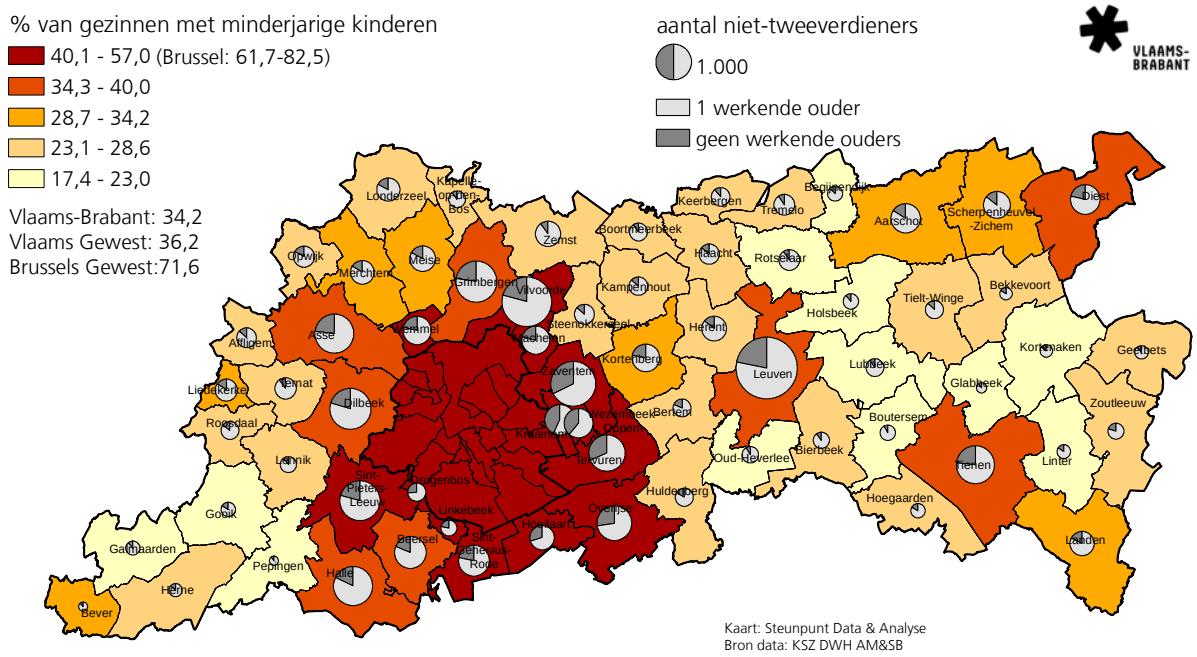
Bron: KSZ DWH AM&SB

157.045 of bijna de helft (48%) van de referentiepersonen heeft een werkende partner. 90% van deze referentiepersonen is bovendien zelf aan het werk. Bij de alleenstaande referentiepersonen, die 37% van de huishoudens vertegenwoordigen, ligt het aandeel werkenden om en bij de 70%. Dit percentage is vergelijkbaar met degenen die een werkzoekende partner hebben, of een partner met een uitkering omwille van een handicap/arbeidsongeschiktheid of een partner met een 'andere' nomenclatuur. Bij de overige inactieve partners, degenen die financiële hulp krijgen en de gepensioneerden, ligt het aandeel werkende referentiepersonen een stuk lager. Voor de eerste groep heeft dit te maken met het feit dat men maar in aanmerking komt voor financiële hulp wanneer men aantoont dat het gezinsinkomen onvoldoende is. Voor de tweede groep speelt een leeftijdseffect, we zien dat degenen met een gepensioneerde partner vaak ook reeds gepensioneerd zijn voor 65.

[21] De referentiepersoon in een huishouden wordt willekeurig toegewezen.

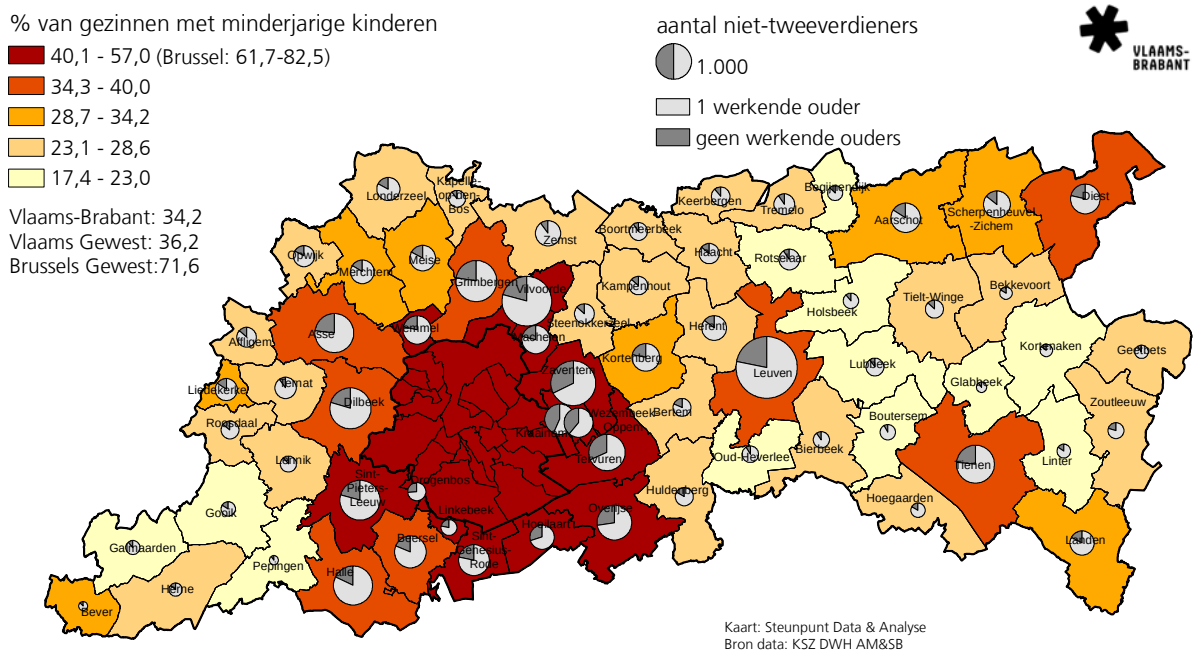
Kaart 13 toont het aandeel niet-tweeverdieners onder de koppels met beide partners op beroepsactieve leeftijd. Alleenstaanden en eenoudergezinnen zijn dus niet opgenomen in deze kaart. Het hoogste aandeel tweeverdieners, en dus het laagste aandeel niet-tweeverdieners, vinden we in de randgemeenten van Leuven, het Pajottenland en het centrale Hageland. In Brussel en de rand vinden we relatief hoge waarden. De bollen op de kaart geven de verdeling van de niet-tweeverdieners over de gezinnen met 1 werkende partner en gezinnen waar geen van beide partners werkt. Deze verdeling blijkt vrij gelijk over de verschillende gemeenten, respectievelijk drie kwart, één kwart. Enkel in een aantal gemeenten ten oosten van Brussel (Zaventem, Wezembeek-Oppem, Kraainem, Tervuren) loopt het aandeel gezinnen zonder werkenden op tot een derde van de niet-tweeverdieners. Hierbij moet wel de kanttekening gemaakt worden dat de 'anderen', met name de groep zonder link met de Belgische sociale zekerheid, hier als niet-werkend beschouwd wordt. Het aandeel niet-tweeverdieners wordt dus overschat in gemeenten waar veel EU-ambtenaren of werknemers aan andere internationale instellingen werken, zoals Kraainem, Wezembeek-Oppem, Tervuren, Overijse en Hoeilaart.

Kaart 13: Niet-tweeverdieners onder de koppels op beroepsactieve leeftijd (01/01/2015)

Op Kaart 14 benaderen we deze gegevens vanuit het oogpunt van de kinderen en selecteren we alle gezinnen met minderjarige kinderen, concreet dus alle koppels met kinderen en eenoudergezinnen. Opnieuw brengen we in kaart waar slechts één of geen werkende volwassene is. Het aandeel niet-tweeverdieners is het hoogst in Brussel, waar nog geen derde van de gezinnen met minderjarige kinderen twee werkende ouders telt, en ook in de rand rond Brussel. Ook hier moeten we in het achterhoofd houden dat werknemers van internationale instellingen, die relatief sterk vertegenwoordigd zijn in Brussel en de zuidoostrand, ten onrechte als niet-werkend gezien worden. Daarnaast vinden we, in het arrondissement Leuven, de hoogte percentages in de steden Leuven, Diest en Tienen. Aarschot zit net onder het provinciaal gemiddelde.

Kaart 14: Niet-tweeverdieners bij gezinnen met minderjarige kinderen (01/01/2015)

4.2 Werkend

Uit de gegevens van de KSZ bleek al dat minimum 70% van de Vlaams-Brabantse inwoners tussen 18 en 64 aan het werk is. Dit is dan ofwel als werknemer ofwel als zelfstandige ofwel in een combinatie van deze beide statuten. In deze paragraaf gaan we verder in op de kenmerken van deze werkenden en hun jobs. Zo kijken we naar de sector waarin de inwoners tewerkgesteld zijn, en de gemiddelde leeftijden en de lonen binnen deze sectoren.

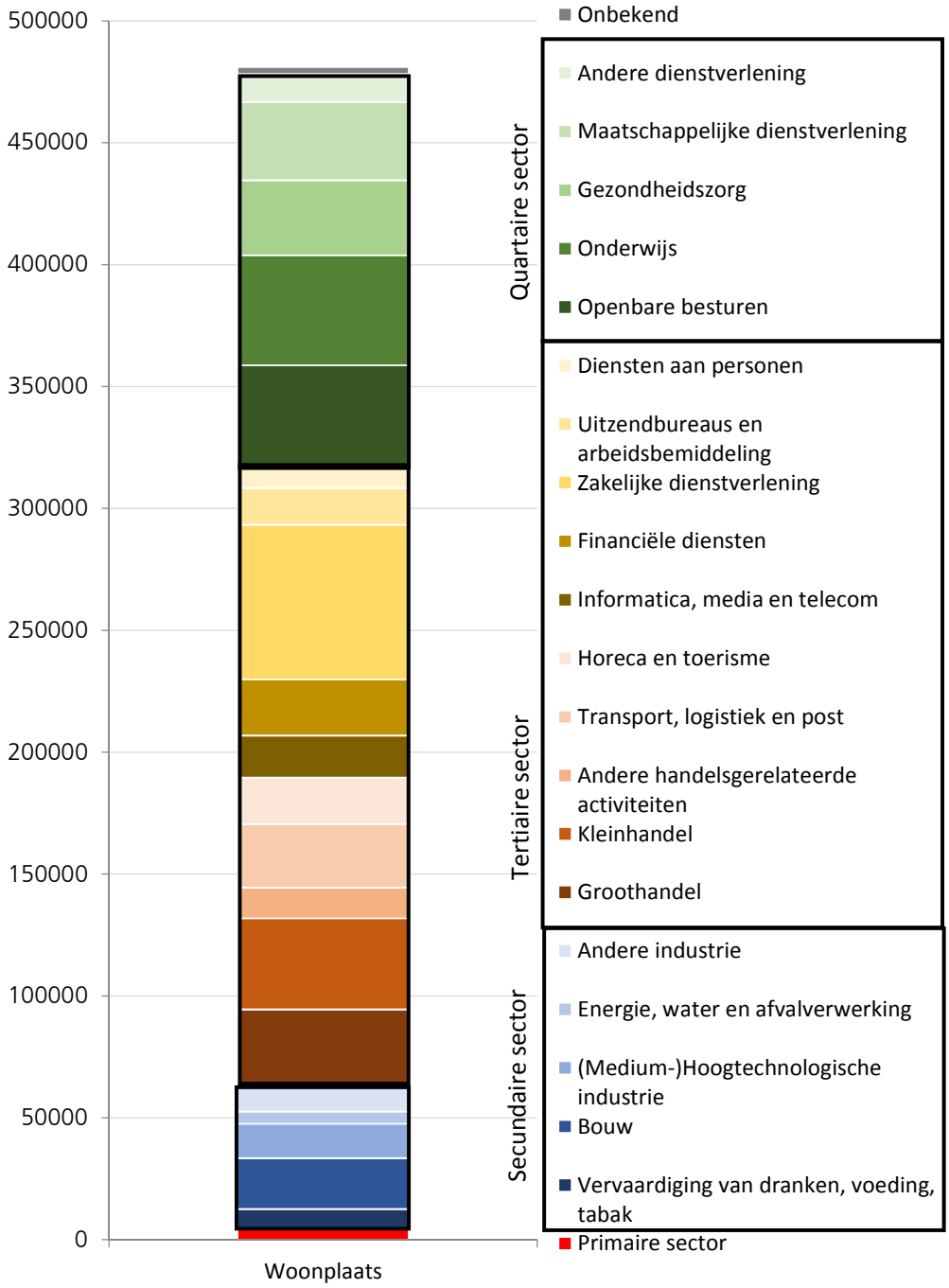
4.2.1 Tewerkstelling naar sector

Bedrijven en instellingen worden in de statistieken doorgaans ingedeeld volgens hun sector. Een sector is een groep van ondernemingen die zich bezighoudt met vergelijkbare economische activiteiten. Er zijn vier hoofdsectoren: *de primaire sector* verwijst naar de land- en tuinbouw en de visserij; *de secundaire sector* omvat alle industriële nijverheden, winning van delfstoffen, de bouwsector en de nutssector; *de tertiaire sector* omvat commerciële diensten en *de quartaire sector* bundelt de hoofdzakelijk niet-commerciële diensten. Voor de secundaire, tertiaire en quartaire sectoren is hieronder nog een verdere onderverdeling gemaakt.[22]

[22] Deze is gebaseerd op de WSE-42 indeling die opgemaakt werd door het Steunpunt Werk. In onderstaand overzicht staan de codes tussen haakjes voor deze indeling. In de secundaire sector gaat het om vervaardiging van dranken, voeding, tabak (s1), bouw (s16), (medium-)hoogtechnologische diensten (s4, s5, s9, s10, s11), energie, water en afvalverwerking (s14, s15) en andere industrie (s2, s3, s6, s7, s8, s12, s13). In de tertiaire sector is dat kleinhandel (t4), horeca en toerisme (t8), groothandel (t3), andere handelsgerelateerde activiteiten (t1, t2), transport, logistiek en post (t5, t6, t7), informatica, media en telecom (t9, t10, t11), financiële diensten (t12), zakelijke dienstverlening (t13, t15, t16), uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling (t14) en diensten aan personen (t17). Voor de kartering werden deze tien sectoren

Figuur 8 geeft een overzicht van de verdeling van de Vlaams-Brabantse werkenden over de verschillende sectoren. De plaats van tewerkstelling kan dan zowel binnen als buiten de provincie zijn. De primaire sector is erg klein, met minder dan 1% van de werkenden. De secundaire sector is goed voor 12%, waarvan de bouw de belangrijkste is. De tertiaire sector is veruit de belangrijkste sector, met meer dan de helft van de werkenden, maar is ook erg divers. De quartaire sector, ten slotte, is goed voor een derde van de tewerkstelling.

Figuur 8: Werkende inwoners van Vlaams-Brabant per sector (jaargemiddelde 2015, 15-64 jarigen)

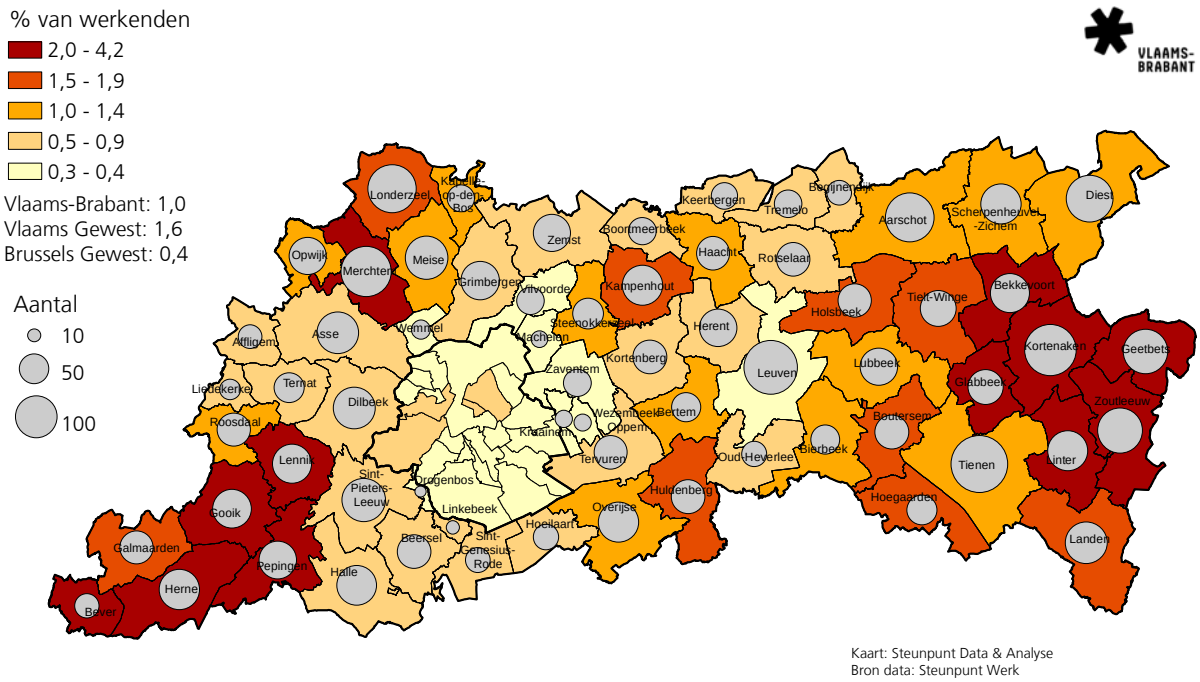

Bron: Steunpunt Werk, verwerking Steunpunt Data & Analyse

nog teruggebracht tot vijf. In de quartaire sector is dat openbare besturen (q2, q3, q4), onderwijs (q5), gezondheidszorg (q6), maatschappelijke dienstverlening (q7) en andere dienstverlening (q1, q8).

Kaart 15 geeft het aandeel werkenden in de primaire sector per gemeente. Deze sector is het belangrijkst in het centrale Hageland en het Pajottenland, maar ook daar gaat het telkens om minder dan 5% van de werkenden. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is deze sector nog minder belangrijk (0,4%) dan in Vlaams-Brabant, in het Vlaams Gewest iets meer (1,6%)

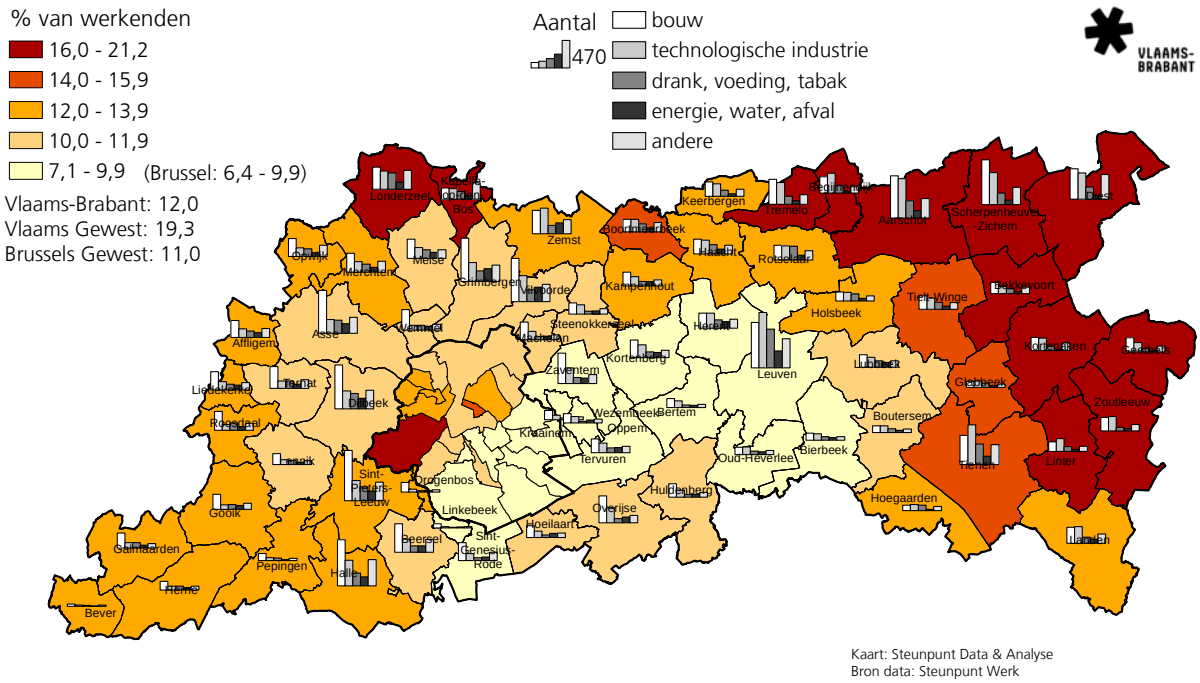
Kaart 15: Inwoners van Vlaams-Brabant werkend in de primaire sector (2015, 15-64 jarigen)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

Kaart 16 toont welke Vlaams-Brabantse inwoners tewerkgesteld zijn in de secundaire sector, namelijk de industrie en de bouw. Deze sector is het minst belangrijk in en rond Leuven en rond Brussel, en dan vooral ten oosten en zuiden ervan. In het oosten van de provincie en het uiterste noorden is de sector belangrijker. De staafdiagrammen op de kaart geven aan dat de bouw doorgaans de belangrijkste subsector is, maar niet overal: zo is de technologische industrie belangrijker in Leuven en Tienen. De meeste subsectoren vertonen wel een min of meer gelijkaardig ruimtelijk beeld. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de secundaire sector minder belangrijk dan in Vlaams-Brabant, in Vlaanderen als geheel geldt het omgekeerde.

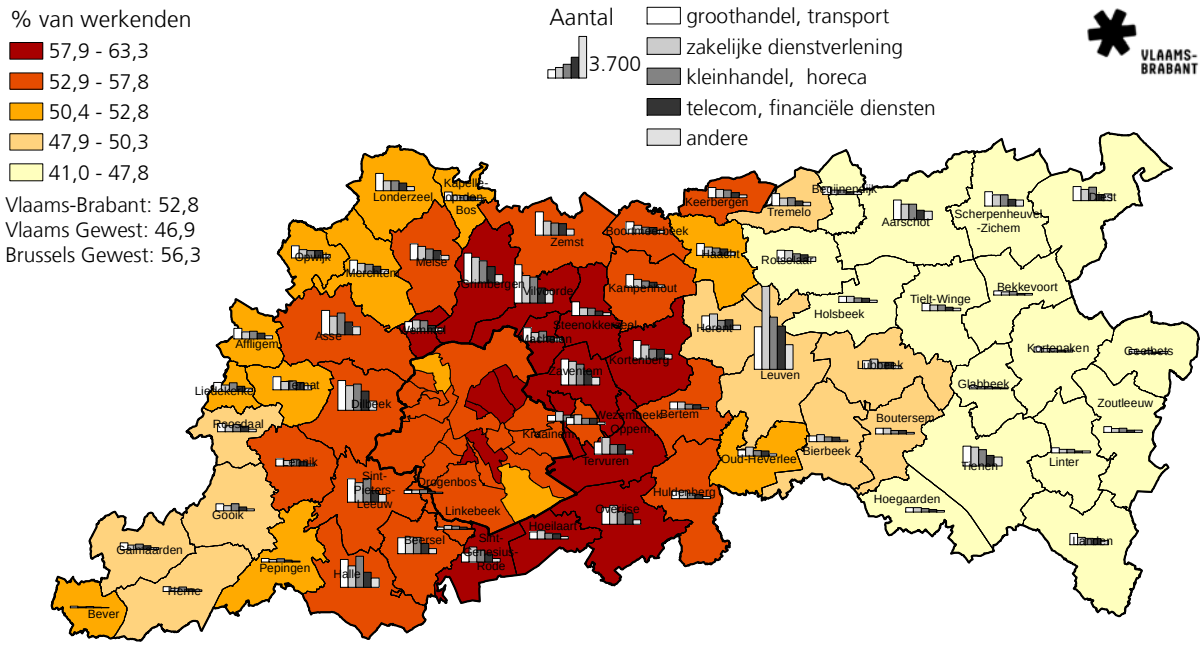
Kaart 16: Inwoners van Vlaams-Brabant werkend in de secundaire sector (2015, 15-64 jarigen)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

De tertiaire sector stelt meer dan de helft van de werkende inwoners te werk. Deze sector is, zoals duidelijk weergegeven in Kaart 17, vooral belangrijk in Halle-Vilvoorde, en meer bepaald rond Brussel. Afhankelijk van de concrete activiteit zijn er wel nog verschillen. Zo zijn groothandel en transport sterk ontwikkeld ten noordoosten van Brussel. Bij de financiële diensten en telecom is dit eerder het geval ten zuidoosten van Brussel en in Leuven. De zakelijke dienstverlening, en dan vooral subsectoren 'consultancy' en 'wetenschappelijke activiteiten', heeft een gelijkaardig ruimtelijk patroon. 'Onderhoud van gebouwen, tuinen en landschapsverzorging' behoort ook tot de zakelijke dienstverlening en is dan weer het belangrijkst in de Zennevallei, maar hier gaat het om een numeriek minder belangrijke activiteit. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de tertiaire sector nog belangrijker dan in Vlaams-Brabant, in het Vlaams Gewest minder belangrijk.

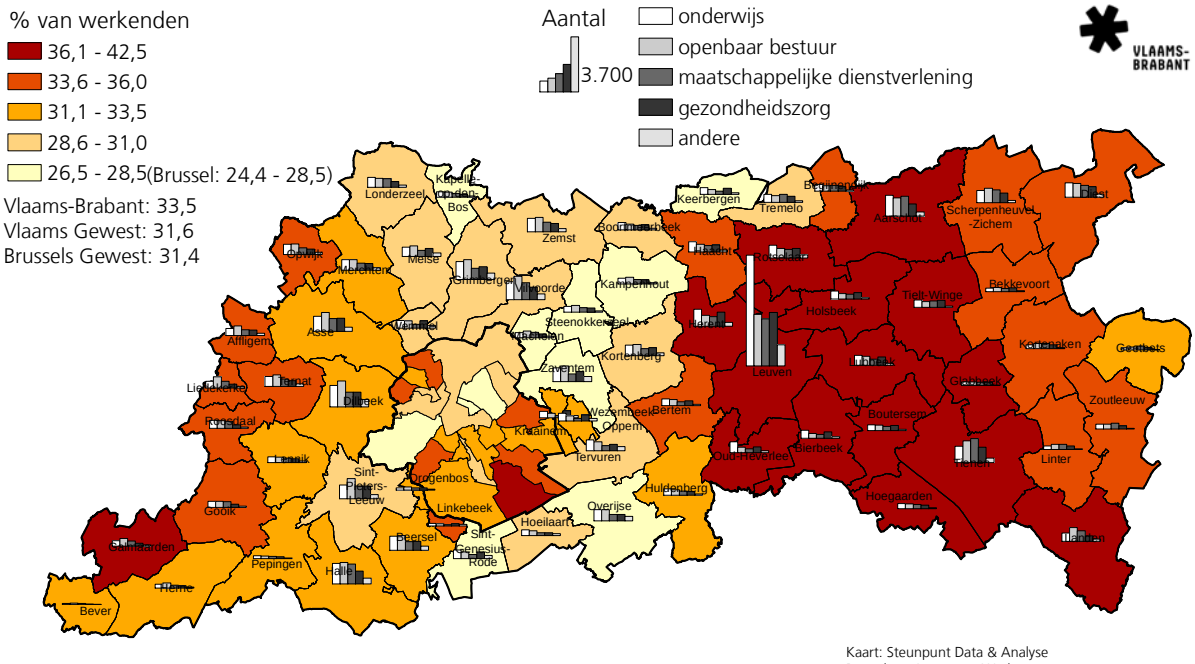
Kaart 17: Inwoners van Vlaams-Brabant werkend in de tertiaire sector (2015, 15-64 jarigen)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

De quartaire sector is sterk aanwezig in het arrondissement Leuven, met de hoogste waarden in Leuven zelf en ten oosten ervan, en in mindere mate in het uiterste westen van de provincie. De subsector onderwijs is zeer sterk aanwezig in Leuven en buurgemeenten. Verder speelt ook de subsector gezondheidszorg in Leuven en in heel wat gemeenten ten oosten ervan een erg prominente rol. Openbaar bestuur en maatschappelijke dienstverlening zijn relatief belangrijk in het Hageland en het Pajottenland. Het aandeel inwoners van Vlaams-Brabant die werken in de quartaire sector is vergelijkbaar met de aandelen in Brussel en het Vlaams Gewest als geheel.

Kaart 18: Inwoners van Vlaams-Brabant werkend in de quartaire sector (2015, 15-64 jarigen)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

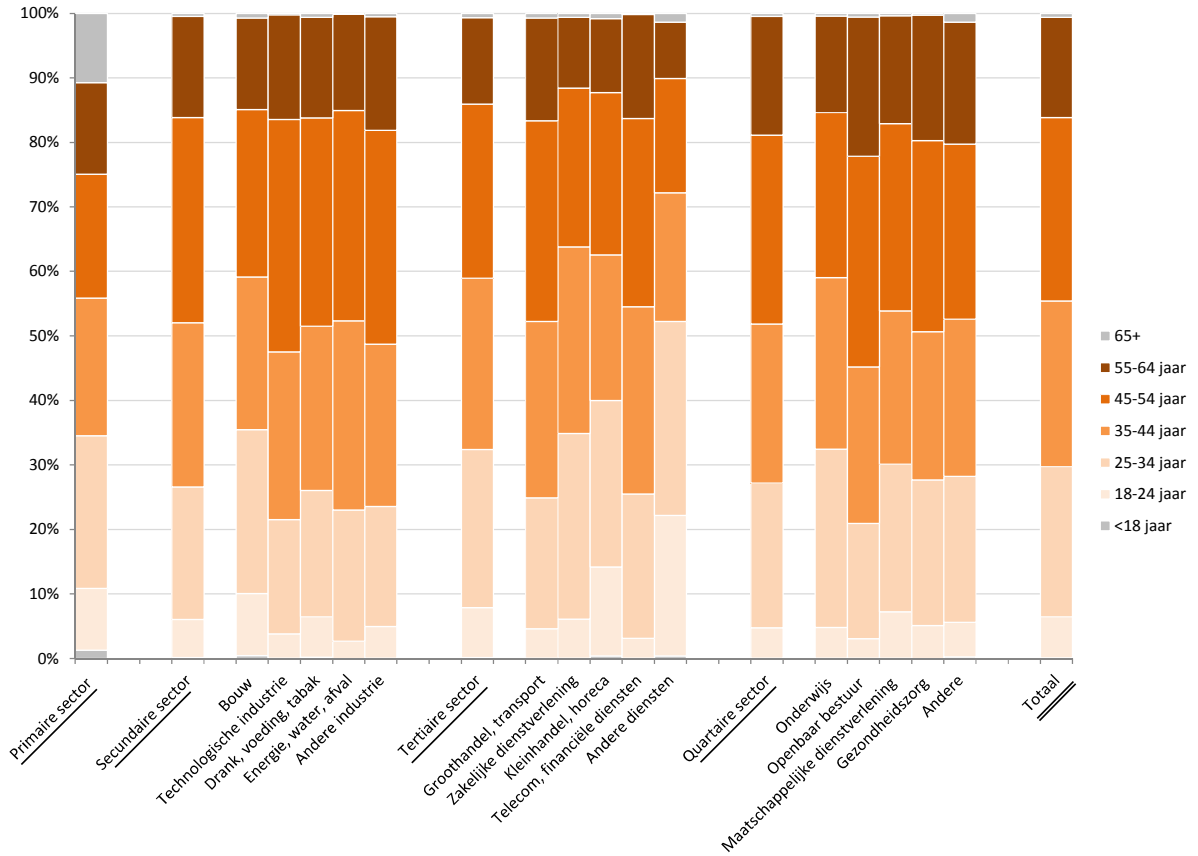
4.2.2 Profiel van de werkenden volgens sector

De gegevens van de KSZ laten ons toe een profiel op te stellen van de loontrekkenden[23] per sector. Dit profiel bevat in de eerste plaats een beschrijving van de demografische kenmerken van de werknemers, meer bepaald van hun leeftijd, geslacht, nationaliteit en herkomst. Vervolgens bekijken we het opleidingsniveau van de werkende inwoners van Vlaams-Brabant. Tot slot geven we een overzicht van het gemiddelde loon, hier focussen we zowel op verschillen tussen de sectoren als op ruimtelijke verschillen.

4.2.2.1 Demografische indicatoren

Figuur 9 geeft de leeftijdsverdeling van de loontrekkende Vlaams-Brabanders over de verschillende sectoren. Naast de vier hoofdsectoren worden van de secundaire, tertiaire en quartaire sectoren telkens vijf subsectoren getoond. De staven geven aandelen of relatieve cijfers om de verschillende sectoren met elkaar te vergelijken, maar laten niet toe iets te besluiten over het totaal aantal werknemers in een bepaalde leeftijdsklasse of sector. Hoger gaven we bijvoorbeeld al aan dat erg weinig inwoners werken in de primaire sector, dit geldt in mindere mate ook voor een aantal andere subsectoren.

Figuur 9: Leeftijdsverdeling van de loontrekkenden binnen de verschillende sectoren (31/12/2015)

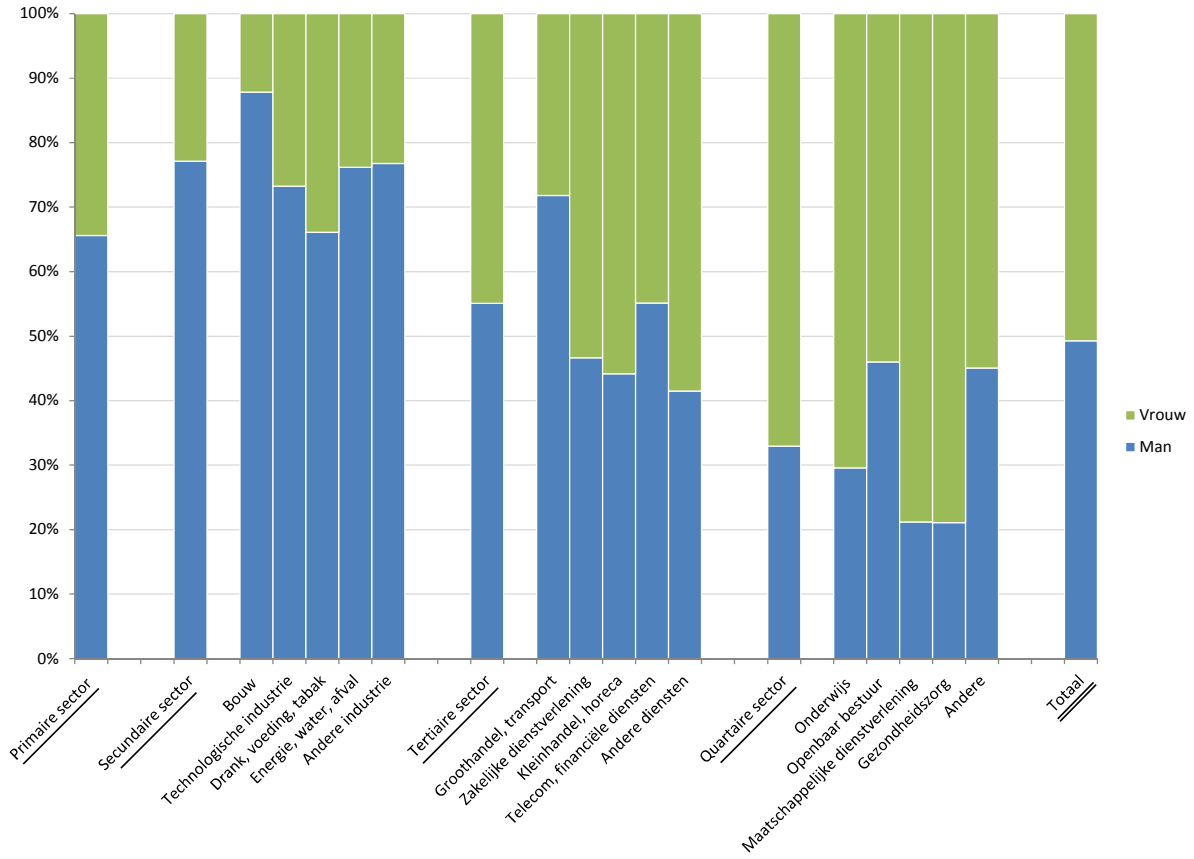
Bron: KSZ DWH AM&SB

[23] Zelfstandigen worden dus niet opgenomen in deze analyse. De gegevens omvatten verder alle leeftijdsgroepen. Zoals uit figuur 8 blijkt, gaat het zowat uitsluitend om 18-64 jarigen. Enkel in de primaire sector zien we een significant aandeel 65-plussers, maar daar gaat het om erg kleine absolute aantallen.

Gemiddeld gezien is de primaire sector wat jonger (hoewel er ook relatief veel 65-plusser zijn) en zijn de secundaire en quartaire sectoren wat ouder. Er zijn bovendien grote verschillen binnen de hoofdsectoren. Zo zien we binnen de secundaire sector dat de bouw een hoger aandeel jongeren tewerkstelt. In de quartaire sector is dat het onderwijs. In de subsector 'andere diensten' van de tertiaire sector piekt het aandeel min-25-jarigen met meer dan de helft van alle werknemers. De verklaring ligt in het feit dat deze subsector de uitzendsector omvat, een sector die traditioneel erg veel jongeren tewerkstelt.

De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn, zoals aangegeven in Figuur 10, veel groter dan die tussen de leeftijdsgroepen. In de primaire en secundaire sectoren werken voornamelijk mannen, respectievelijk 65,6% en 77,1%, met de bouwsector (87,8%) als uitschieter. De tertiaire sector is meer in evenwicht: mannen zijn er gemiddeld net in de meerderheid. De subsector groothandel en transport sluit met 71,8% mannen meer aan bij de aandelen uit de secundaire sector (77,1% mannen). In de quartaire sector zijn de vrouwen oververtegenwoordigd, met twee derde van de loontrekkenden. Het gaat hier dan concreet om gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening en onderwijs. Van deze quartaire sector stelt het openbaar bestuur relatief het meeste mannen tewerk, maar het gaat nog steeds om een minderheid.

Figuur 10: Geslachtsverdeling van de loontrekkenden binnen de verschillende sectoren (31/12/2015)

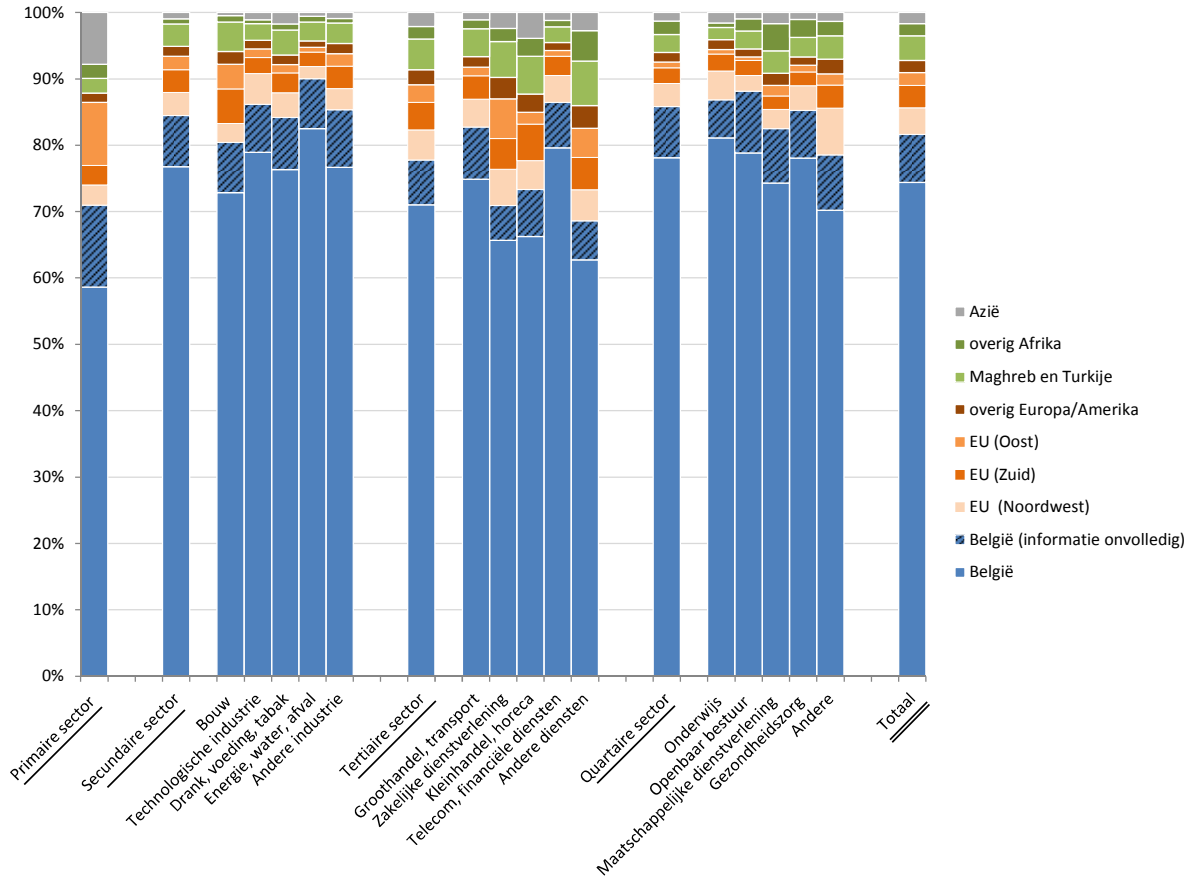

Bron: KSZ DWH AM&SB

Ook naar gezinsvorm zijn er verschillen, maar die zijn vaak terug te brengen tot een verschil in leeftijd en/of geslacht. Zo zijn thuiswonende kinderen relatief vaak aan het werk bij de 'andere diensten', wat veruit de jongste sector is (Figuur 9). Verder zijn er relatief meer alleenstaande ouders in de quartaire sector. Alleenstaande ouders zijn vaak vrouwen, en vrouwen zijn sterk oververtegenwoordigd in deze sector (Figuur 10).

Ten slotte zijn er ook verschillen naar nationaliteit en herkomst. 92% van de loontrekkenden heeft een Belgische nationaliteit, en 82% heeft een Belgische herkomst.[24] Niet-Belgen die in Vlaams-Brabant wonen, werken vooral in de primaire en tertiaire sectoren. Dit is ook het geval bij de inwoners van niet-Belgische herkomst, maar hier is het gewicht van een niet-EU herkomst relatief groter, gezien EU-nationaliteiten minder de Belgische nationaliteit aannemen. De sector die het meest internationaal kleurt (met uitzondering van numeriek kleinere sectoren als de primaire sector en de subsector 'andere diensten' binnen de tertiaire sector) is de zakelijke dienstverlening. Binnen deze subsector zijn diverse activiteiten verzameld, zoals consultancy en wetenschappelijke activiteiten, maar ook onderhoud van gebouwen, tuinen en landschapsverzorging.

Figuur 11: Verdeling naar herkomst van de loontrekkenden binnen de verschillende sectoren (31/12/2015)

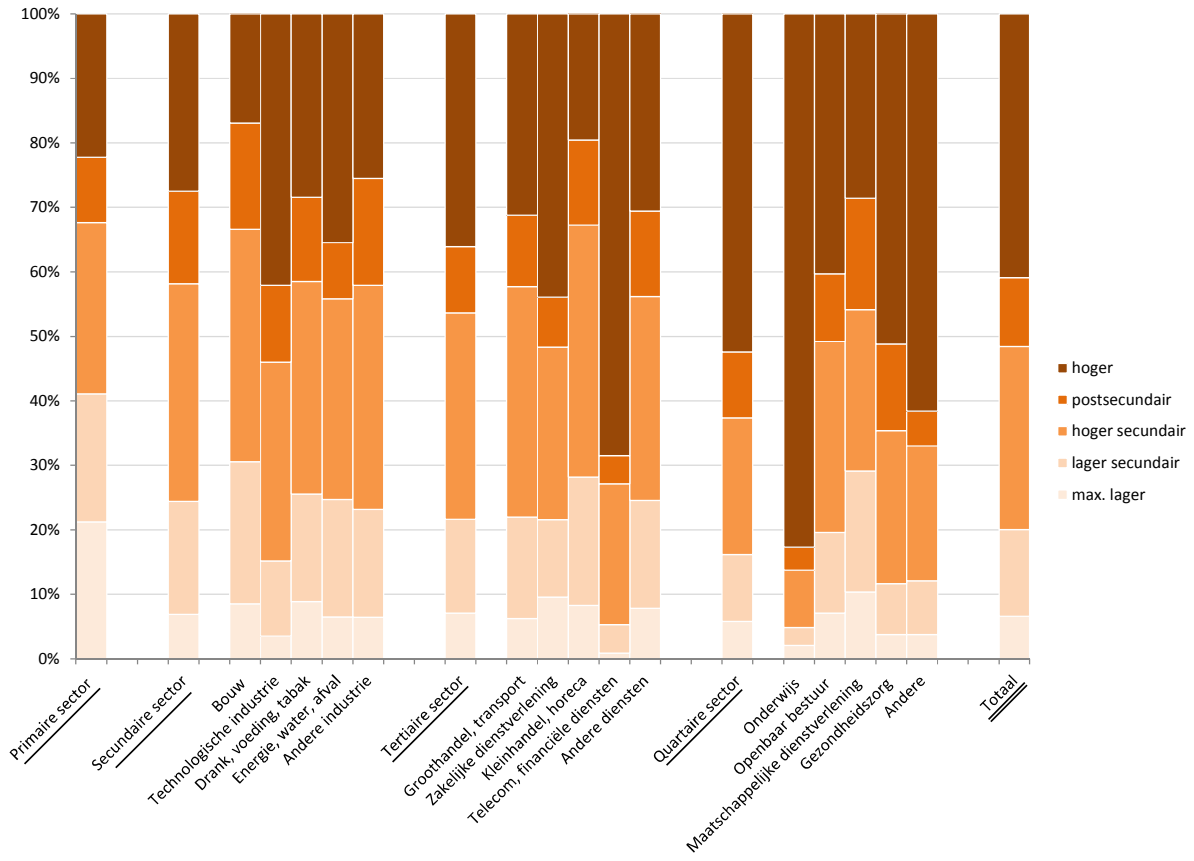
Bron: KSZ DWH AM&SB

[24] Inclusief personen voor wie geen vreemde herkomst gekend is, maar waarvoor de informatie onvolledig is. Het gaat om een oudere bevolking waarvan de nationaliteit (bij geboorte) van de ouders niet meer kan worden nagegaan in het rijksregister. De onbekende vreemde nationaliteiten (0,2%) zijn niet opgenomen op de figuur.

4.2.2.2 Opleidingsniveau

De gegevens van de KSZ bevatten ook informatie over het opleidingsniveau van de werknemers per sector. Deze gegevens zijn echter erg onvolledig, slechts 30% is gekend. Het gaat hier dan om het opleidingsniveau van degenen die recent afstudeerden aan een Belgische onderwijsinrichting, samen met de gehomologeerde buitenlandse diploma's en de opleidingsgegevens van (voorheen) werkzoekenden. Figuur 12 houdt geen rekening met de onbekenden. We zien het laagste opleidingsniveau binnen de primaire sector. Dit niveau stijgt vervolgens stelselmatig van de secundaire naar de tertiaire sector, en is het hoogst in de quartaire sector. Binnen de vier hoofdsectoren zijn er echter grote verschillen. In de tertiaire sector blijkt de opleidingsgraad bij telecom en financiële diensten heel erg hoog, in tegenstelling tot kleinhandel en horeca waar het aandeel hoger opgeleiden heel wat lager ligt. Bij de quartaire sector is het verschil tussen de voornamelijk hoog opgeleide onderwijssector en de maatschappelijke dienstverlening erg groot. Binnen de secundaire sector zijn de verschillen beperkter, de hoogste opleidingsgraad vinden we daar in de technologische industrie.

Figuur 12: Opleidingsniveau van de loontrekkenden binnen de verschillende sectoren (31/12/2015)

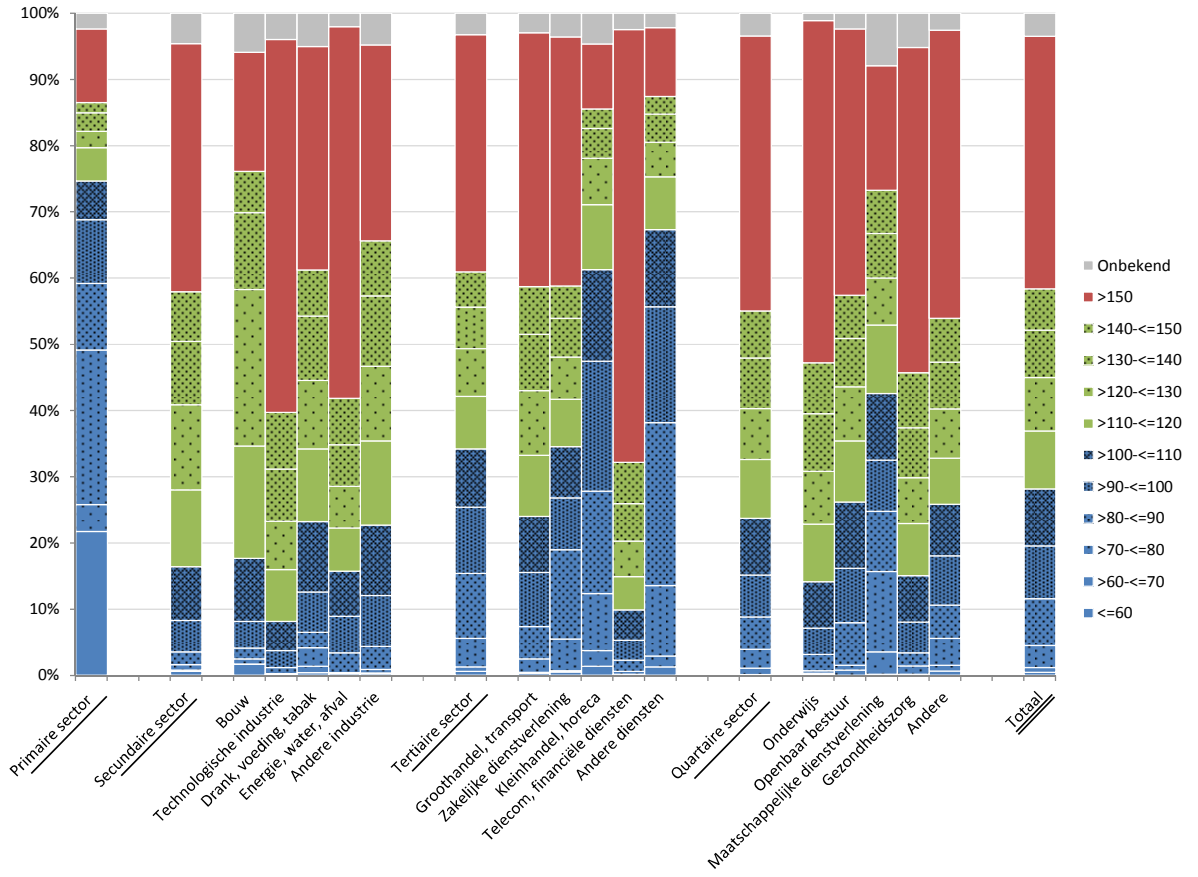
Bron: KSZ DWH AM&SB

4.2.2.3 Loonklasse

Het opleidingsniveau is vaak een goede voorspeller van de loonklasse. Figuur 13 toont de dagloonklassen, zoals die berekend worden door de KSZ. Het gaat om het gemiddeld dagloon voor voltijdse werknemers en om brutolonen, wat betekent dat de werknemersbijdragen

inbegrepen zijn, maar de werkgeversbijdragen niet. Tot 110 euro per dag beschouwen we als een lager loon, vanaf 150 euro als een hoger. We zien dat de loonverschillen tussen de sectoren inderdaad sterk gelijk lopen met de opleidingsgraad. Toch zijn er ook opvallende verschillen: zo is de opleidingsgraad in het onderwijs hoger dan bij de sector telecom en financiële diensten, maar het loon is in die laatste sector wel heel wat hoger.

Figuur 13: Dagloonklasse van de loontrekkenden binnen de verschillende sectoren (31/12/2015)

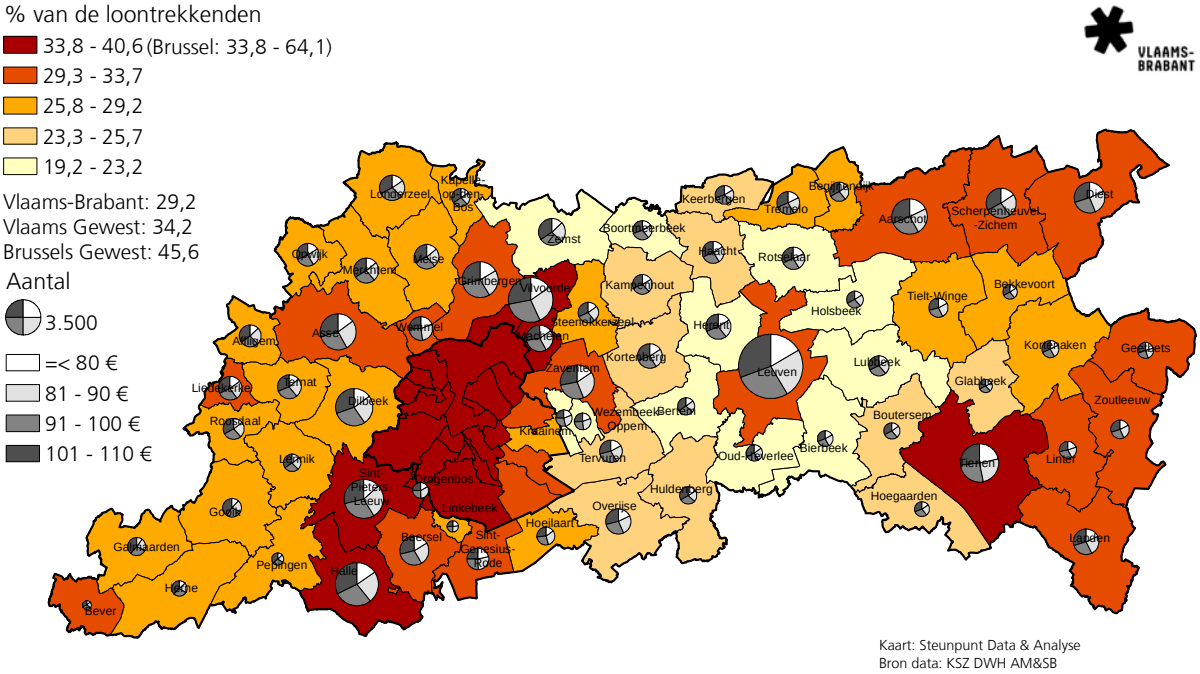

Bron: KSZ DWH AM&SB

Die gemiddelde daglonen vertonen ook grote ruimtelijke verschillen die niet volledig teruggebracht kunnen worden op de verschillen in sectoren[25] Kaart 19 geeft het aandeel lage lonen (kleiner of gelijk aan 110 euro). Veel lage lonen zijn er in de Zennevallei en in Tienen, maar ook in Liedekerke en Asse, in het noorden en het zuiden van het Hageland en in Leuven. Omgekeerd zijn er weinig lage lonen rond Leuven, ten oosten en zuidoosten van Brussel en in het noorden van Vlaams-Brabant, in de Mechelse invloedssfeer. Het aandeel lage lonen is hoger in het Vlaams Gewest en het hoogst in het Brussels Gewest.

[25] Op individueel niveau zijn er ook verschillen naar leeftijd (hoe jonger, hoe minder hoog het loon), naar geslacht (mannen hebben vaker een hoger loon dan vrouwen), naar nationaliteit en herkomst (Belgen hebben, op de Noordwestelijke EU-landen na, het grootste aandeel hoge lonen; de Oostelijke EU-landen, Maghreb en Turkije en overig Afrika hebben het kleinste aandeel hoge lonen). Deze verschillen hebben natuurlijk ook te maken met de sectoren waarin de werknemers actief zijn.

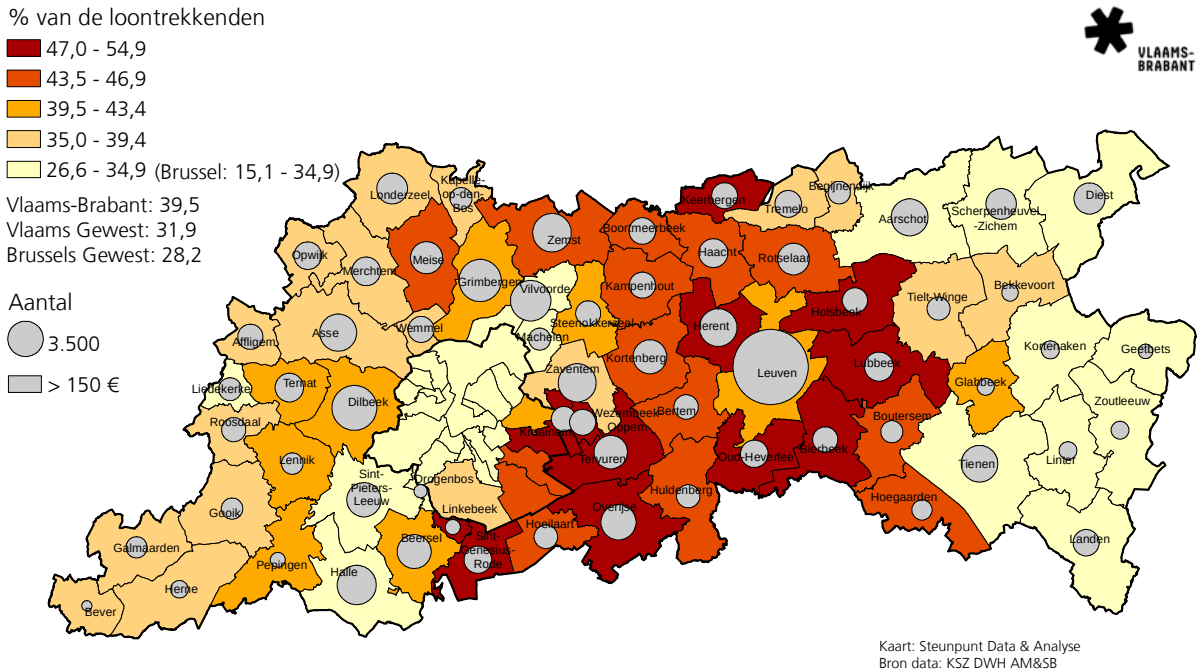
Kaart 19: Loontrekkenden met een dagloon =<110 euro (31/12/2015)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: KSZ DWH AM&SB

Kaart 20 geeft het aandeel hoge lonen (meer dan150 euro) en blijkt het bijna perfecte spiegelbeeld van de vorige kaart. Hier zien we de hoogste waarden ten zuidoosten van Brussel, rond Leuven en in het noorden onder Mechelen, met Keerbergen als uitschieter. Het kleinste aandeel hoge lonen zijn er in de Zennevallei, in het noorden en zuiden van het Hageland, en in Liedekerke. Het aandeel hoge lonen is lager in het Vlaams Gewest en het laagst in het Brussels Gewest.

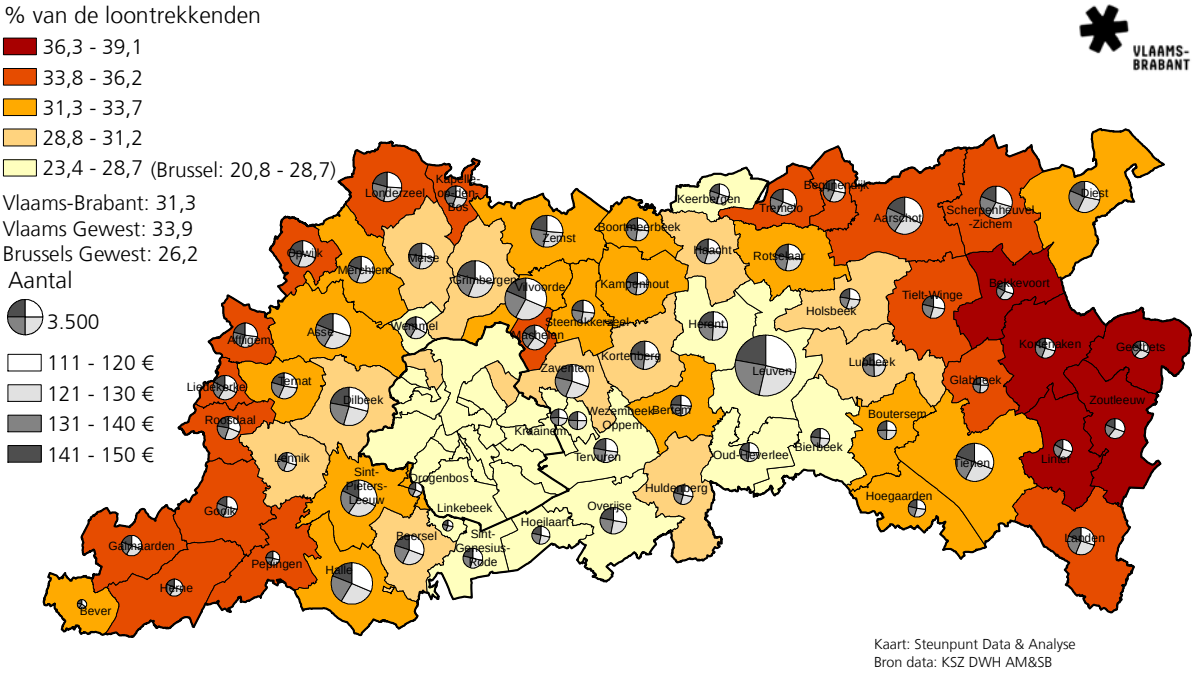
Kaart 20: Loontrekkenden met een dagloon > 150 euro (31/12/2015)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: KSZ DWH AM&SB

Kaart 21 geeft het aandeel middenlonen, tussen 110 en 150 euro. Hier zien we de hoogste waarden in het Hageland, vooral het centrale gedeelte, en in het westen van de provincie. De laagste waarden vinden we in en rond Leuven en in en rond Brussel. Daar zijn de lonen ofwel voornamelijk hoog, zoals in de gemeenten rond Leuven, ofwel voornamelijk laag zoals in Brussel, ofwel sterk gepolariseerd, met zowel een hoog aandeel lage als hoge lonen, zoals in Leuven. De verschillen met het Vlaams Gewest en het Brussels Gewest zijn kleiner dan bij de lage en hoge lonen.

Kaart 21: Loontrekkenden met een dagloon tussen 111 en 150 euro (31/12/2015)

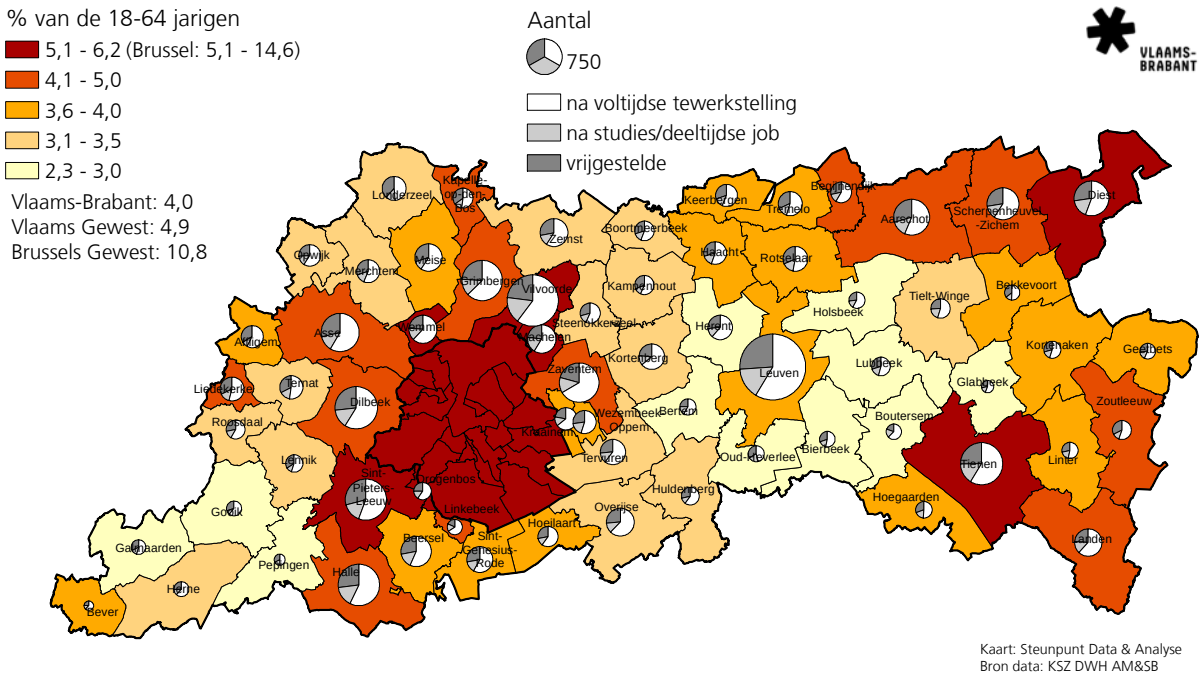

4.3 Werkzoekenden

De werkzoekenden maken, volgens de indeling van de KSZ, gemiddeld 4% uit van de bevolking op beroepsactieve leeftijd in Vlaams-Brabant. Dit varieert van 2,3% in Oud-Heverlee tot 6,2% in Vilvoorde (Kaart 22). Meer in het algemeen zijn de laagste waarden te vinden in de gemeenten rond Leuven en in het zuidelijke Pajottenland. Ze zijn hoog in de Zennevallei, ten westen van Brussel, in Liedekerke en in het Hageland.

Op de kaart is ook aangeduid of de uitkeringsgerechtigde werkzoekende (1) een werkloosheidsuitkering krijgt na voltijdse tewerkstelling, (2) een werkloosheidsuitkering krijgt na een vrijwillig deeltijdse job of een inschakelingsuitkering of overbruggingskrediet na studies, dan wel (3) een vrijgestelde werkzoekende is (bv. om sociale of familiale redenen). In zowat alle gemeenten valt de ruime meerderheid van de werkzoekenden onder de eerste groep

Kaart 22: Werkzoekenden (01/01/2015)

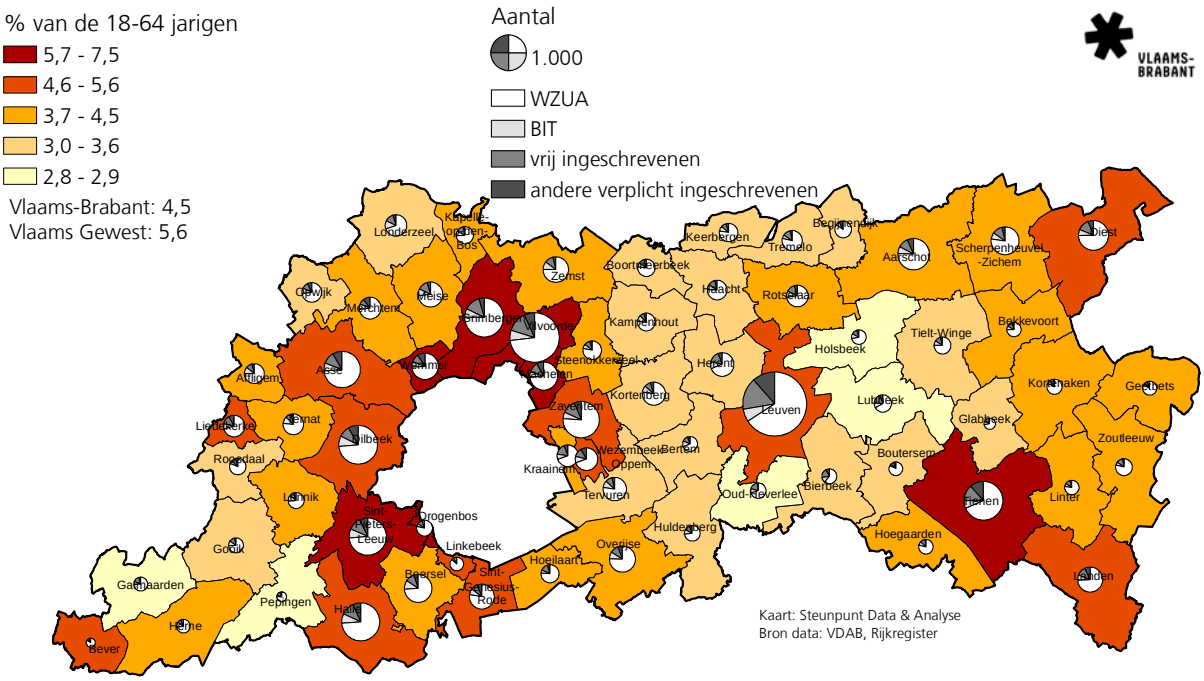

Om de groep van de werkzoekenden meer in detail te beschrijven, gebruiken we verder de gegevens uit de werkzoekendendatabank van VDAB. Deze omvat alle niet werkende werkzoekenden (afgekort NWWZ), een groep die wat groter is dan de groep beschreven in de KSZ, omdat ook de niet-uitkeringsgerechtigde werkzoekenden hierin opgenomen zijn.

Begin 2016 waren 30.741 Vlaams-Brabanders bij de VDAB ingeschreven als niet werkende werkzoekende, 4,5% van alle inwoners tussen 18 en 64. In het Vlaams Gewest ligt dit aandeel met 5,6% merkelijk hoger. Kaart 23 geeft deze cijfers weer per gemeente. We krijgen in grote lijnen hetzelfde beeld als op Kaart 22, maar sommige gemeenten wippen boven het gemiddelde (bv. Leuven) of net eronder (bv. Aarschot). Dit heeft te maken met verschillen in samenstelling van de groep werkzoekenden. De VDAB neemt de volgende groepen op: (1) de werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), (2) de jongeren in beroepsinschakelingstijd (BIT), (3) de vrij ingeschreven NWWZ en (4) ander verplicht ingeschreven NWWZ. De eerste groep

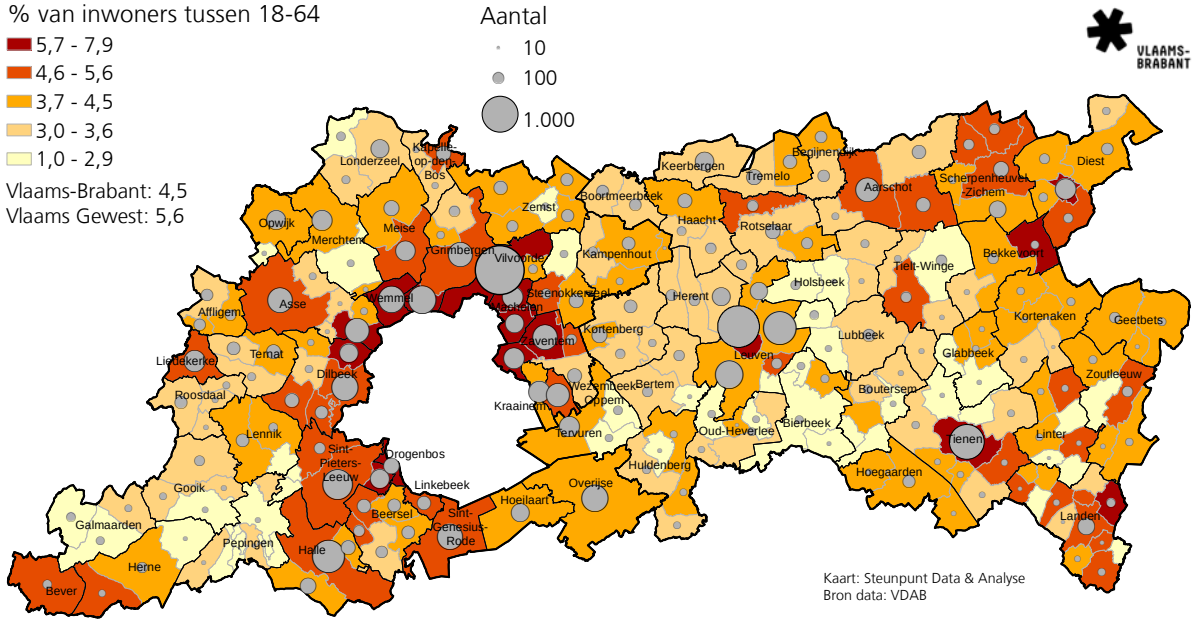
krijgt een werkloosheidsuitkering, bij de andere groepen is dat vaak niet het geval. In Leuven zijn deze niet uitkeringsgerechtigde groepen werkzoekenden relatief belangrijker dan in Aarschot.

Kaart 23: Niet-werkende werkzoekenden (31/12/2015)

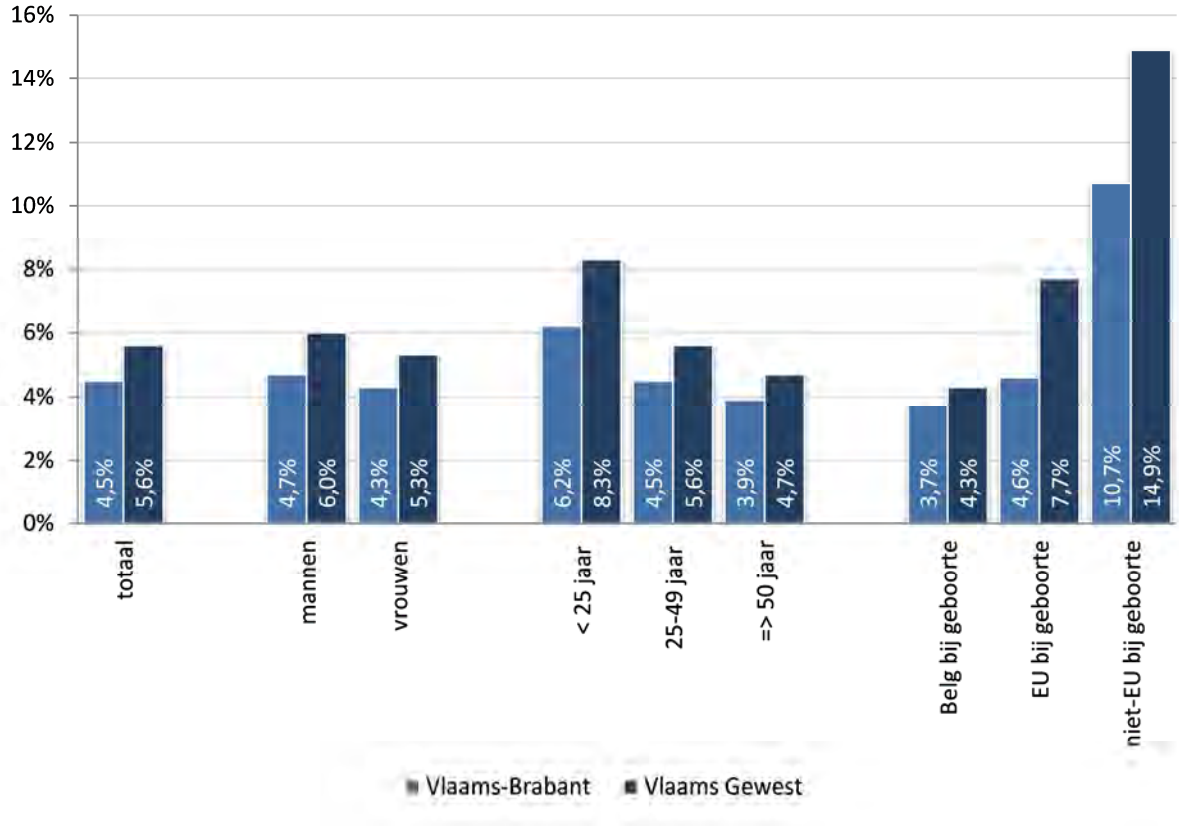
Ook binnen de gemeenten kunnen er nog grote verschillen zijn. Kaart 24 herneemt de voorgaande kaart op het niveau van deelgemeenten. De grootste verschillen zien we in de steden (Leuven, Tienen, Diest), waar vooral de stadscentra hoge waarden hebben, en in de rand rond Brussel, waar vaak de aan Brussel grenzende deelgemeenten (Diegem, Strombeek-Bever, Zellik, Vilvoorde, Ruisbroek, Machelen, Sint-Stevens-Woluwe, Ruisbroek en Groot-Bijgaarden) hoge waarden hebben.

Kaart 24: Niet werkende werkzoekenden per deelgemeente (31/12/2015)

In Figuur 14 bekijken we de Vlaams-Brabantse en Vlaamse NWWZ volgens een aantal achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd en nationaliteit bij geboorte), telkens t.o.v. deze groep in de bevolking tussen 18 en 64 (mannen, vrouwen, jongeren enz.). Voor alle groepen geldt dat er meer werkzoekenden zijn in het Vlaams Gewest dan in Vlaams-Brabant. Het grootste verschil tussen Vlaams-Brabant en het Vlaams Gewest is er bij de mensen met een geboortenationaliteit van de EU: in Vlaams-Brabant is de werkloosheid bij deze groep amper hoger dan gemiddeld, in Vlaanderen is dat duidelijk wel het geval. Verder geeft de figuur aan dat er weinig verschillen zijn tussen mannen en vrouwen, dat jongeren beduidend vaker werkzoekend zijn, en dat een geboortenationaliteit van buiten de EU een beduidend grotere kans op werkloosheid inhoudt. In Vlaams-Brabant is meer dan 1 op 10 inwoners met een geboortenationaliteit van buiten de EU werkzoekend, in het Vlaams Gewest is dit zelfs meer dan 1 op 7, terwijl dit voor inwoners met een Belgische geboortenationaliteit slechts 1 op 27 respectievelijk 1 op 23 is. Het hogere werkloosheidscijfer bij de inwoners van niet-Belgische origine is deels te verklaren door het gemiddeld lagere opleidingsniveau van heel wat mensen van niet-Belgische origine.

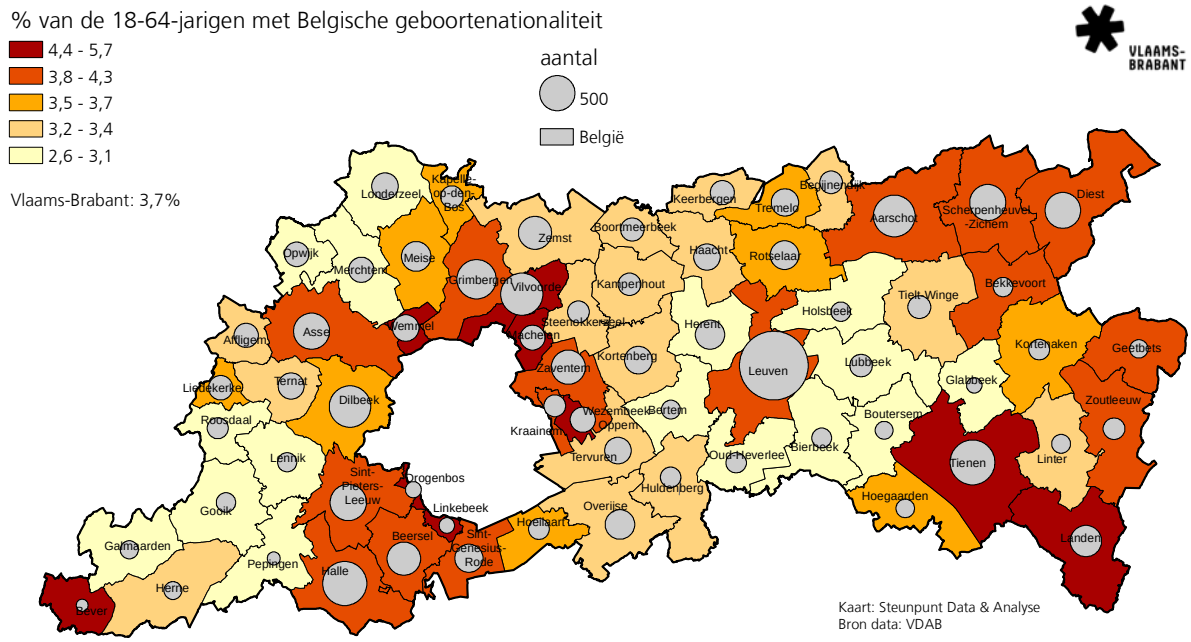
Figuur 14: NWWZ naar achtergrondkenmerken t.o.v. bevolking op beroepsactieve leeftijd (31/12/2015)

Bron data: VDAB

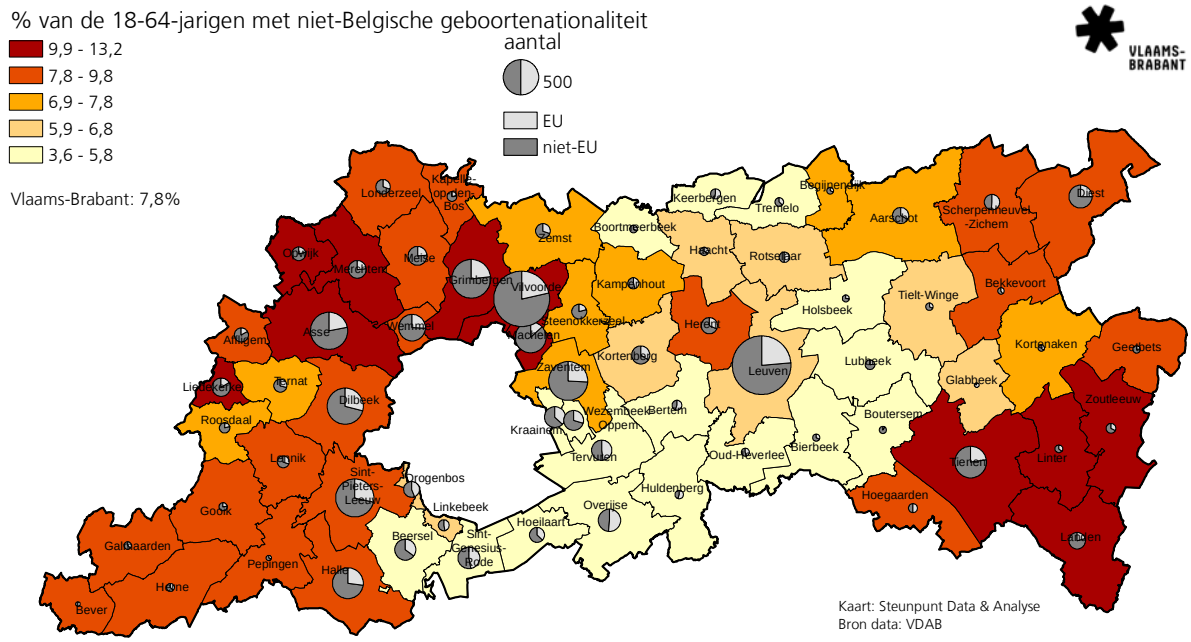
Kaart 25 geeft het aandeel werkzoekenden met een Belgische geboortenationaliteit binnen de totale groep inwoners van Vlaams-Brabant die als Belg geboren werden. We zien hogere waarden in het noorden en het zuiden van het Hageland, Leuven, en het gebied ten noorden en zuiden van Brussel. Lage waarden zijn er in de rand rond Leuven, en het gebied ten westen van Brussel. Het beeld is gelijkaardig aan dat van de werkzoekenden in het algemeen.

Kaart 25: Niet werkende werkzoekenden met Belgische geboortenationaliteit (31/12/2015)

Een helemaal ander beeld toont Kaart 26, bij de werkzoekenden met een niet-Belgische geboortenationaliteit. Daar zien we opnieuw hoge aandelen NWWZ in het noordelijke en zuidelijke Hageland, maar daarnaast in het hele gebied ten westen van Brussel. Ook de noordelijke Zennevallei scoort hier erg hoog. Heel lage waarden vinden we ten zuidoosten van Brussel en rond Leuven. Er is geen verband met het aandeel mensen van niet-Belgische origine in de bevolking: dat is hoog in de noordelijke Zennevallei én ten zuidoosten van Brussel. Het is laag in het Hageland en ten westen van Brussel (met uitzondering van steden als Diest, Tienen en Asse) én rond Leuven. Belangrijker is de concrete invulling van de niet-Belgische nationaliteiten. Zo hebben de meeste inwoners met een EU-nationaliteit een hogere socio-economische status dan mensen van buiten de EU. Bovendien kan dit ook binnen een nationaliteit verschillen. Ten zuidoosten van Brussel gaat het vaak om medewerkers van de EU en internationale organisaties, terwijl dat elders vaak niet het geval is.

Kaart 26: Niet werkende werkzoekenden met niet-Belgische geboortenationaliteit (31/12/2015)

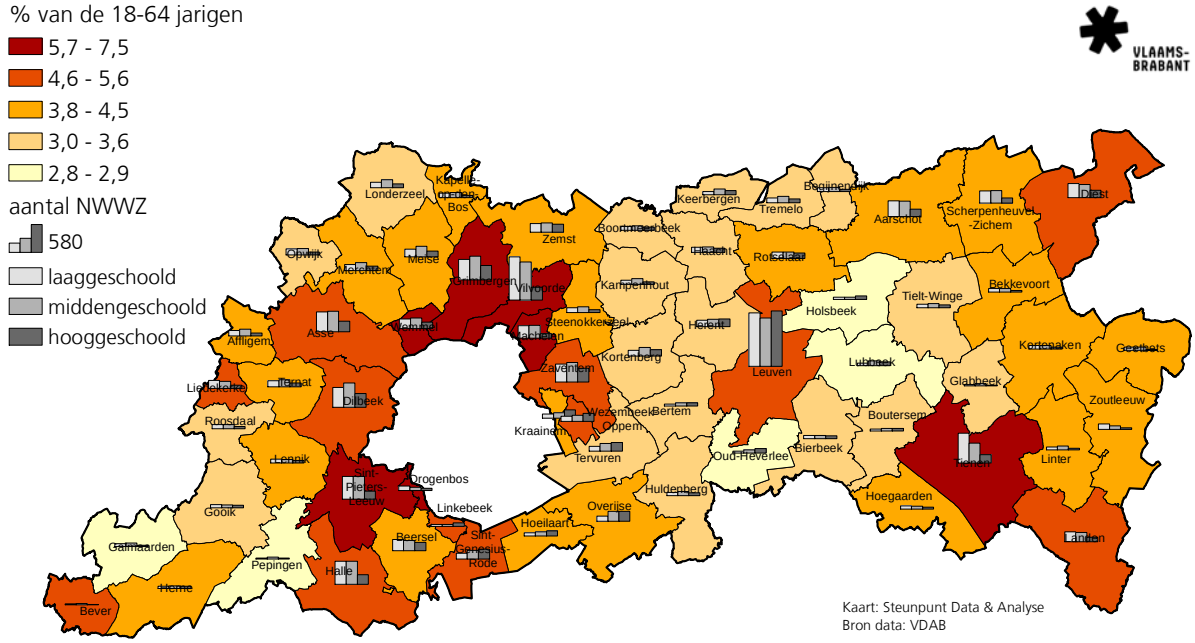
Er zijn erg grote verschillen in werkloosheidspercentage tussen hoog- en laagopgeleiden. Laaggeschoolden lopen in eerste instantie een groter risico om werkloos te worden. Bovendien is de kans dat laaggeschoolde werkzoekenden een nieuwe baan vinden kleiner, en hebben ze dus een groter risico om langdurig werkloos te worden.[26] De redenen die hiervoor aangehaald worden zijn talrijk en divers. Zo hebben laaggeschoolden doorgaans minder jobkansen, en werken ze vaker in conjunctuurgevoelige sectoren of in sectoren en bedrijven die sterke concurrentie vanuit lageloonlanden ondervinden. Bovendien spelen er verdringingseffecten bij een stijgend arbeidsaanbod: laaggeschoolden worden van de arbeidsmarkt verdrongen door hoger opgeleiden. Tot slot blijkt dat laaggeschoolden door een gemiddeld lager loon sneller verstrikt raken in de werkloosheidsval, waarbij een uitkering met vaak bijhorende sociale voordelen (vb. verlaagd kinderopvangtarief, sociaal telefoontarief,…) financieel interessanter blijkt.

We kunnen de werkloosheid onder de laag- en hoogopgeleiden echter minder goed begroten dan bij bovenstaande groepen omdat we de juiste grootte van de referentiegroepen (het aantal laag- en hoogopgeleiden in de bevolking) niet kennen. Kaart 27 geeft het algemeen aandeel werkzoekenden binnen de bevolking op beroepsactieve leeftijd, en toont via staafdiagrammen het relatief belang van laag-, midden- en hooggeschoolden.[27] Hieruit blijkt dat Leuven en de zuidoostelijke rand enigszins atypisch zijn door het relatief groot aantal hooggeschoolden binnen de werkzoekendenpopulatie.

[26] VDAB (2013), Kansengroepen in kaart. Laaggeschoolden op de Vlaamse arbeidsmarkt. 2de editie.

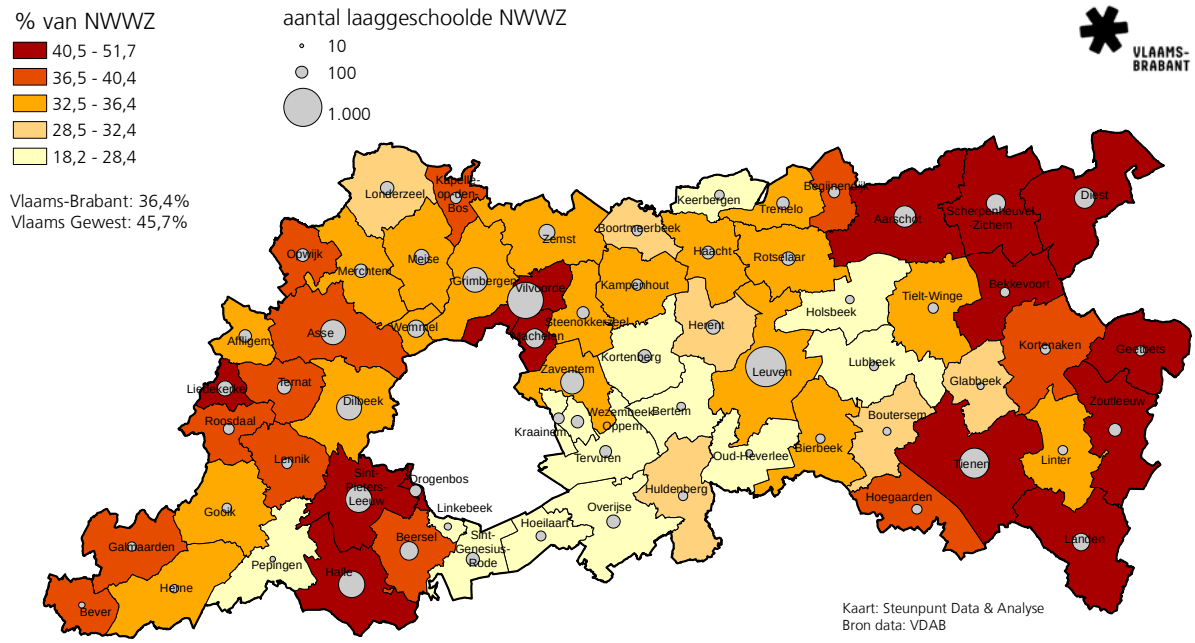
[27] Een werkzoekende wordt door de VDAB als laaggeschoold beschouwd als hij/zij geen diploma noch getuigschrift van het secundair onderwijs behaalde. Daarnaast worden ook werkzoekenden uit de leertijd (Syntra) en het deeltijds beroepssecundair onderwijs als laaggeschoold beschouwd. Hooggeschoolden hebben een diploma van het hoger onderwijs.

Kaart 27: NWWZ naar opleidingsniveau (31/12/2015)

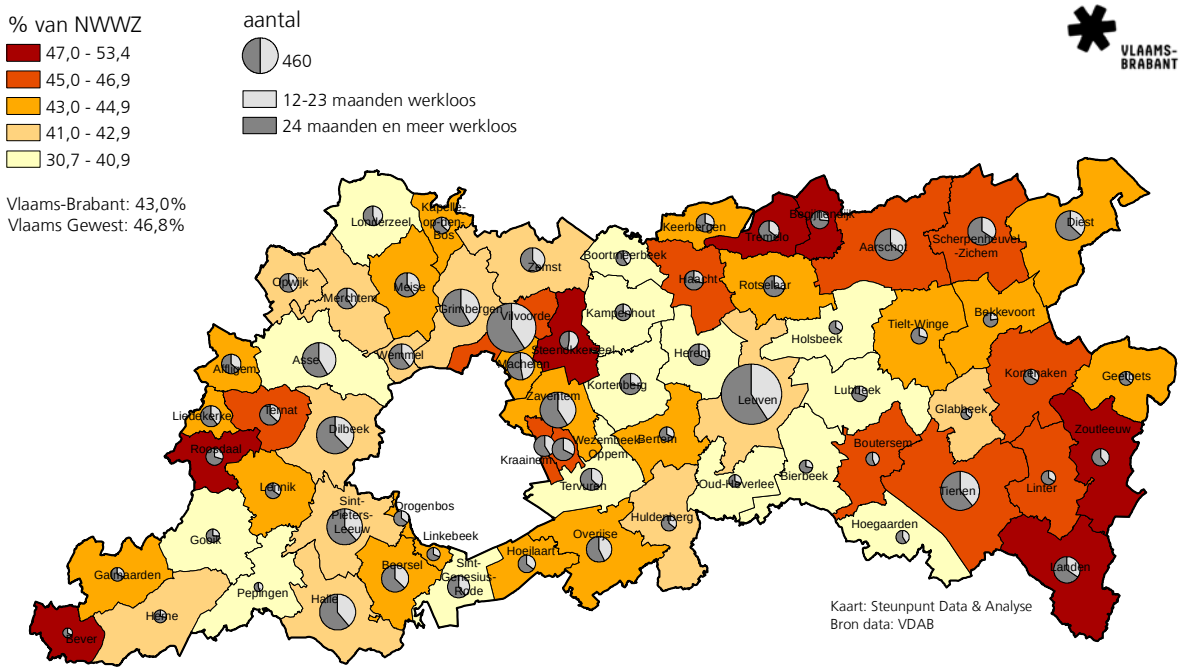
Kaart 28 geeft het aandeel laaggeschoolden in het totaal van de werkzoekenden. In Vlaanderen is 45,7% van de NWWZ laaggeschoold, in Vlaams-Brabant ligt dit aandeel met 36,4% opvallend lager. Binnen Vlaams-Brabant vinden we de hoogste aandelen laaggeschoolden onder de NWWZ in het Hageland, in de Zennevallei en in Liedekerke. Heel weinig laagopgeleiden vinden we ten zuidoosten van Brussel, rond Leuven en in Keerbergen.

Kaart 28: Laaggeschoolde NWWZ (31/12/2015)

Zoals hoger gesteld zijn laaggeschoolden vaker langdurig werkzoekend dan hooggeschoolden. Langdurig werkzoekenden vormen de harde kern van de werkzoekendenpopulatie. Deze werkzoekenden vinden moeilijker op eigen kracht een baan en moeten dus intensiever naar de arbeidsmarkt begeleid worden. Kaart 29 toont per gemeente het aandeel (zeer) langdurig werklozen binnen de NWWZ-populatie in die gemeente. Langdurig werkzoekenden zijn tussen 1 en 2 jaar werkzoekend, zeer langdurig werkzoekenden meer dan 2 jaar.[28] In Vlaams-Brabant is hun totale aandeel met 43% wat lager dan in het Vlaams Gewest (46,8%). De hoogste aandelen vinden we in het noord- en zuidoosten van de provincie. Verder vinden we nog hier en daar een hoge waarde in het Pajottenland en ten noordoosten van Brussel.

Kaart 29: Langdurig werkzoekenden binnen NWWZ (31/12/2015)

[28] De werkloosheidsduur wordt door de VDAB niet louter berekend als de periode tussen inschrijvingsdatum en de dag dat men uit de werkloosheid verdwijnt. Als een werkzoekende zich opnieuw inschrijft na een tewerkstelling korter dan 3 maanden, verschuift de oorspronkelijke 'begindatum werkloosheid' niet.

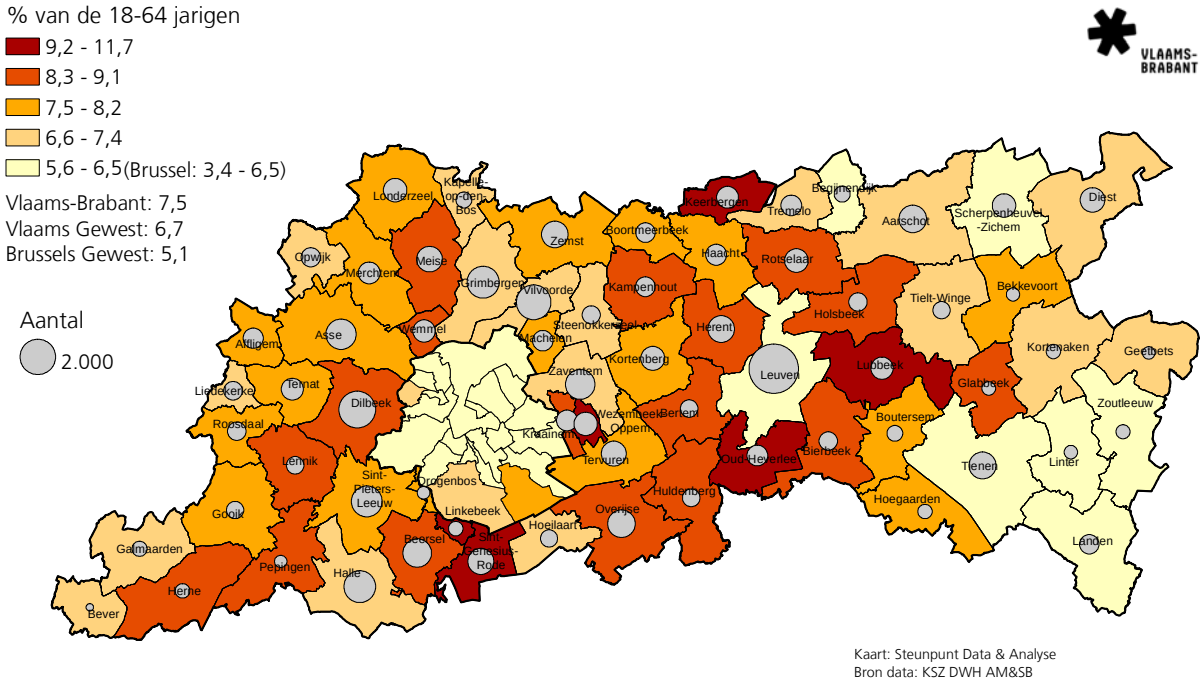
4.4 Inactieven

De niet-beroepsactieve bevolking wordt gevormd door alle personen die niet werken én daarenboven niet beschikbaar zijn voor werk en/of niet actief op zoek zijn naar werk.[29] Het gaat meer bepaald om de bevolking op actieve leeftijd die niet bij de beroepsbevolking (de werkenden en de werkzoekenden) geteld wordt. We onderscheiden hierbij verschillende categorieën: (1) kinderen die recht geven op kinderbijslag, (2) gepensioneerden en bruggepensioneerden, (3) personen die arbeidsongeschikt zijn of een tegemoetkoming aan personen met een handicap krijgen, (4) personen met een leefloon of financiële hulp en ten slotte (5) een groep van anderen, die niet verbonden zijn met de Belgische sociale zekerheid via bijdragen of een uitkering. In het vervolg van deze paragraaf gaan we kort in op elk van deze groepen inactieven.

4.4.1 Kinderen met recht op kinderbijslag

Gemiddeld is 7,5% van de 18-64-jarigen in Vlaams-Brabant een jongere die recht geeft op kinderbijslag. Dit is in de eerste plaats het geval voor jongeren die tussen hun 18de en 25ste nog studeren. Kaart 30 toont dat dit aandeel dan ook vooral hoog is daar waar er veel jongvolwassenen zijn en waar de opleidingsgraad hoog is. Daar blijven de kinderen immers langer studeren en hebben dus ook langer recht op kinderbijslag. Zo zijn er heel wat jongvolwassenen in Vilvoorde en Leuven, maar is het aandeel plus-18-jarigen met kinderbijslag er laag. Algemeen zien we de laagste waarden in het Hageland, in Leuven en ook in Brussel. Hoge waarden zijn er rond Leuven, in Keerbergen en in een aantal gemeenten rond Brussel. Ten zuidoosten van Brussel wonen ook veel hoogopgeleide jongeren, maar daar zijn er heel wat die niet onder de Belgische ziekteverzekering vallen (bv. kinderen van EU-medewerkers), en dus ook geen kinderbijslag krijgen.

Kaart 30: Jongvolwassenen met kinderbijslag (01/01/2015)

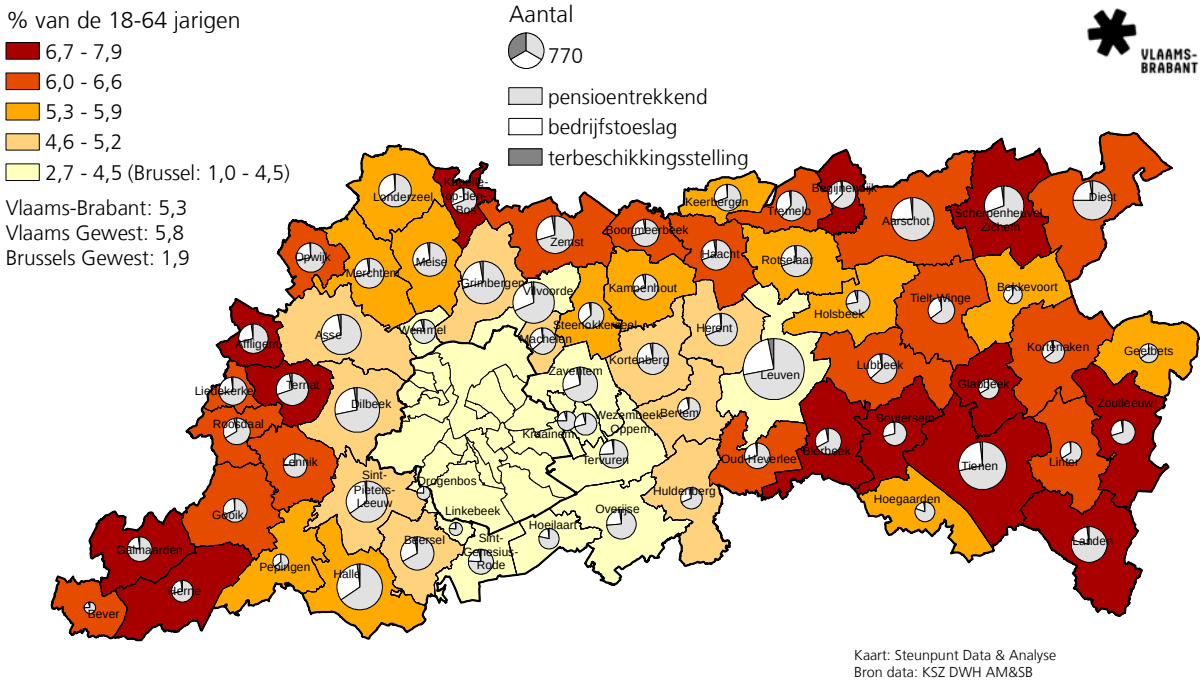
Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: KSZ DWH AM&SB

[29] Vanderbiesen W. (2016), Vlaamse Arbeidsrekening. Definities en beknopte methodologie, Leuven: Steunpunt Werk, 16 p.

4.4.2 (Brug)gepensioneerden

Gemiddeld 5,3% van de Vlaams-Brabantse bevolking op actieve leeftijd is reeds gepensioneerd, in het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag (het vroegere brugpensioen) of in terbeschikkingstelling voorafgaand aan pensioen (een specifieke regeling voor het onderwijs). Dit aandeel is vergelijkbaar met dat van het volledige Vlaams Gewest maar een veelvoud van het Brusselse aandeel. 70% onder hen is op pensioen, 28% is op brugpensioen, de terbeschikkingstelling speelt een kleine rol. We zien heel wat (brug)gepensioneerden in het noorden en zuiden van het Hageland, in het Pajottenland en in Kapelle-op-den-Bos (zie Kaart 31). Lage waarden vinden we in Leuven en rond Brussel, evenals in Brussel zelf. Dit heeft deels te maken met de leeftijdsopbouw, maar hangt mogelijk ook samen met de sectoren waarin men tewerkgesteld was, of de specifieke job die men voorheen uitvoerde.

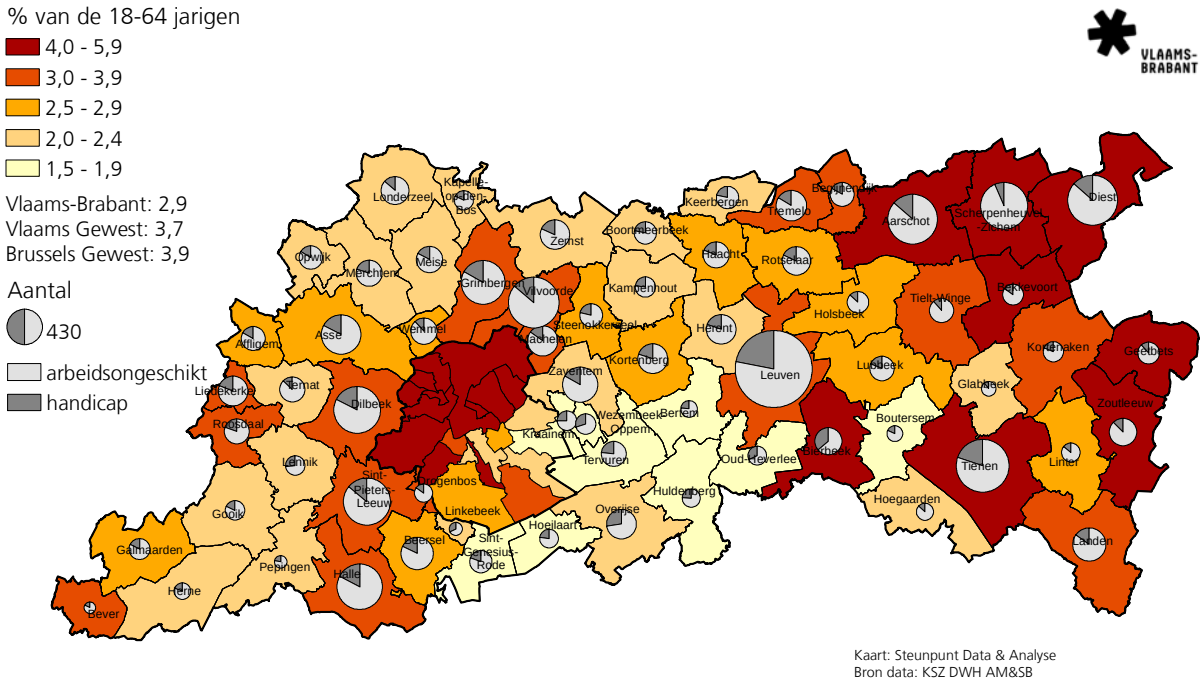
Kaart 31: 18-64-jarigen op (brug)pensioen (01/01/2015)

4.4.3 Arbeidsongeschikten en personen met een tegemoetkoming voor handicap

Deze groep is kleiner dan de (brug)gepensioneerden: gemiddeld 2,9% van de 18-64-jarigen. Meer dan vier vijfde (82%) onder hen zijn arbeidsongeschikten. Dat zijn personen die niet meer kunnen werken wegens ziekte of ongeval en daarvoor een uitkering krijgen. Het is wel zo dat arbeidsongeschikten ook een tegemoetkoming voor personen met een handicap kunnen krijgen (de inkomensvervangende tegemoetkoming). Ze worden hier dan enkel onder de arbeidsongeschikten geteld. We zien hoge waarden in het Hageland en in de Zennevallei, naast een aantal andere gemeenten zoals Liedekerke, Roosdaal, Leuven en Bierbeek (Kaart 32). In dat laatste geval speelt het aandeel personen met een handicap sterk mee, omdat er een relatief grote instelling voor personen met een handicap is gevestigd. Voor het overige zijn de kaarten van de arbeidsongeschikten en de personen met een handicap opvallend gelijklopend. Alleen in de Zennevallei zijn personen met een handicap ondervertegenwoordigd.

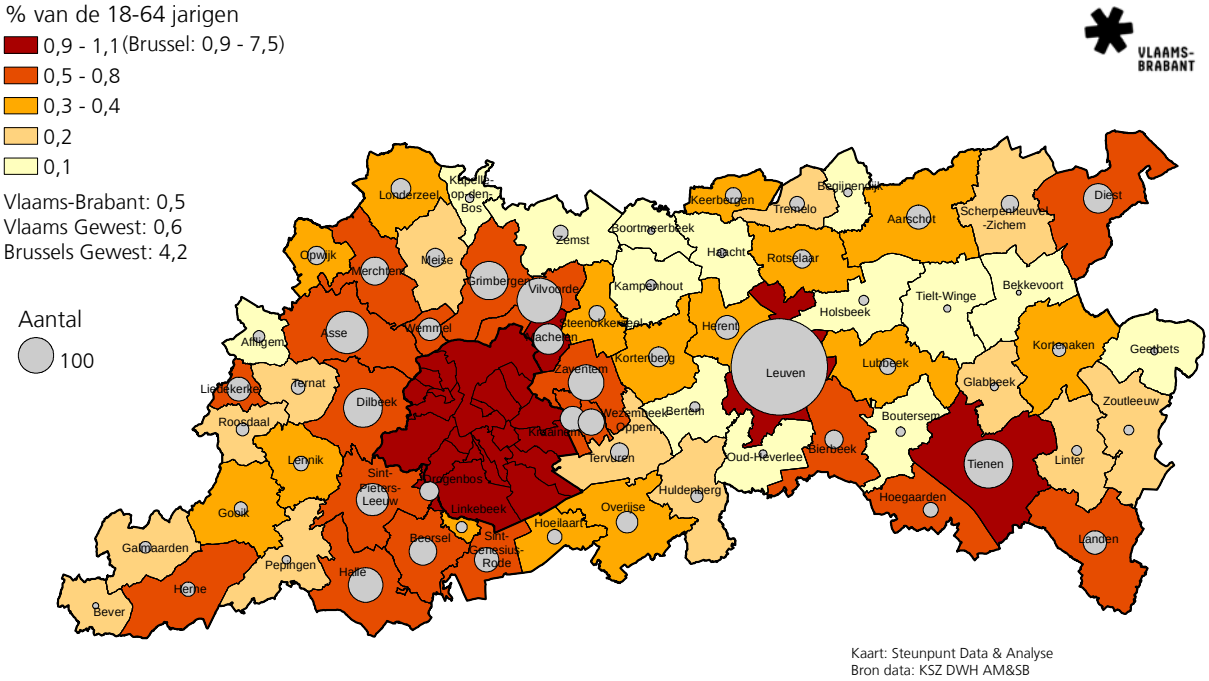
Kaart 32: Arbeidsongeschikten en personen met tegemoetkoming handicap (01/01/2015)

4.4.4 Personen met een leefloon of financiële hulp

Het aandeel leefloners of personen die financiële hulp ontvangen (het zogenaamde equivalent leefloon voor personen die niet in aanmerking komen voor het leefloon) is nog heel wat lager dan de vorige categorie: het gaat om 0,5% van de Vlaams-Brabantse bevolking op beroepsactieve leeftijd. Dit aandeel is vergelijkbaar met het Vlaams gemiddelde, het Brussels gemiddelde ligt met 4,2% ettelijke malen hoger. Kaart 33 geeft aan dat de aandelen het hoogst zijn in Tienen, Leuven en Machelen. Veder zijn ze hoog rond Brussel (met uitzondering van het zuidoosten), Liedekerke, het zuiden van het Hageland en Diest.

Kaart 33: (Equivalent) leefloners (01/01/2015)

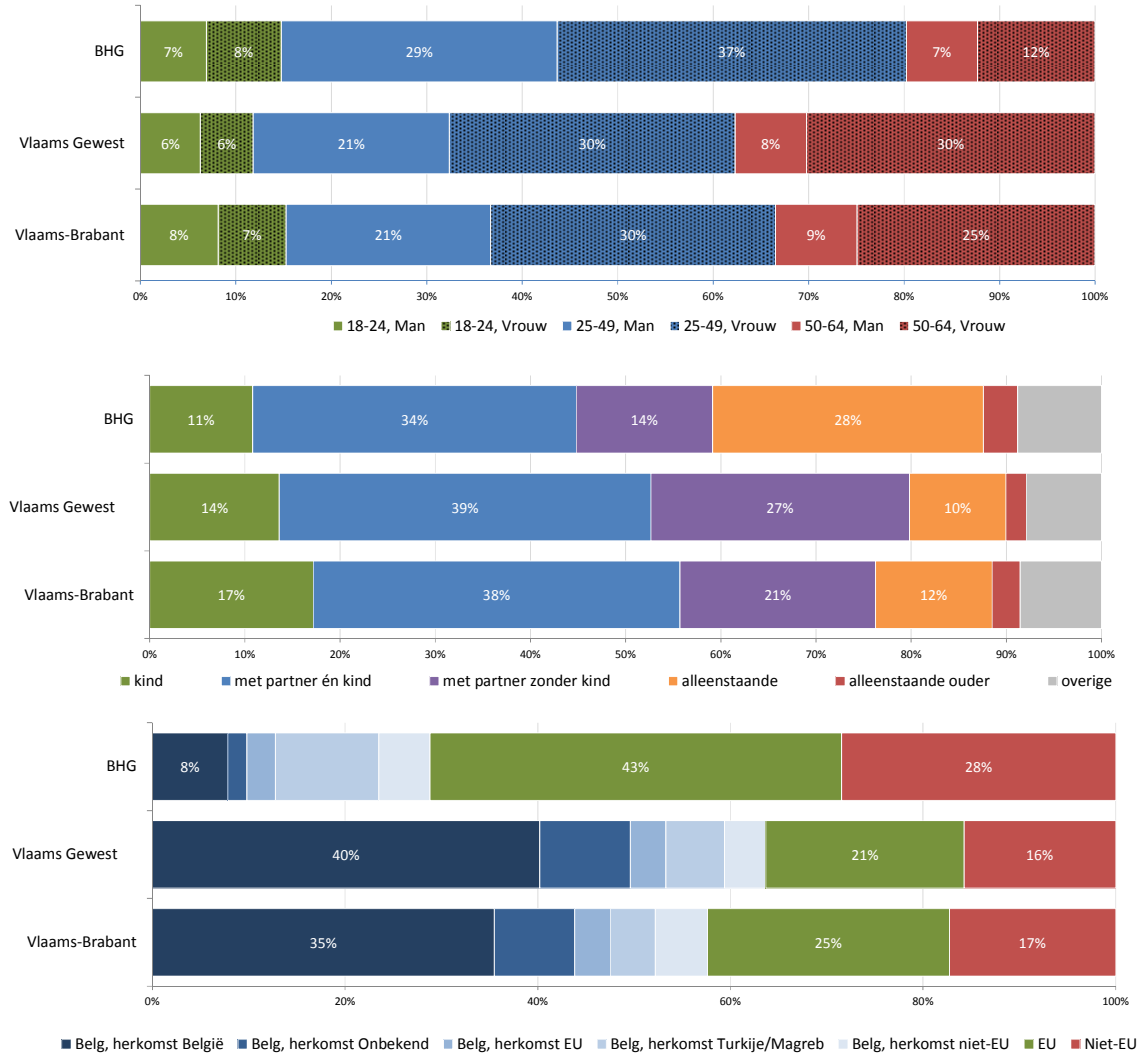

4.4.5 Anderen: huisvrouwen en –mannen, renteniers en … werknemers

Een laatste groep die bij de inactieven gerekend wordt, zijn de zogenaamde 'anderen'. In de nomenclatuur van de arbeidsmarktpositie zoals de KSZ die opstelde, is dit de verzamelterm voor personen die wel geregistreerd zijn als wonend in België, maar die verder geen enkele link hebben met de Belgische sociale zekerheid. Concreet wil dit zeggen dat ze geen sociale bijdragen betalen, en dat ze geen werkloosheidsuitkering, leefloon, pensioen, kinderbijslag, of enige andere uitkering uit die sociale zekerheid krijgen. Voor heel Vlaams-Brabant gaat het om 67.243 personen op beroepsactieve leeftijd, of één op de 10 van alle inwoners tussen 18 en 64. In het hele Vlaams Gewest gaat het om 388.494 personen, of 9,8%, en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om 191.651 personen of 25,1% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd.

We kunnen het profiel van deze personen schetsen aan de hand van een aantal achtergrondkenmerken die meegegeven worden in de databank van de KSZ. Figuur 15 geeft de verdeling naar leeftijd, geslacht, herkomst, nationaliteit en gezinstype en dit voor Vlaams-Brabant, het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Figuur 15: 'Anderen' ingedeeld naar persoonskenmerken (01/01/2015)

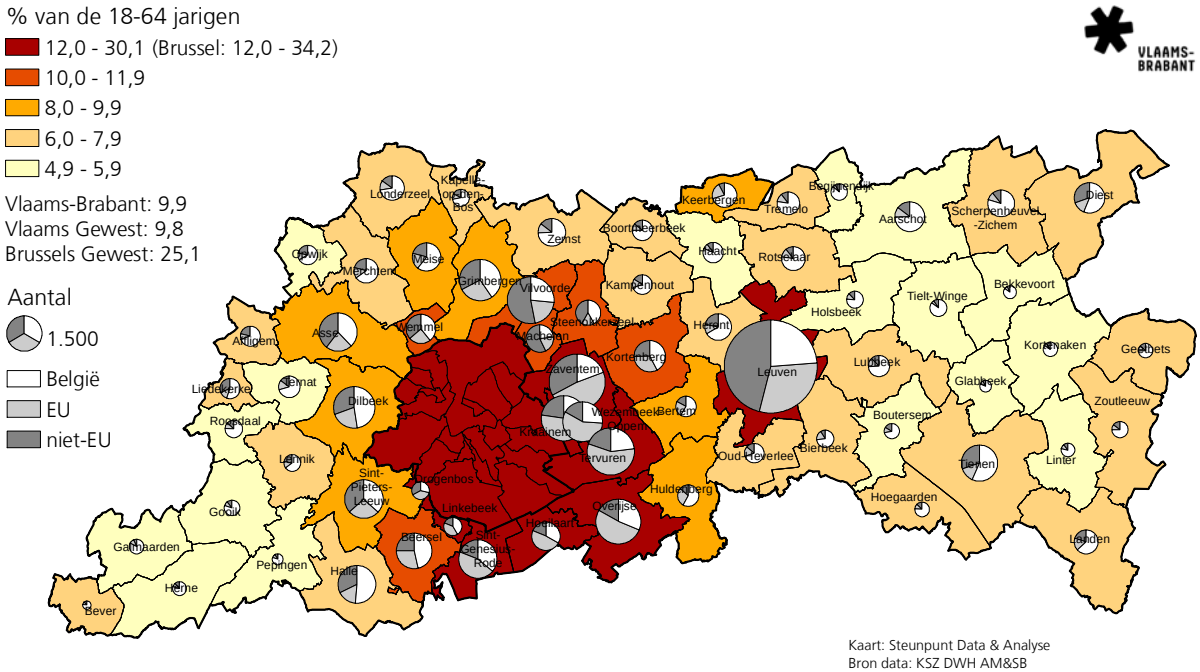

Bron: KSZ DWH AM&SB

Niet enkel het aandeel 'anderen' binnen de bevolking op beroepsactieve leeftijd, maar ook hun profiel verschilt sterk tussen de verschillende regio's. We zien dat Vlaams-Brabant zich steeds positioneert tussen het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In de eerste plaats blijkt de Brusselse groep 'anderen' veel minder uit 50-64-jarigen te bestaan, en komen mannen er meer voor. Op het vlak van de samenstelling van de huishoudens, zien we veel meer alleenstaande anderen in Brussel. In Vlaams-Brabant valt het relatief hoge aandeel kinderen op. Dit zijn personen die als kind in een huishouden ingedeeld worden, maar waarvoor geen kinderbijslag verkregen wordt. Hiervoor kunnen verschillende redenen zijn. Zo kan het gaan om kinderen van personen die werken voor Europese of internationale instellingen als NAVO, VN en SHAPE, die een eigen kinderbijslagstelsel hebben. Het kunnen ook inwonende kinderen zijn die geen recht meer geven op kinderbijslag omwille van hun leeftijd, of omwille van het feit dat ze niet voldoende studiepunten opnemen, lesuren volgen of ingeschreven zijn als werkzoekende schoolverlater. Ook het groot aandeel alleenstaande anderen in Brussel is interessant: blijkbaar zijn de EU-medewerkers die in Brussel wonen vaker alleenstaand, terwijl EU-medewerkers met kinderen vaker in de rand wonen. De laatste grafiek geeft een indeling naar nationaliteit: 7 op de 10 andere uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben een andere dan de Belgische nationaliteit. In Vlaams-Brabant is dit 4 op de 10.

We verwachten ook binnen Vlaams-Brabant ruimtelijke verschillen waarbij gemeenten uit de rand eerder aansluiten bij de Brusselse waarden, terwijl gemeenten uit het arrondissement Leuven dan weer meer de gemiddelden in de overige Vlaamse provincies benaderen. Kaart 33 toont de gemeentelijke waarden. Het belang van de groep 'anderen' verschilt zeer sterk van gemeente tot gemeente: in Galmaarden vertegenwoordigt deze groep maar 4,9% van de personen op beroepsactieve leeftijd, in Kraainem is dit 30,1%. De waarden zijn hoog in de gehele zuidoostelijke rand rond Brussel en in Wemmel. Ook Leuven heeft een erg hoge waarde. De laagste waarden vinden we in het centrale Hageland en het Pajottenland.

Kaart 34: 'Andere' niet-actieven (13/12/2014)

In de taartdiagrammen op de kaart worden de absolute aantallen samen met de verdeling naar herkomst gegeven. Gemiddeld is slechts 44% van Belgische herkomst. Van de overige 56% heeft de helft een EU-herkomst en de helft een niet-EU-herkomst. Ook in deze verdeling zijn de verschillen tussen de gemeenten groot. In heel wat gemeenten van het Hageland en het Pajottenland is meer dan drie kwart van Belgische herkomst, terwijl dat in Machelen, Zaventem, Kraainem, Tervuren en Leuven minder dan een kwart is. In Kraainem, Wezembeek-Oppem, Tervuren en Overijse heeft meer dan de helft van de groep van 'anderen' een EU-herkomst, in Machelen en Vilvoorde heeft meer dan de helft een niet-EU herkomst.

Wanneer we kijken naar de leeftijdsverdeling blijkt er wel een sterke overeenkomst met de bevolking in het algemeen: 15% is jonger dan 25 jaar, 51% is tussen 25 en 49 jaar en 33% is 50 jaar of ouder. Er blijken echter sterke ruimtelijke verschillen te zijn. In Leuven zijn de 18-24-jarigen (26%) en de 25-49 jarigen (60%), duidelijk oververtegenwoordigd. In het Hageland is een ruime meerderheid van de 'anderen' dan weer 50 of ouder. Ten slotte zijn er ook verschillen naar geslacht. Gemiddeld is 62% van de Vlaams-Brabantse 'anderen' vrouw. In Leuven is dit aandeel maar 54%, terwijl in een aantal gemeenten van het Hageland dit aandeel oploopt tot drie kwart van de volledige groep.

In het Hageland en in mindere mate in het Pajottenland wordt de groep van 'anderen' dus gekenmerkt door een relatief oudere, vrouwelijke bevolking van Belgische herkomst. Het gaat hier meer dan waarschijnlijk om huisvrouwen[30]. In Leuven en rond Brussel, vooral in de zuidoostelijke rand, is deze groep niet alleen omvangrijker dan in de rest van de provincie, maar blijkt het profiel ook te verschillen. Ook hier zullen we zeker huisvrouwen terugvinden, maar er is daarnaast duidelijk een andere groep aanwezig: jonger, minder vaak vrouw, en van niet-Belgische herkomst. Ten zuidoosten van Brussel gaat het dan meestal om een EU-herkomst, terwijl het in Leuven vaker om een niet-EU herkomst gaat. Ten zuidoosten van Brussel gaat het om medewerkers van de EU en andere internationale instellingen, en in Leuven om buitenlandse studenten, bepaalde doctoraatsbursalen en gastdocenten van de universiteit en haar spin-off bedrijven. In Vilvoorde en Machelen, ten slotte, zien we ook nog behoorlijk hoge aandelen anderen. Ook hier blijken deze heel vaak van niet-EU-herkomst, maar ligt het aandeel vrouwen merkelijk hoger dan in Leuven of de zuidoostelijke rand van Brussel. Mogelijk gaat het hier om huisvrouwen van niet-Belgische origine. Bij vrouwen van Marokkaanse en Turkse origine bijvoorbeeld is het aandeel huisvrouwen traditioneel hoger.

Werknemers van de EU en andere internationale instellingen, evenals medewerkers van universiteiten zijn natuurlijk wel actief op de arbeidsmarkt, en worden hier dus ten onrechte ingedeeld bij de inactieven. We trachten dit te corrigeren door gebruik te maken van gegevens van de Belgische ziekteverzekering. Normaal gezien zijn alle personen die in België wonen verplicht zich aan te sluiten bij een ziekteverzekering. EU-medewerkers en hun familie, buitenlandse diplomaten en internationale studenten zijn echter vrijgesteld van deze verplichting en zijn doorgaans aangesloten bij een private of buitenlandse ziekteverzekering. We kunnen

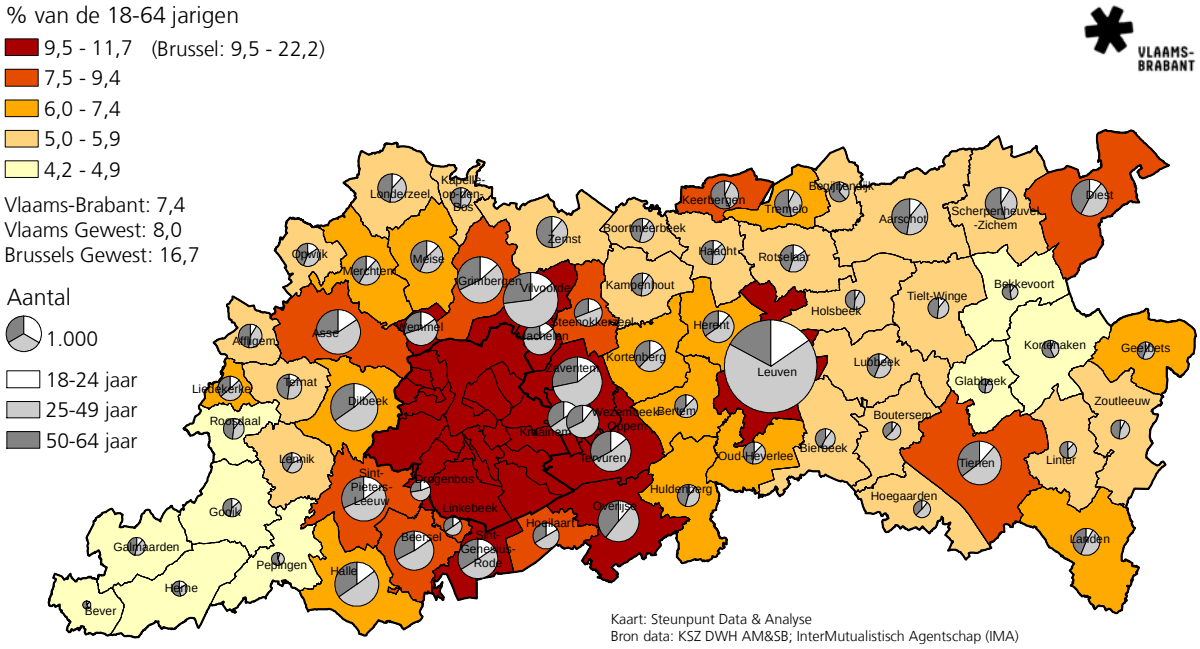
[30] Tijdens K. (2006), Een wereld van verschil: arbeidsparticipatie van vrouwen 1945-2005, Rotterdam: Erasmus Universiteit, 19 p.

deze groep dus benaderen door het verschil te maken tussen de gedomicilieerden en de rechthebbenden van de verplichte ziekteverzekering.[31]

Op die manier zakt het aandeel 'anderen', gemeten op 31/12/2012, van 9,9% naar 7,4%. Wanneer we naar de leeftijd kijken, zijn het vooral de jongeren waarbij het aandeel daalt: met 3,8 procentpunten bij de 18-24 jarigen, met 2,4 procentpunten bij de 25-49 jarigen en met 2 procentpunten bij de 50-64 jarigen. De oudere generatie, waarin huisvrouwen van Belgische herkomst het vaakst voorkomen, worden dus relatief belangrijker.

Kaart 35 toont opnieuw de verdeling van de groep anderen over de gemeenten van Vlaams-Brabant, deze keer met de hierboven beschreven correctie. De waarden zakken overal, maar vooral in de gemeenten waar de percentages hoog waren: van 30,1% naar 10,2% in Kraainem, van 22,8% naar 10,0% in Wezembeek-Oppem en van 21,4% naar 10,6% in Tervuren. Sint-Genesius-Rode kent nu de hoogste waarde, met 11,7%. De hoogste aandelen vinden we nog steeds in de zuidoostrand, in Wemmel en in Leuven. We zien ook dat de restgroep anderen daar gemiddeld nog steeds jonger is, en bovendien zijn vrouwen er minder oververtegenwoordigd dan in de andere gemeenten. Hieruit kunnen we afleiden dat er rond Brussel en in Leuven nog steeds een (kleine) groep is die vermoedelijk wel actief is op de arbeidsmarkt, maar niet verbonden is aan de Belgische sociale zekerheid. Het gaat hier onder meer om gedetacheerden uit het buitenland en om bepaalde categorieën van studenten die wel een Belgische ziekteverzekering hebben, maar niet onder de Belgische sociale zekerheid vallen.

Kaart 35: De groep van de 'anderen' gecorrigeerd voor personen zonder Belgische ziekteverzekering (01/01/2015)

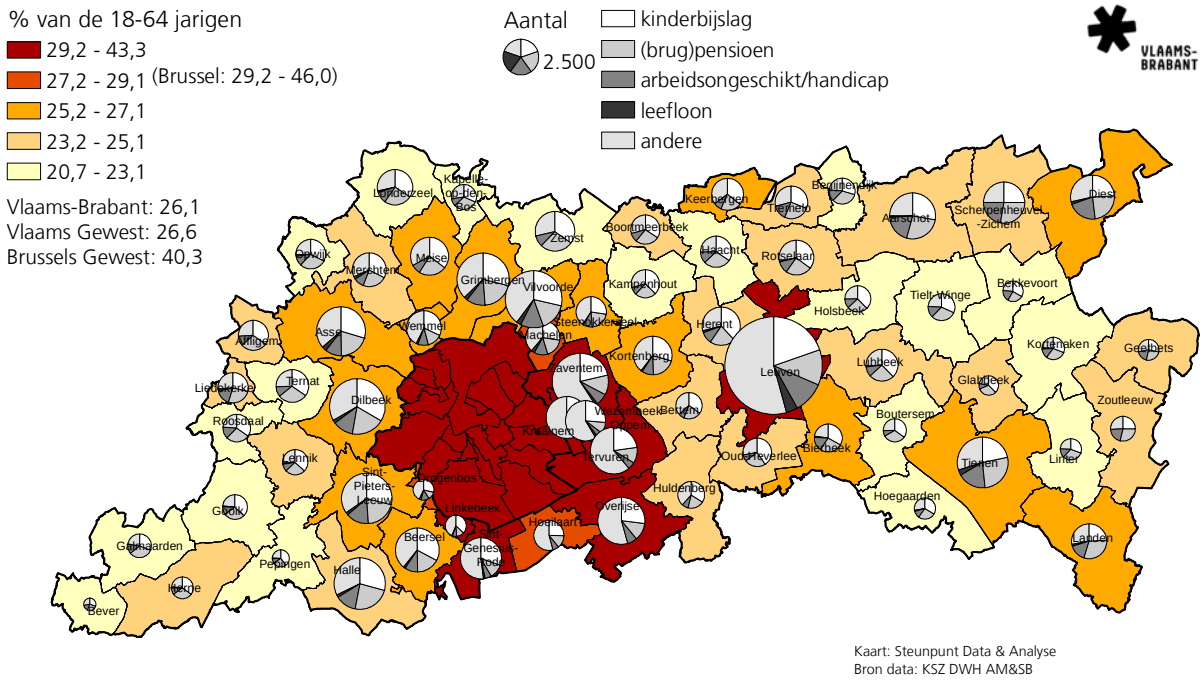

[31] In een klein aantal gevallen is het aantal mensen met een ziekteverzekering groter dan het aantal mensen in het rijksregister. Dit kan onder meer omdat personen in het wachtregister wel in de eerste, maar niet in de tweede databank zitten (Lammens L., De Spiegelaere M. & Deboosere P. (2009), Haalbaarheidsstudie naar het gebruik van IMA gegevens voor de constructie van gezondheidsindicatoren op wijkniveau, Brussel: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, 74 p.).

4.4.6 Het totaal aantal inactieven

Wanneer we bovenstaande correctie niet zouden doorvoeren, zou Vlaams-Brabant 26,1% inactieven tellen, waarvan de groep van 'anderen' de grootste is. Daarna komen de kinderen met recht op kinderbijslag, vervolgens de (brug)gepensioneerden, dan de arbeidsongeschikten en personen met een handicap en tenslotte de (equivalent) leefloners. Kaart 36 geeft de gemeentelijke verschillen weer. We zien het overwicht van de gemeenten ten zuidoosten van Brussel en Leuven, net omwille van de hoge aandelen anderen in deze gemeenten.

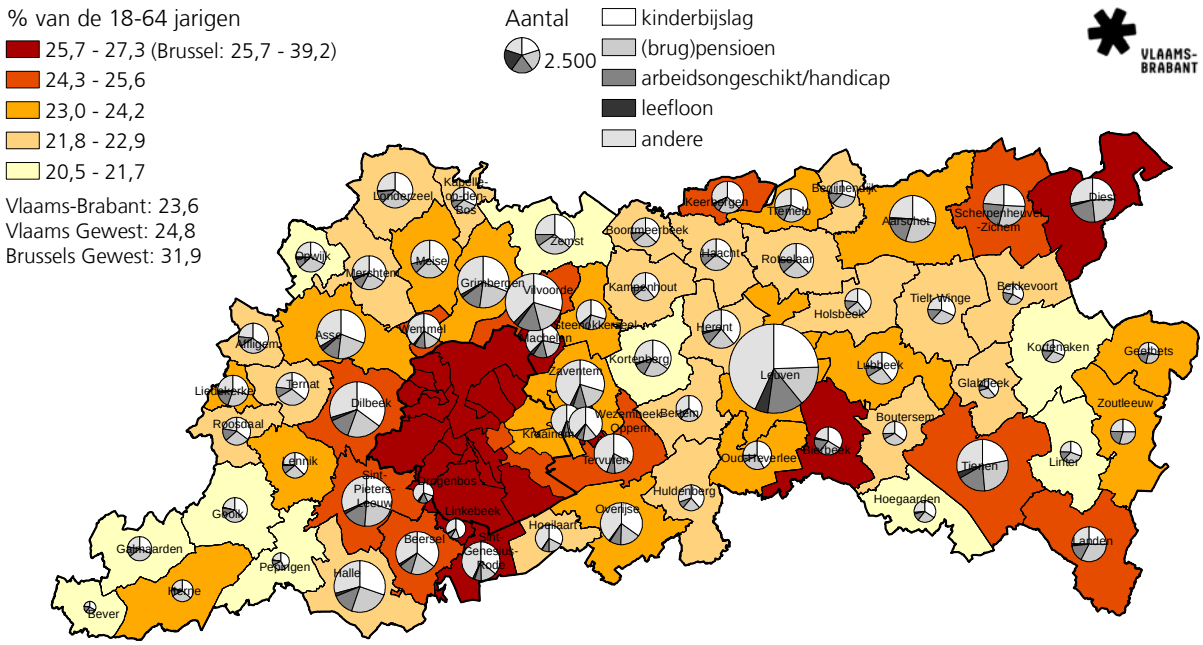
Kaart 36: Inactieven op beroepsactieve leeftijd (01/01/2015)

Kaart 37 rekent wel een correctie in. Het aandeel inactieven in Vlaams-Brabant daalt nu naar 23,6%, en de groep van anderen (nu vooral huisvrouwen- en mannen) is nu niet meer de grootste: dat zijn de kinderen met recht op kinderbijslag. De hoogste aandelen inactieven vinden we nu in het noorden en het zuiden van het Hageland, in de Zennevallei, in Dilbeek, Wemmel en enkele residentiële gemeenten (Tervuren, Wezembeek-Oppem, Sint-Genesius-Rode, Linkebeek, Keerbergen, Bierbeek).

Er zijn wel verschillen qua samenstelling van de groep inactieven. Zo zien we bij de residentiële gemeenten meestal relatief veel kinderen met kinderbijslag en anderen. Voor steden als Diest en Tienen, waar het aandeel inactieven eveneens hoog is, geldt het omgekeerde: relatief veel (brug)gepensioneerden en arbeidsongeschikten of personen met een handicap.

Kaart 37: Inactieven op beroepsactieve leeftijd (01/01/2015), met correctie voor werknemers van internationale instellingen

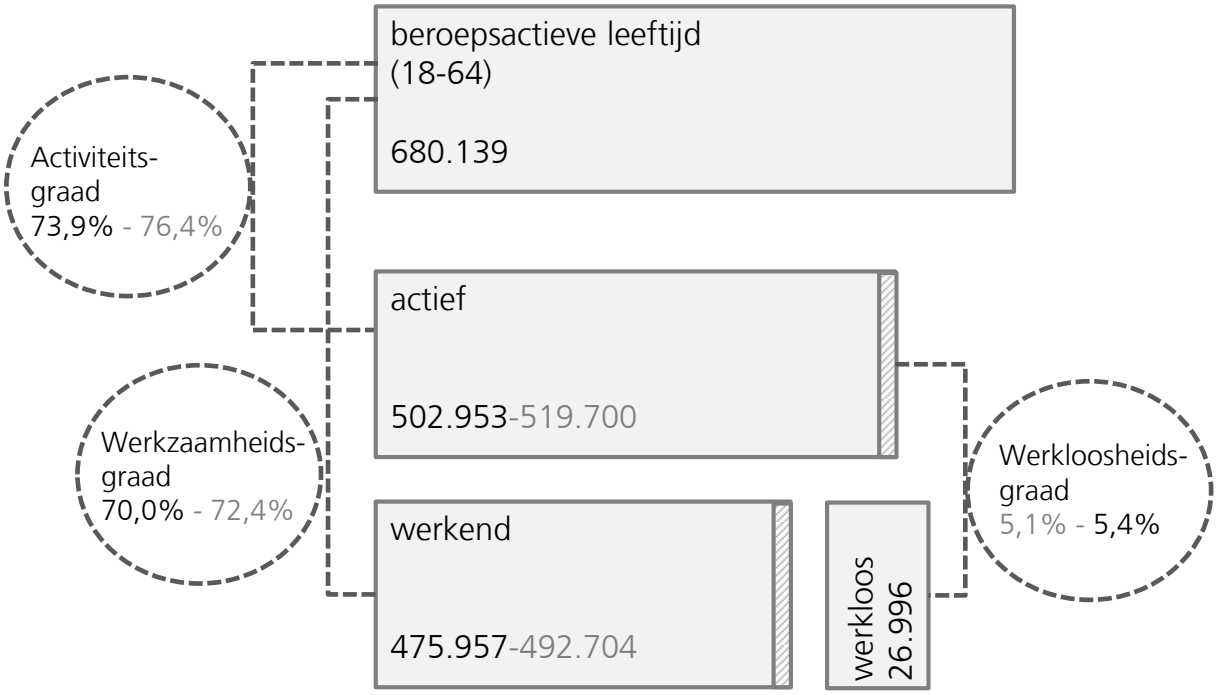
Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: KSZ DWH AM&SB, IMA

4.5 Activiteits-, werkzaamheids- en werkloosheidsgraad

Bij de beschrijving van de arbeidsmarkt of bij de vergelijking van de arbeidsmarkten in verschillende geografische gebieden, wordt vaak gebruik gemaakt van een aantal samenvattende indicatoren: activiteitsgraad, werkzaamheidsgraad, werkloosheidsgraad. De meeste van deze economische indicatoren komen hierboven reeds rechtstreeks of onrechtstreeks aan bod, maar omdat ze zo vaak worden gebruikt gaan we er in dit hoofdstuk specifiek op in.

Figuur 16 toont de activiteits-, werkzaamheids- en werkloosheidsgraad voor de inwoners van Vlaams-Brabant als geheel. De graden, zoals ze doorgaans berekend worden, zijn weergegeven in zwarte cijfers. Ook hier speelt echter het probleem van werknemers van internationale instellingen die ten onrechte gezien worden als inactief. In het grijs worden dan ook de aantallen en graden weergegeven gecorrigeerd met een schatting voor het aantal werknemers van internationale instellingen. Deze correctie werd beschreven in de vorige paragraaf.

Figuur 16: Activiteits-, werkzaamheids- en werkloosheidsgraad in Vlaams-Brabant (01/01/2015)

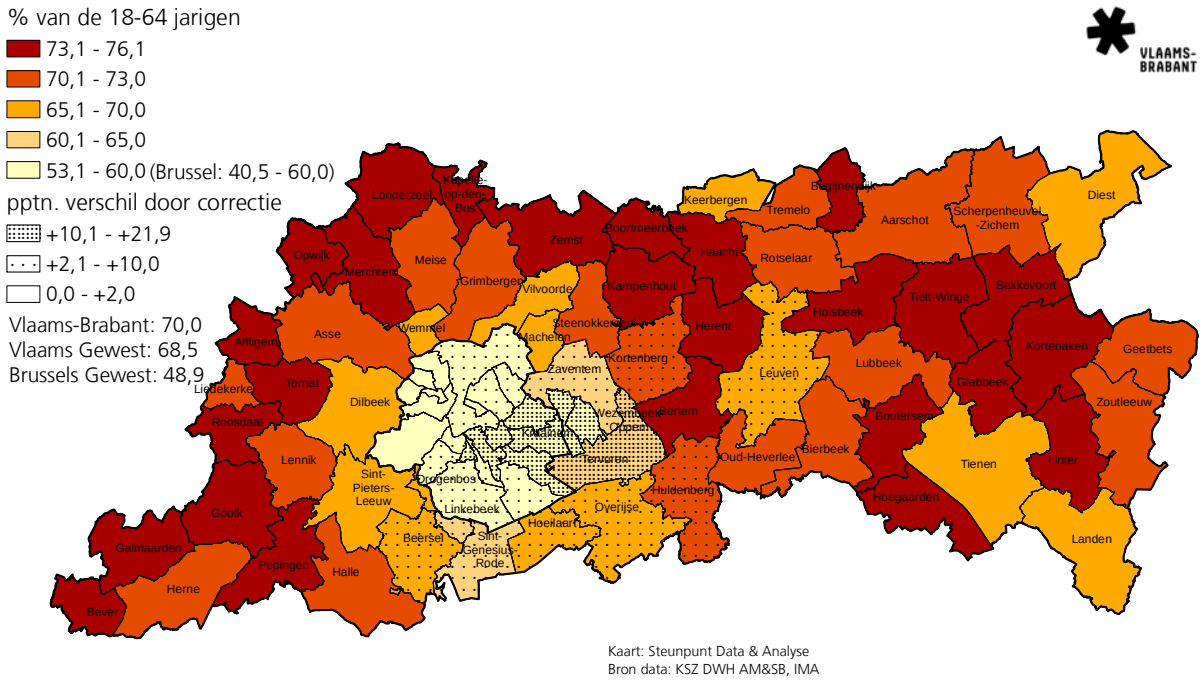
Bron: KSZ DWH AM&SB

De *activiteitsgraad* wordt berekend door de actieve inwoners te delen door de inwoners op beroepsactieve leeftijd. De actieve bevolking wordt gedefinieerd als de som van de werkenden en de werkzoekenden. Deze laatste groep moet zonder werk zijn, maar wel beschikbaar voor de arbeidsmarkt en op zoek zijn naar werk. De beroepsactieve leeftijd kan, zoals eerder vermeld, op

verschillende wijze afgebakend worden. Bij vergelijkingen tussen landen gaat men vaak uit van de leeftijdsgroep tussen 15 en 64. Wij gebruiken hier 18 tot 64 jaar. De activiteitsgraad geeft aan in welke mate de bevolking op beroepsactieve leeftijd kan of wil deelnemen aan de arbeidsmarkt. De activiteitsgraad geeft een omgekeerd beeld van Kaart 36, die het percentage inactieven weergeeft als aandeel van de actieve bevolking. We zien dat de activiteitsgraad vooral laag is ten zuidoosten van Brussel en in Leuven. Dit is vooral te wijten aan het hoge aandeel internationale werknemers in deze gebieden. We kunnen dit trachten te corrigeren door de personen zonder Belgische ziekteverzekering als internationale werknemers te beschouwen. Op Kaart 37 werd deze correctie doorgevoerd, en dan zien we een lage activiteitsgraad in de Zennevallei, in het noorden en het zuiden van het Hageland, en in nog enkele residentiële gemeenten.

De *werkzaamheidsgraad* wordt vaak gebruikt als aanvulling op de activiteitsgraad en wordt berekend door de werkende inwoners te delen door de inwoners op beroepsactieve leeftijd. Net als bij de activiteitsgraad worden we hier bij de lokale cijfers geconfronteerd met het probleem van de internationale werknemers die onzichtbaar zijn in de statistieken van de werkenden (Kaart 38). De kaart geeft eveneens aan hoeveel procentpunten de werkzaamheidsgraad stijgt wanneer een correctie voor deze werknemers toegepast wordt. In de meeste Vlaams-Brabantse gemeenten blijft dit verschil beperkt, maar in gemeenten als Kraainem, Wezembeek-Oppem en Tervuren ligt de werkzaamheidsgraad minstens 10 tot bijna 22 procentpunten hoger.

Kaart 38: Werkzaamheidsgraad (01/01/2015)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: KSZ DWH AM&SB, IMA

De *werkloosheidsgraad* geeft het aandeel werkzoekenden ten opzichte van de actieve bevolking, met name de werkenden én werkzoekenden. Deze indicator geeft aan hoe groot het aandeel is van de bevolking die niet aan het werk is binnen de actieve bevolking (de bevolking die dus wil en kan werken). De werkloosheidsgraad is wat minder afhankelijk van de aanwezigheid van internationale werknemers, maar ze maken de noemer van deze indicator wel kleiner, en dus krijgen we een verrassend hoge werkloosheidsgraad in een aantal gemeenten ten oosten van Brussel.

5. Conclusies Deel I

Bevolking op actieve leeftijd

In dit dossier bekijken we de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Internationaal wordt daarvoor vaak de groep van 15-64-jarigen gebruikt, maar wij gaan waar mogelijk uit van de meer realistische groep van **18-64-jarigen**. Ongeveer 60% van de Vlaams-Brabantse bevolking valt in die leeftijdsklasse. Dat is ongeveer evenveel als in Vlaanderen als geheel, al is de groep van minderjarigen daar wel kleiner. In Brussel is het aandeel inwoners op beroepsactieve leeftijd groter, net als het aandeel minderjarigen.

Binnen Vlaams-Brabant zijn de gemeentelijke verschillen niet erg groot. Enkel Leuven is beduidend jonger: 2/3 van de bevolking is er op actieve leeftijd en de **gemiddelde leeftijd** van de actieve bevolking is er dan ook lager dan het provinciaal gemiddelde van 42 jaar. Binnen de beroepsactieve bevolking vinden we ongeveer evenveel mannen als vrouwen, en de ruimtelijke verschillen naar **geslacht** zijn niet erg groot. 12% is niet-Belg, en 22% heeft een niet-Belgische **herkomst**. Hier zijn de ruimtelijke verschillen wel heel groot: de groepen met een andere nationaliteit en herkomst zijn vooral belangrijk in de Brusselse rand en Leuven.

In het licht van de arbeidsmarkt is **scholing** erg belangrijk. In Vlaams-Brabant is meer dan een derde van de afgestudeerde bevolking hooggeschoold, en zijn er minder laaggeschoolden dan hooggeschoolden. In het Vlaams Gewest als geheel is het aandeel hooggeschoolden kleiner en het aandeel laaggeschoolden groter. In Brussel zijn er relatief meer hooggeschoolden dan in Vlaams-Brabant, maar het aandeel laaggeschoolden is er het hoogst. De bevolking is er dus sterk gepolariseerd, met relatief weinig middengeschoolden. In Vlaams-Brabant zelf zijn er ook nog grote ruimtelijke verschillen. Hooggeschoolden vinden we vooral ten zuidoosten van Brussel, in en rond Leuven en in Keerbergen. Omgekeerd zijn er weinig hooggeschoolden in het Hageland, de Zennevallei en in mindere mate het Pajottenland. De kaart van de laaggeschoolden geeft een omgekeerd beeld.

In Vlaams-Brabant zijn er minder **vroegtijdige schoolverlaters** dan in het Vlaams Gewest, maar het gaat toch nog om bijna één op tien schoolverlaters. Het ruimtelijke beeld van de vroegtijdige schoolverlaters lijkt op dat van de laaggeschoolden, maar is toch niet helemaal hetzelfde. We zien veel vroegtijdige schoolverlaters in het zuiden en in mindere mate in het noorden van het Hageland (maar niet in het centrum), in de Zennevallei, Liedekerke en Asse, maar ook in Leuven.

Het grootste deel van de afgestudeerden uit het middelbaar onderwijs gaat naar het hoger onderwijs. Drie kwart van hen behaalt ook een diploma hoger onderwijs. In totaal behaalt bijna de helft van de jongeren een **diploma hoger onderwijs**. In Vlaams-Brabant liggen de cijfers hoger dan in Vlaanderen.

Posities op de arbeidsmarkt

We kunnen de bevolking op actieve leeftijd indelen in **werkenden** (loontrekkenden en zelfstandigen), **werkzoekenden en niet-actieven**. Niet-actieven werken niet, en zijn ook niet op zoek naar werk. Bij die laatste groep behoren bijvoorbeeld (brug)gepensioneerden, maar ook ‘anderen’, die geen link hebben met de Belgische sociale zekerheid (ze dragen niet bij, maar krijgen ook geen bijdrage). Het gaat om huisvrouwen en –mannen, en renteniers, maar ook om

medewerkers van de EU en andere internationale organisaties. Gezien deze laatste groep onterecht bij de niet-actieven wordt ingedeeld, trachten we de grootte ervan in te schatten aan de hand van het aantal aangeslotenen bij een Belgische ziekteverzekering. In tegenstelling tot de andere genoemde groepen hebben zij immers meestal een internationale of private ziekteverzekering. De groep van internationale medewerkers is niet zo belangrijk in de provincie als geheel (2,5%), maar in een aantal gemeenten ten zuidoosten van Brussel gaat het bijna om een vijfde van de inwoners, en waarschijnlijk is dit nog een onderschatting.

72,5% van de mensen tussen 18 en 64 jaar is aan het werk; 11% voornamelijk als zelfstandige, 61,5% voornamelijk als loontrekkende. 4% is werkzoekend en de anderen zijn niet beroepsactief. Het gaat om jongvolwassenen (vooral studenten) die nog recht hebben op kinderbijslag (7,5%), huisvrouwen, –mannen en renteniers (7,4%), (brug)gepensioneerden (5,3%), arbeidsongeschikten door ziekte of handicap (2,9%) en personen die financiële hulp krijgen van een OCMW (0,5%). Wanneer we kijken naar de arbeidsmarktposities binnen de gezinnen, blijkt dat ongeveer twee derde van de gezinnen met minderjarige kinderen tweeverdieners zijn. Bij een derde is dat dus niet het geval.

In Vlaams-Brabant zijn er wat meer **werkenden** dan in het Vlaams Gewest als geheel en zeker dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De **landbouw** stelt amper mensen tewerk, met minder dan 1% van de Vlaams-Brabanders. De **secundaire sector**, de industrie, stelt 12% van de inwoners tewerk. De **tertiaire sector**, die de commerciële diensten bundelt, is het grootst en stelt meer dan de helft van de inwoners tewerk. Ook de quartaire sector, bestaande uit de niet-commerciële diensten, is belangrijk, met ongeveer een derde. Ook op dit vlak zijn er gemeentelijke verschillen. De industrie (inclusief bouw) is het sterkst vertegenwoordigd in het Hageland en het noorden van de provincie, maar veel meer dan een vijfde van de tewerkstelling neemt ze nergens in. Vooral in Leuven en omstreken en het zuidoosten van Brussel stelt de industrie weinig mensen tewerk. De tertiaire sector is vooral goed ontwikkeld in Halle-Vilvoorde, en meer bepaald rond Brussel. De quartaire sector is dan weer sterk ontwikkeld in het arrondissement Leuven. De primaire en secundaire sectoren zijn belangrijker in Vlaanderen en minder belangrijk in Brussel. Het omgekeerde geldt voor de tertiaire sector. Bij de quartaire sector zijn de verschillen tussen Vlaams-Brabant en de gewesten klein.

Afhankelijk van de sector zijn er grote verschillen in kenmerken van de werknemers. De **leeftijdsverschillen** *tussen* de sectoren zijn niet zo groot, maar *binnen* de sectoren kan dat wel het geval zijn. Zo zijn werknemers in de kleinhandel en de horeca relatief jong, in tegenstelling tot de groothandel en transport. De verschillen naar **geslacht** zijn veel groter dan de leeftijdsverschillen: de primaire en de secundaire sectoren zijn dominant mannelijk, de quartaire vrouwelijk, en de tertiaire is meer in evenwicht, hoewel de deelsector groothandel en transport eerder bij de secundaire sector aanleunt. Wat betreft nationaliteit en **herkomst** zijn de primaire en de tertiaire sectoren het meest geïnternationaliseerd. Dat is het meest uitgesproken bij de zakelijke dienstverlening, die consultancy en wetenschappelijke activiteiten omvat, maar bijvoorbeeld ook onderhoud van gebouwen en tuinen.

Er zijn ten slotte ook grote verschillen naar **opleiding**. We zien het gemiddelde opleidingsniveau stijgen van de primaire naar de quartaire sector. Daarnaast zijn er verschillen binnen de sectoren: in de tertiaire sector blijkt de opleidingsgraad bij telecom en financiële diensten heel erg hoog, in tegenstelling tot kleinhandel en horeca. Bij de quartaire sector is het verschil tussen de hoog

opgeleide onderwijssector en laag opgeleide maatschappelijke dienstverlening erg groot. In de secundaire sector zijn de verschillen minder uitgesproken, de hoogste opleidingsgraad vinden we daar in de technologische industrie.

De **lonen** volgen globaal de opleidingsgraad, maar niet altijd. Zo zijn de lonen gemiddeld hoger in de secundaire dan in de tertiaire sector. Maar binnen de tertiaire sector vinden we lage lonen in de kleinhandel en de horeca, en veruit de hoogste in de telecom en financiële diensten, hoger dan in het onderwijs waar de opleidingsgraad nochtans nog hoger is. Ruimtelijk zien we veel lage lonen in de Zennevallei, Liedekerke, Asse, het noorden en zuiden van het Hageland en Leuven. Omgekeerd zijn er weinig lage lonen rond Leuven, ten oosten en zuidoosten van Brussel en in het noorden van Vlaams-Brabant (in de Mechelse invloedssfeer). Het aandeel lage lonen is vergeleken met Vlaams-Brabant hoger in het Vlaams Gewest en het hoogst in het Brussels Gewest. Het aandeel hoge lonen toont ruimtelijk het spiegelbeeld van de lage lonen, hoewel Leuven wel een bovengemiddelde waarde heeft. Die polarisatie in Leuven is opvallend: veel hoge én veel lage lonen en weinig gemiddelde lonen, wat we ook in het zuidoosten van Brussel zien. Gemiddelde lonen vinden we vooral in het centrale gedeelte van het Hageland en het Pajottenland.

Het aandeel **werkzoekenden** ligt lager in Vlaams-Brabant dan in Vlaanderen, maar wel relatief hoog in de Zennevallei, ten westen van Brussel en in Liedekerke, in het noorden en het zuiden van het Hageland, en in Leuven. Op deelgemeenteniveau zien we dat het vooral de stedelijke centra zijn (Leuven, Tienen, Diest) en de deelgemeenten die het dichtst bij Brussel liggen, zoals Zellik en Groot-Bijgaarden, die een hoog aandeel werkzoekenden tellen.

Wanneer we naar verschillende **demografische groepen** kijken (naar geslacht, leeftijd, nationaliteit bij geboorte) blijken de verschillen in werkloosheid tussen mannen en vrouwen klein, bij de jongeren zien we wel hogere waarden. De grootste verschillen zijn er naar herkomst: personen met een niet-EU herkomst hebben een hoger risico op werkloosheid. Voor alle demografische groepen zijn de waarden hoger in Vlaanderen, maar het grootste verschil is er voor mensen met een EU-origine: in Vlaanderen zijn de werkloosheidscijfers bij deze groep veel hoger dan gemiddeld, in Vlaams-Brabant niet. De gemeentelijke cijfers zijn voor de personen met een Belgische origine gelijkaardig aan de algemene cijfers. Dat is niet het geval als we de bevolking van niet-Belgische origine apart voorstellen. Bij deze groep zijn de cijfers vooral hoog in het zuidoosten van het Hageland en ten noordwesten van Brussel. Dat is deels te verklaren door de verschillen in opleiding. Algemeen zien we dat binnen de groep van de werkzoekenden het aandeel laagopgeleiden hoog is waar dat ook bij de totale bevolking het geval is. In het Hageland blijkt het percentage langdurig werkzoekenden het grootst.

De **inactieven** zijn niet aan het werk en zoeken ook niet naar werk. Het gaat om een verzameling van erg verschillende groepen. De **kinderen met recht op kinderbijslag** zijn vooral studenten, en deze groep is het grootst in de residentiële gemeenten rond Leuven, Brussel en in Keerbergen. De **(brug)gepensioneerden** zijn weinig vertegenwoordigd in en rond Brussel, in Leuven, en tussen Leuven en Brussel. **Arbeidsongeschikten en personen met een handicap** zijn, afgezien van een aantal gemeenten met een grote instelling voor personen met een handicap, relatief belangrijk in het Hageland, in de Zennevallei, in Leuven en rond Liedekerke. De kleine groep van personen met **financiële hulp** ten slotte is relatief belangrijk in de steden in het noorden en zuiden van het Hageland, in Leuven en in en rond Brussel (buiten het zuidoosten).

Het totaal aandeel inactieven (waarbij ook de groep van anderen werd geteld, gecorrigeerd voor de internationale medewerkers), is hoog in het noorden en zuiden van Hageland, in de Zennevallei en ook in enkele residentiële gemeenten.

DEEL II: Werkgelegenheid

In dit tweede deel verleggen we onze focus van de inwoners van Vlaams-Brabant, naar de werkgelegenheid die zich binnen deze provincie situeert. We bekijken eerst de werkgelegenheid per sector op provinciaal en gemeentelijk niveau. We gaan na wat het huidige belang is van de verschillende sectoren en welke evoluties er hebben plaats gevonden. We geven eveneens een overzicht van de vacatures in Vlaams-Brabant. Tot slot gaan we meer in detail kijken hoe de tewerkstelling per bedrijventerrein kan gemeten worden.

6. Activiteitssectoren

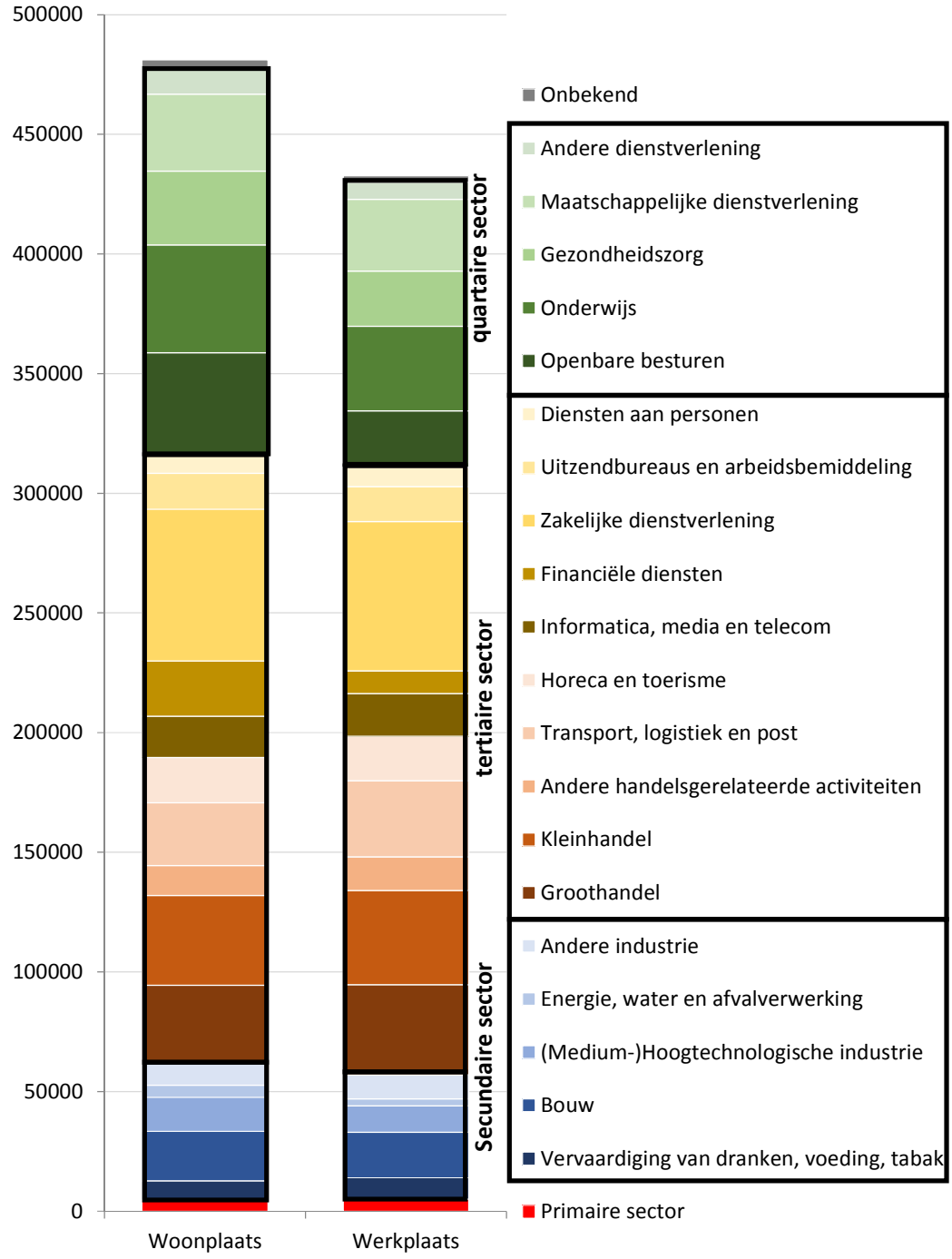
6.1 Belang van de verschillende sectoren

Wanneer we in plaats van naar het aantal tewerkgestelde Vlaams-Brabanders in een bepaalde sector naar het aantal tewerkstellingsplaatsen in Vlaams-Brabant kijken, krijgen we voor de meeste sectoren lagere cijfers. Veel Vlaams-Brabanders zijn immers tewerkgesteld buiten de provinciegrenzen (Figuur 17). Dit geldt voor alle sectoren behalve de zeer kleine primaire sector, de landbouw, die als kenmerk heeft dat de werknemers vaak dicht bij hun bedrijf wonen.

Verder is het verschil het kleinst bij de tertiaire sector. Binnen deze sector vinden we daarenboven een aantal subsectoren waar het aantal tewerkstellingsplaatsen in Vlaams-Brabant belangrijker is dan het aantal werknemers dat in Vlaams-Brabant woont. Dit is het geval voor groothandel en voor transport, logistiek en post. In mindere mate geldt dit ook voor kleinhandel en andere handelsgerelateerde activiteiten.[32] Het omgekeerde geldt dan weer voor financiële diensten.

[32] Ook voor de vervaardiging van dranken, voeding en tabak, voor 'andere' industrie en voor informatica, media en telecom is dat het geval, maar de verschillen zijn heel klein.

Figuur 17: Werknemers uit Vlaams-Brabant (2015) en werkgelegenheid in Vlaams-Brabant (2014) naar sector

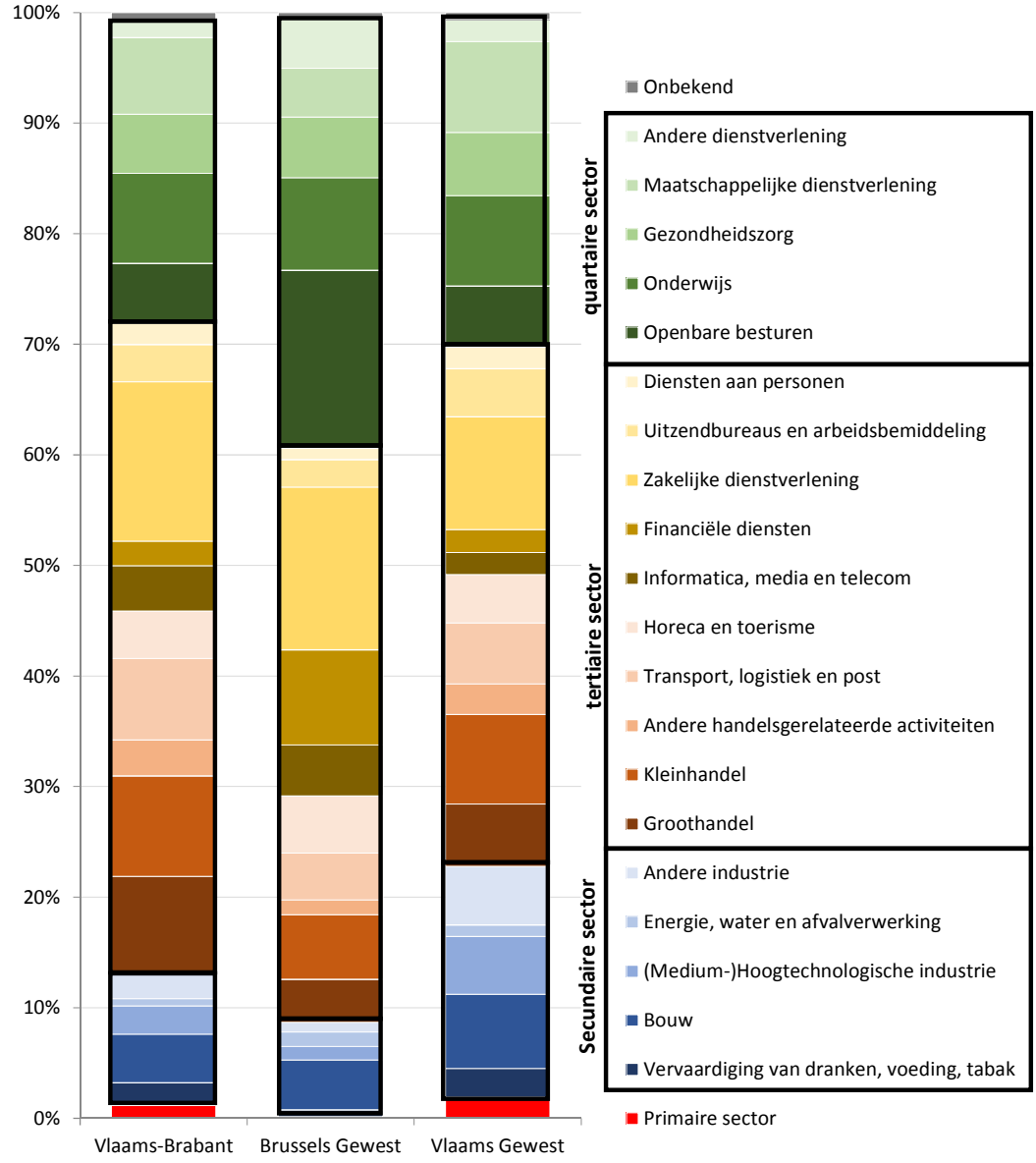

Bron: Steunpunt Werk

In de quartaire sector zijn de verschillen tussen het aantal werknemers in deze sector die in Vlaams-Brabant wonen, en het aantal tewerkstellingsplaatsen in deze sector in Vlaams-Brabant bijzonder groot. Het meest opvallend daarin is het openbaar bestuur, maar ook onderwijs en gezondheidszorg springen eruit. Niet toevallig is de quartaire sector, en vooral het openbaar bestuur, sterk ontwikkeld in Brussel, en er is dan ook heel wat pendel naar Brussel binnen deze sector.

Figuur 18 geeft het relatief aandeel tewerkstellingsplaatsen in de verschillende sectoren in Vlaams-Brabant, het Brussels Gewest en ook het Vlaams Gewest. Daaruit blijkt dat in Vlaams-Brabant de tertiaire sector relatief goed ontwikkeld is en in Brussel de quartaire sector. Opgelet: het gaat om relatieve cijfers. In absolute termen is de tertiaire sector belangrijker in Brussel dan in Vlaams-Brabant. Dit geldt ook voor de secundaire sector, die vooral in het Vlaams Gewest relatief goed ontwikkeld is.

Figuur 18: Werkgelegenheid naar sector in Vlaams-Brabant, het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2014)

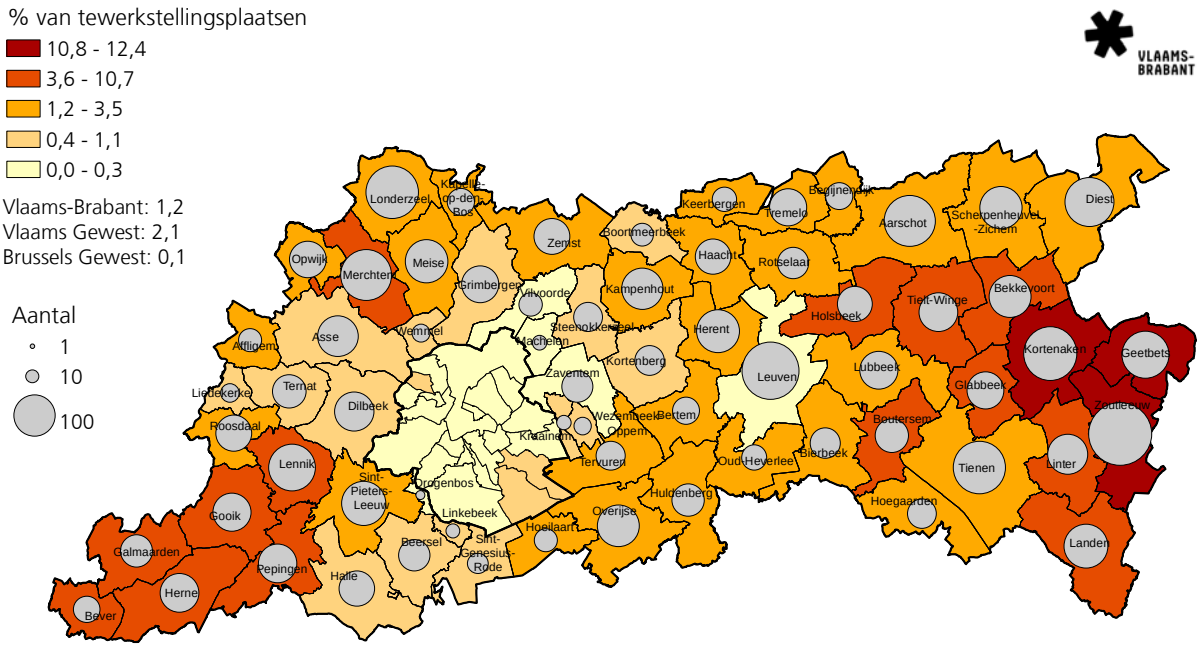

Bron: Steunpunt Werk

Onderstaande kaarten geven de werkgelegenheid weer op gemeenteniveau. De waarden zijn meer gepolariseerd dan in het vorige deel waar we op de werkende inwoners focusten. Dit verbaast niet gezien de tewerkstelling meer geconcentreerd is dan de woonplaats van de werknemers. Het ruimtelijk beeld bij de primaire sector (Kaart 39) lijkt wel nog sterk op dat van de inwoners die in de primaire sector werken, omdat die vaak wonen waar ze werken. Dit is minder het geval bij de andere sectoren. In de secundaire sector (Kaart 40) zien we duidelijk het

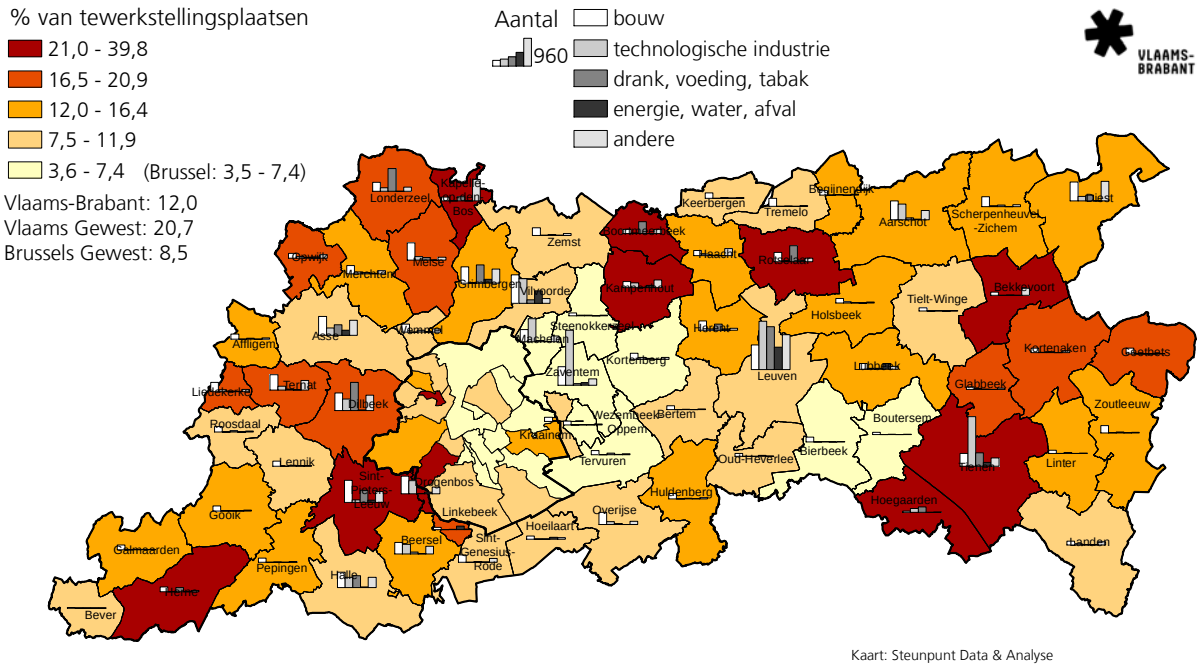
effect van een aantal grote bedrijven, zoals Danone in Rotselaar (drank, voeding, tabak), Bosch in Tienen (technologische industrie) of Eternit in Kapelle-op-den-Bos (andere: vervaardiging van bouwmaterialen). In de tertiaire sector (Kaart 41) is het belang van de luchthavenregio opvallend, met vooral groothandel en transport en zakelijke dienstverlening. In de quartaire sector (Kaart 42) valt Leuven op, met vooral onderwijs en gezondheidszorg. Dit heeft te maken met de aanwezigheid van de universiteit, de (universitaire) ziekenhuizen, en ook heel wat secundaire scholen. In een aantal kleine gemeenten zijn de relatieve waarden hoog, omdat er heel weinig andere tewerkstelling is.

Kaart 39: Tewerkstellingsplaatsen in de primaire sector (2014)

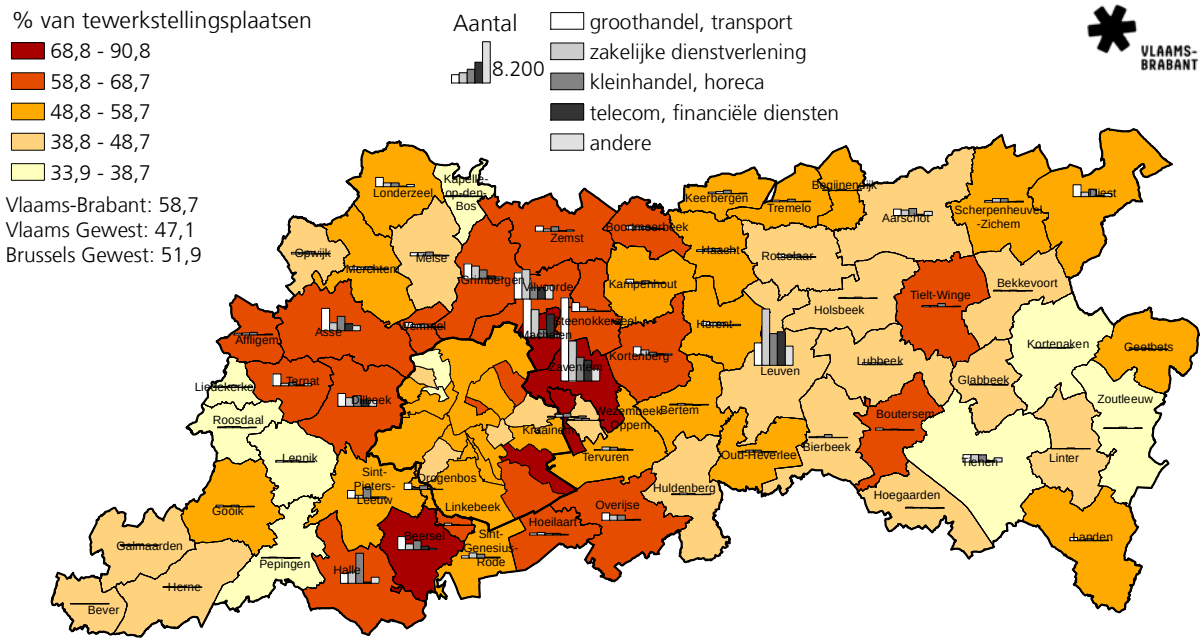
Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

Kaart 40: Tewerkstellingsplaatsen in de secundaire sector (2014)

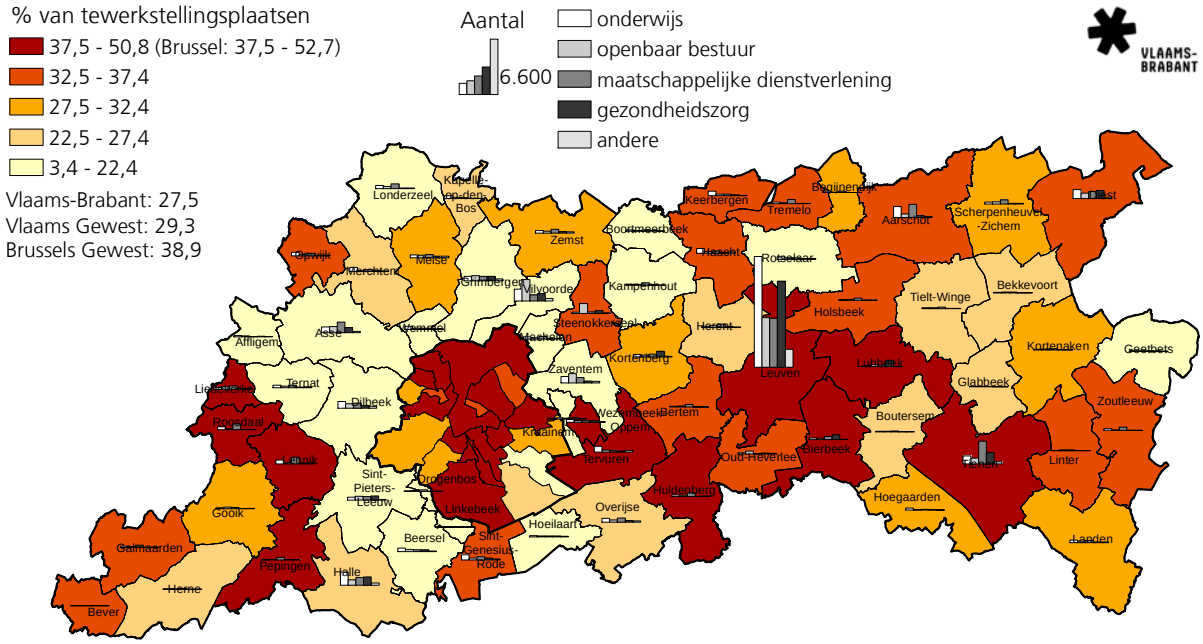
Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

Kaart 41: Tewerkstellingsplaatsen in de tertiaire sector (2014)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

Kaart 42: Tewerkstellingsplaatsen in de quartaire sector (2014)

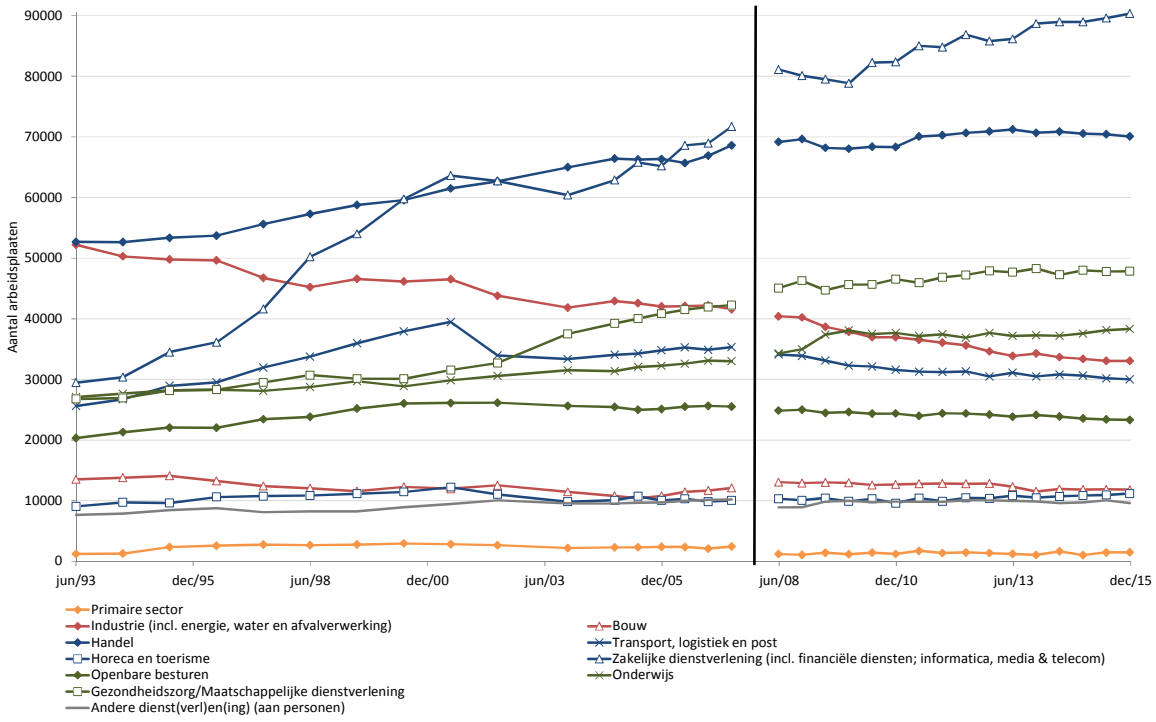

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

6.2 Evolutie van de verschillende sectoren

Figuur 17 toont hoe de tewerkstelling in de verschillende sectoren evolueerde de laatste 25 jaar. Omwille van de verandering in NACE-codering zijn de gegevens van vóór 2008 niet volledig vergelijkbaar met de meer recente gegevens. De vergelijking tussen 2007 en 2008 moet dus omzichtig gebeuren.

Figuur 19: Evolutie van de werkgelegenheid in verschillende sectoren in Vlaams-Brabant (06/1993-12/2015)

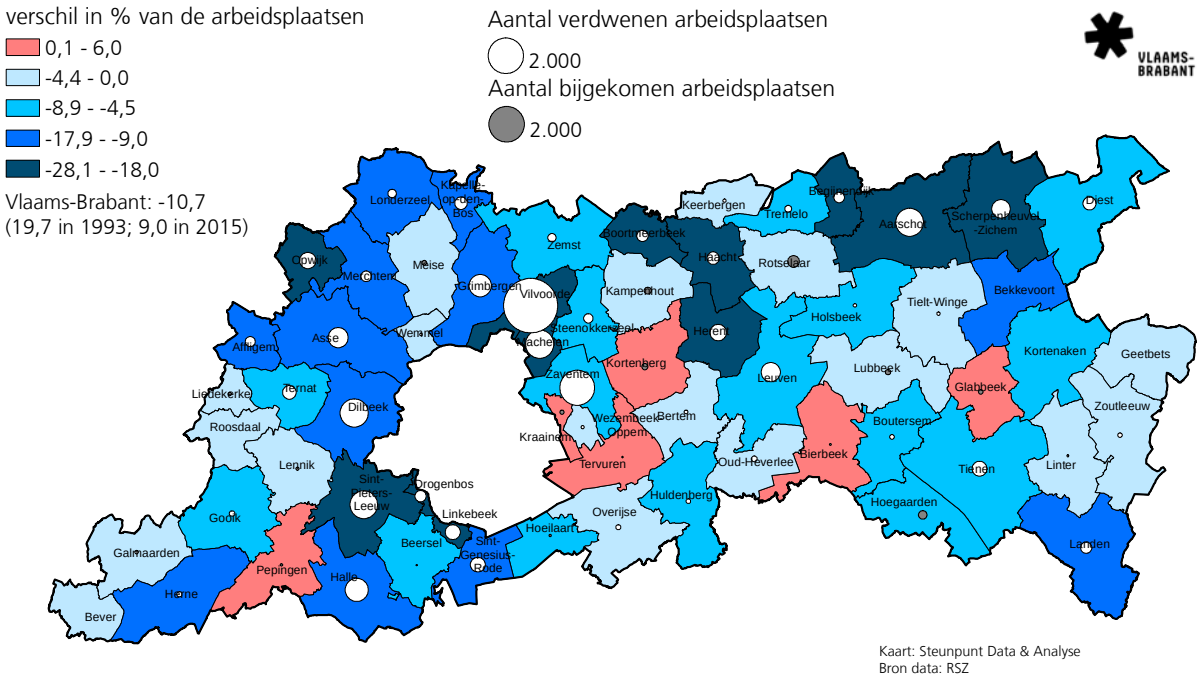
Bron: RSZ

Over de hele beschouwde periode was de primaire sector in termen van arbeidsplaatsen amper van belang. Binnen de secundaire sector zien we een enorme daling van de tewerkstelling in de industrie. In het begin van de jaren 1990 was die nog bij de belangrijkste werkgevers, maar dat neemt snel af. Ook de kleinere bouwsector verliest terrein, maar minder sterk. De tertiaire sector is, wat arbeidsplaatsen betreft, de belangrijkste sector. We zien de tewerkstelling in de handel toenemen, vooral tot 2007, maar het is de zakelijke dienstverlening die het sterkst is gestegen, en nu veruit de belangrijkste werkgever is. Binnen de tertiaire sector zijn de tewerkstellingscijfers van transport, logistiek en post in de beschouwde periode min of meer gelijk gebleven, na een stijging tot in 2001 die zeer abrupt werd onderbroken door het faillissement van SABENA, en een lichte daling sinds 2008. Horeca en toerisme kent een min of meer stabiel aantal arbeidsplaatsen. In de quartaire sector, ten slotte, zien we een stijgende tewerkstelling in het onderwijs, maar vooral in de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening. Binnen de openbare besturen zien we eerst een stijging en dan een lichte daling.

We hebben eerder gezien dat de rol van de industrie in het Brussels Gewest op dit moment relatief nog kleiner is dan in Vlaams-Brabant, terwijl de sector in het Vlaams Gewest nog een grotere rol speelt. De desindustrialisatie (en omgekeerd de groei van de tertiaire en quartaire sectoren) was sterker in Brussel, en minder sterk in het Vlaams Gewest.

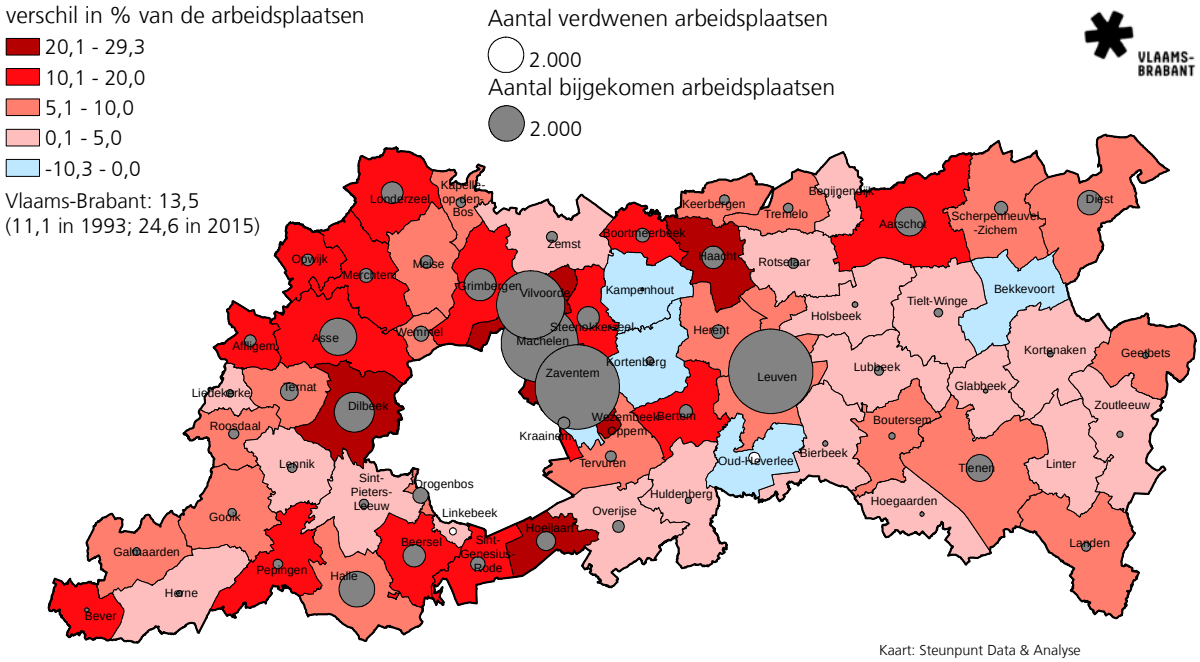
Kaart 43 geeft de evolutie op gemeenteniveau van het aantal arbeidsplaatsen in de industrie-. Het verlies aan arbeidsplaatsen is vooral groot in de Zennevallei, zeker in absolute cijfers, en in het noorden van het Hageland.

Kaart 43: Evolutie van het aantal arbeidsplaatsen in de industrie 1993-2015

Kaart 44 geeft de evolutie van het aantal arbeidsplaatsen in de zakelijke dienstverlening, waar de tewerkstelling het sterkst is toegenomen. We zien dat ten noordoosten van Brussel het tanende belang van de industrie (meer dan) gecompenseerd wordt door de zakelijke dienstverlening. Ten slotte wonnen ook de handel en de gezondheidszorg / maatschappelijke dienstverlening aan belang. De groei van het aantal arbeidsplaatsen in de handel is relatief sterk ten zuidoosten van Brussel; die in de gezondheidszorg / maatschappelijke dienstverlening in het noorden van het Hageland.

Kaart 44: Evolutie van het aantal arbeidsplaatsen in de zakelijke dienstverlening 1993-2015

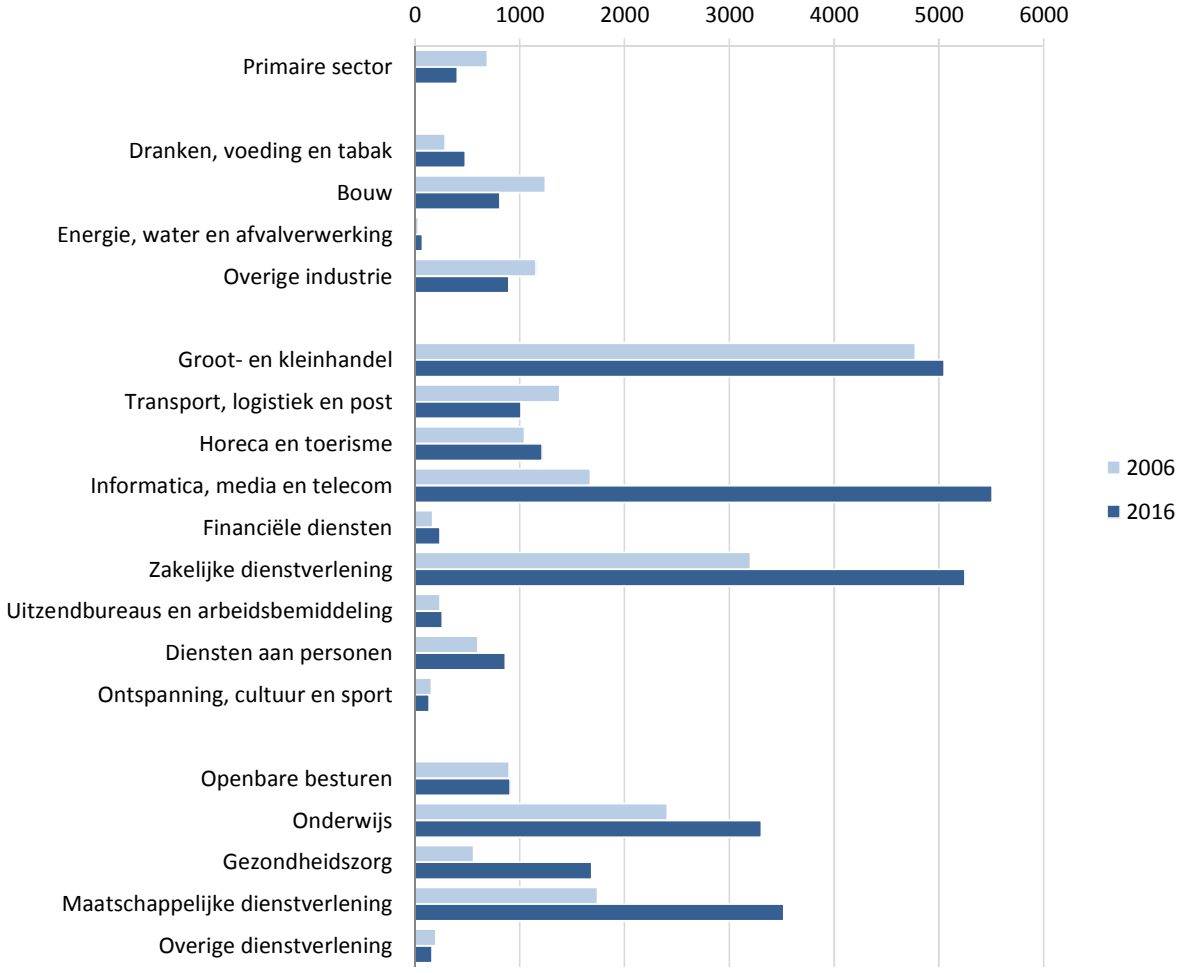

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: RSZ

6.3 Vacatures

Voor informatie over de vacatures in Vlaams-Brabant kunnen we gebruik maken van de vacaturedatabank van de VDAB.[33] Hierin worden drie soorten vacatures onderscheiden: (1) vacatures uit het normaal economisch circuit zonder uitzendarbeid (NECzU) rechtstreeks gemeld aan de VDAB, (2) vacatures uit het NECzU via wervings- en selectiekantoren en (3) vacatures voor uitzendarbeid. In 2016 gaat het, in Vlaanderen, om respectievelijk 226.671, 186.167 en 560.272 vacatures. In Vlaams-Brabant werden in dezelfde periode 31.794 vacatures rechtstreeks aan de VDAB gemeld, 12.201 vacatures via wervings- en selectiekantoren, en 51.367 vacatures betroffen uitzendopdrachten. Voor de eerste categorie, de vacatures rechtstreeks aan de VDAB gemeld, kunnen nog verdere details bevraagd worden in de Arvastat-databank van de VDAB, zoals de sector, het gevraagde opleidingsniveau, talen en ervaringsniveau. De databank laat ook toe tijdsreeksen van het werkaanbod, rechtstreeks gemeld aan de VDAB, op te stellen. Figuur 20 toont zo het jaarlijks aantal vacatures in 2006 en 10 jaar later in 2016, verdeeld over de verschillende sectoren.

Figuur 20: Vacatures in Vlaams-Brabant per sector (vergelijking 2006-2016)

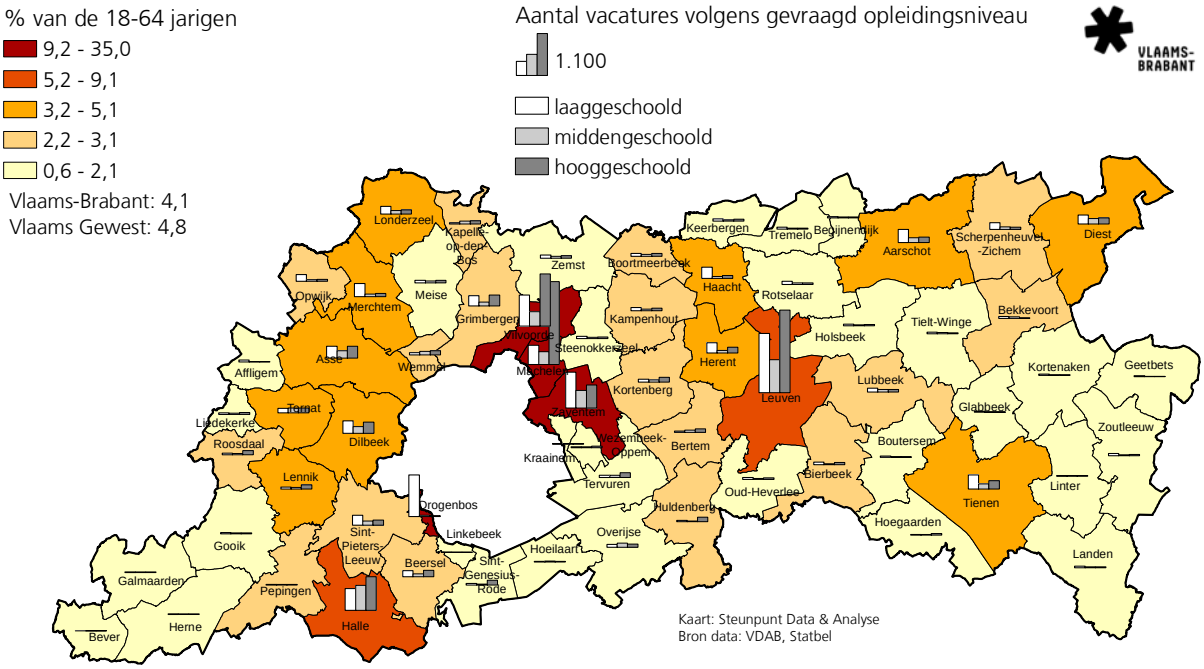
Bron: VDAB

[33] De vacaturedatabank van de VDAB bevat niet alle vacatures van geheel Vlaanderen. Een vergelijking met de enquêtegegevens van Statbel wijst wel uit dat het over een ruime meerderheid gaat.

Een ruime meerderheid van de vacatures komt vanuit de dienstensector, en dan meer bepaald vanuit de sectoren 'informatica, media en telecom', 'zakelijke dienstverlening', 'groot- en kleinhandel' (telkens tertiair), 'onderwijs' en 'maatschappelijke dienstverlening' (beide quartair). Dit zijn doorgaans ook de sectoren die het laatste decennium het sterkst groeiden. De aantallen vacatures in de industrie en primaire sector daarentegen, namen af in diezelfde periode.

Kaart 45 toont het aandeel vacatures uit het NECzU ten opzichte van de inwoners op beroepsactieve leeftijd (inkleuring gemeenten), en het aantal vacatures per gevraagd opleidingsniveau (staafdiagrammen). We zien het hoogste aandeel vacatures per inwoner in de luchthavenregio, Machelen, Vilvoorde en Zaventem enerzijds en Drogenbos anderzijds. Verder blijkt het werkaanbod in het arrondissement Halle-Vilvoorde hoog te liggen in Halle en op de as tussen Lennik en Londerzeel. In het arrondissement Leuven springen vooral de steden Leuven, Tienen, Aarschot en Diest in het oog. Het gevraagde opleidingsprofiel verschilt erg van gemeente tot gemeente. Zo zien we dat in Machelen vooral hooggeschoolde profielen gevraagd worden. In Zaventem, Drogenbos, Aarschot, Tienen en Diest is de vraag naar laaggeschoolde profielen relatief het hoogst. In Leuven en Vilvoorde is het werkaanbod dan weer gepolariseerd met zowel een groot aandeel hooggeschoolden als laaggeschoolden.

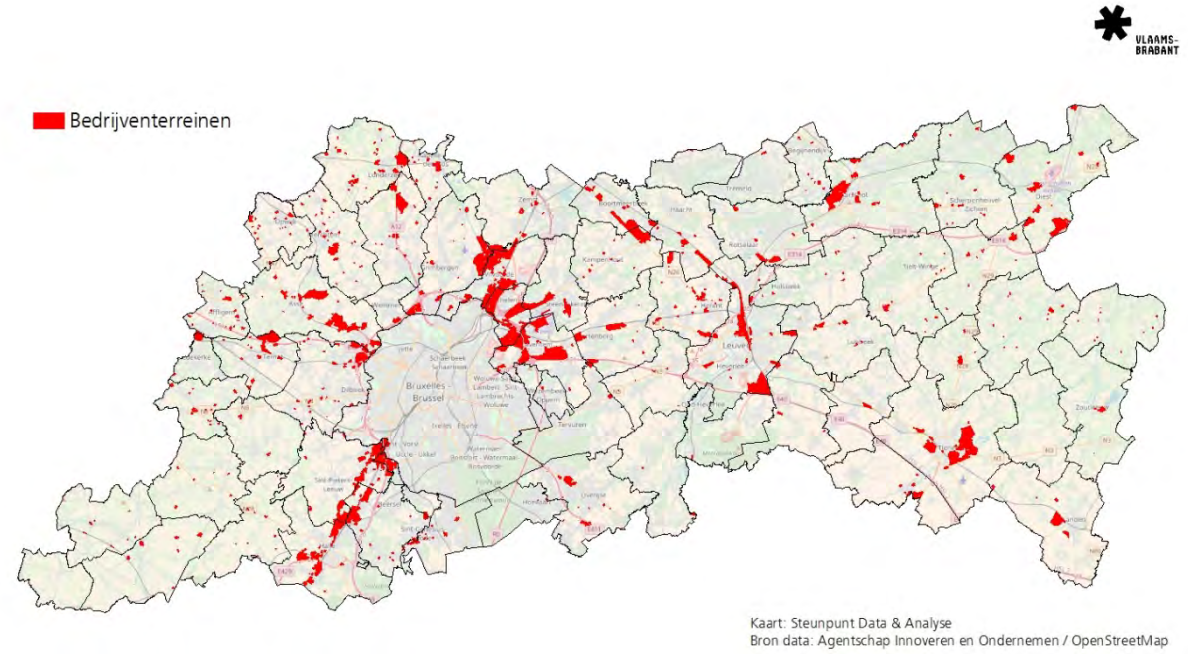
Kaart 45: Vacatures uit het NECzU, rechtstreeks gemeld aan de VDAB, naar gevraagd opleidingsniveau (gemiddelde 2014-2016)

7. Tewerkstelling per bedrijventerrein

Een bedrijventerrein is een gebied dat gericht is op de vestiging van zowel industriële als dienstenbedrijven. In Vlaams-Brabant is 5.953 ha of 2,8% van de oppervlakte ingekleurd als bedrijventerrein. Kaart 46 toont de locatie van de bedrijventerreinen in Vlaams-Brabant volgens de gewestplannen, de (bijzondere) plannen van aanleg (BPA) of ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP). Deze terreinen bevinden zich doorgaans buiten de stadcentra en dan vooral langs autosnelwegen, water- of spoorwegen.

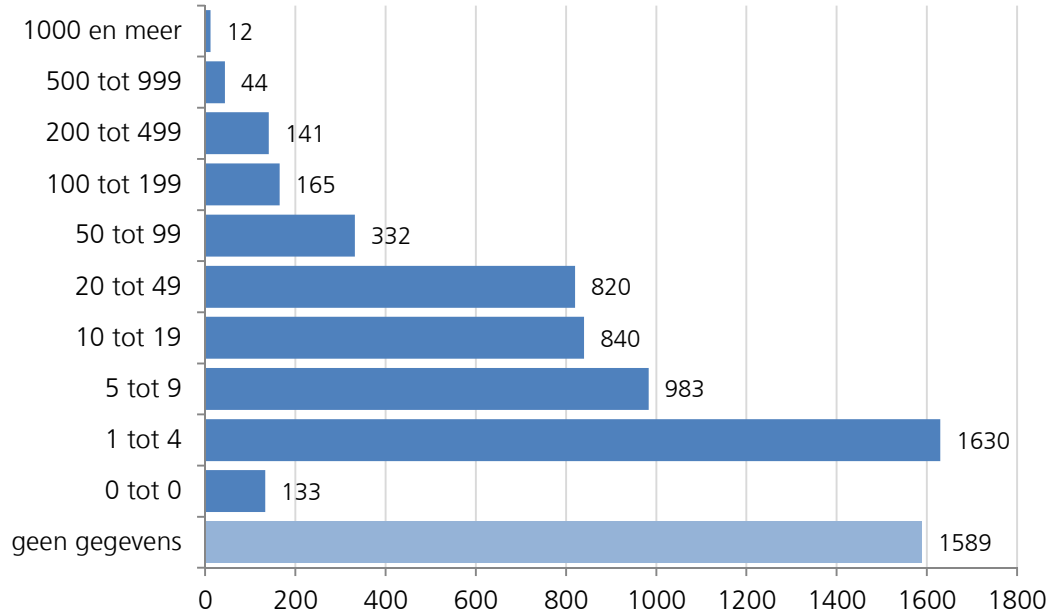
Kaart 46: Bedrijventerreinen in Vlaams-Brabant

Vanuit mobiliteitsoogpunt is het vaak interessant om te weten hoeveel werknemers dagelijks naar deze terreinen pendelen. Het vaststellen van dit aantal werknemers is echter niet zo eenvoudig. Instanties als de RSZ publiceren geen gegevens op subgemeentelijk niveau. Het Agentschap Innoveren en Ondernemen is de authentieke geografische gegevensbron voor bedrijventerreinen en stelt in dit kader een databank ter beschikking. Deze databank bevat per bedrijventerrein de ondernemingen die er gevestigd zijn met hun adresgegevens en de omschrijving van hun activiteiten. Per onderneming wordt ook, in klassen, aangegeven hoeveel werknemers de vestiging tewerkstelt. De dataset onderscheid 615 bedrijventerreinen in Vlaams-Brabant waarin 6.689 vestigingen met activiteit en personeel gelegen zijn. Het aantal ondernemingen per bedrijventerrein varieert van 1 tot 347.

Figuur 21 geeft de verdeling van de vestigingen over de verschillende tewerkstellingsklassen. Deze databank heeft duidelijk enkele beperkingen wanneer het gaat om het bepalen van het aantal werknemers per bedrijventerrein. Ten eerste blijkt het aantal ondernemingen waarvoor geen tewerkstellingsklasse gegeven wordt hoog, met name 1.589 van de 6.689 ondernemingen of bijna een kwart. Daarenboven zijn de grotere tewerkstellingsklassen zeer ruim.

Figuur 21: Vestigingen op Vlaams-Brabantse bedrijventerreinen naar aantal werknemers (2016)

Bron: Agentschap Innoveren en Ondernemen

Om het precies aantal werknemers op een bedrijventerrein te kennen moet eerst bepaald worden welke ondernemingen of vestigingen aanwezig zijn op het terrein. Vervolgens kan dan aan de hand van het ondernemings- of vestigingsnummer het precies aantal werknemers bij RSZ opgevraagd worden. Het resultaat hiervan is een economische benadering van de tewerkstelling. Een vestiging van een catering- of consultancy bedrijf op een bedrijventerrein kan geboekt staan als een vestiging met meer dan 500 werknemers, hoewel er dagelijks maar een twintigtal werknemers over de vloer komen. De werknemers die voor korte of langere tijd bij een klant tewerkgesteld worden, zijn immers fysiek wel aanwezig bij de klant, maar worden in de tewerkstellingsstatistieken bij de onderneming die hen uitstuurt gerekend. Voor een berekening van de reële aanwezigheid van werknemers is men daarom veelal aangewezen op enquêtegegevens.

8. Conclusies Deel II

In Vlaams-Brabant zijn er minder jobs dan er werknemers wonen, en dat geldt voor alle sectoren behalve de heel kleine primaire sector. Het verschil is het kleinst in de tertiaire sector, waarbinnen er ook een aantal uitzonderingen zijn: er zijn meer **tewerkstellingsplaatsen** dan werknemers in de groothandel, in transport, logistiek en post, en in mindere mate in kleinhandel en in andere handelsactiviteiten. Omgekeerd is dat bij financiële diensten helemaal niet het geval. Het verschil tussen het aantal werkplaatsen en werknemers is het grootst in de quartaire sector, en daarbinnen vooral bij openbaar bestuur. Dit verschil wordt opgevangen door de pendel naar Brussel, waar de quartaire sector heel sterk ontwikkeld is. De tertiaire sector is qua tewerkstellingsplaatsen relatief gezien belangrijker in Vlaams-Brabant dan in Brussel, maar in absolute termen is er ook in de tertiaire sector meer tewerkstelling in Brussel.

De **gemeentelijke verschillen inzake tewerkstelling** zijn groter dan de verschillen in aantal werknemers die er wonen. Tewerkstellingsplaatsen zijn immers meer geconcentreerd. De ruimtelijke verspreiding van het aantal arbeidsplaatsen in de primaire sector lijkt wel op die van de inwoners die in deze sector werken: werknemers binnen deze sector wonen dikwijls waar ze werken. Bij de andere sectoren is dat veel minder het geval. In de secundaire sector vallen enkele grote bedrijven op, zoals Danone in Rotselaar, Bosch in Tienen en Eternit in Kapelle-op-den-Bos. In de tertiaire sector is de luchthavenregio erg belangrijk, met vooral groothandel en transport en zakelijke dienstverlening. In de quartaire sector springt Leuven eruit, met de universiteit, (universitaire) ziekenhuizen en secundaire scholen. In kleine gemeenten is de quartaire sector ook vaak relatief belangrijk, maar dan omdat er weinig andere tewerkstelling is.

Het type tewerkstelling is sterk **geëvolueerd** de laatste decennia. Als we het aantal tewerkstellingsplaatsen bekijken vanaf de jaren 1990, zien we een heel sterke **desindustrialisering**, en tegelijkertijd een groeiend belang van de tertiaire sector. Binnen de tertiaire sector is de groei van de handel opvallend, maar vooral de zakelijke dienstverlening stijgt spectaculair. Het verlies van arbeidsplaatsen in de industrie was vooral groot in de Zennevallei en in het noorden van het Hageland. Deze daling wordt echter meer dan gecompenseerd door de zakelijke dienstverlening, die vooral ten noordoosten van Brussel sterk aan belang wint. De quartaire sector wordt ook belangrijker, vooral in de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening. De primaire sector speelde gedurende deze hele periode amper een rol.

Ook bij de **vacatures** zien we deze ontwikkeling: de meerderheid van de vacatures komt uit de tertiaire sector, en dan vooral uit de zakelijke dienstverlening en de handel. De groei van de vacatures de laatste tien jaar was eveneens het grootst bij de zakelijke dienstverlening. In de quartaire sector was er ook een groei, vooral bij gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening. Wanneer we naar individuele gemeentes kijken, zien we het grootste aandeel vacatures op de inwoners op beroepsactieve leeftijd in de luchthavenregio (Vilvoorde, Machelen, Zaventem) en Drogenbos, en daarna in Leuven, Halle en een aantal kleinere steden. Er is wel een verschil qua profiel: zo worden in Machelen vooral hoog opgeleide profielen gevraagd terwijl het omgekeerde geldt in het naburige Zaventem, en het beeld in het naburige Vilvoorde meer gepolariseerd is, met zowel vraag naar hoge en lage opleiding.

2,8% van de oppervlakte van Vlaams-Brabant bestaat uit **bedrijventerreinen**. Deze bevinden zich doorgaans buiten de stadscentra en dan vooral langs autosnelwegen, water- of spoorwegen. Onder meer omwille van mobiliteitskwesties is de vraag relevant hoeveel mensen er werken op een concreet bedrijventerrein. Dat blijkt echter moeilijk te begroten. De betreffende databanken bevatten immers niet steeds het (exact) aantal werknemers. Voor bijna een kwart van de bedrijven is er zelfs geen info. Bovendien staan mensen soms ingeschreven op een bepaalde bedrijfslocatie, terwijl de reële werkplek elders ligt. Dit is bijvoorbeeld duidelijk bij catering of consultancy. Voor de reële aanwezigheid is men dus vaak aangewezen op enquêtegegevens.

DEEL III: Pendel

In de voorgaande onderdelen werd gefocust op de werknemers die in Vlaams-Brabant wonen enerzijds, en op de werkgelegenheid in Vlaams-Brabant anderzijds. In dit derde deel bekijken we de link tussen deze, namelijk de pendel[34], de dagdagelijkse verplaatsingen die individuen doen om naar het werk te gaan. Een duidelijk beeld van de werkpendel is van belang om een aantal economische begrippen, zoals economische activiteit en werkzaamheidsgraad, duidelijk te kaderen. Een pendelaar wordt immers opgenomen in de werkzaamheidsgraad van zijn woongemeente, maar draagt bij tot de economische activiteit van zijn werkgemeente. Verder kan de werkpendel ook een indicatie zijn van een zekere mismatch op de lokale arbeidsmarkt. Wanneer de lokale arbeidskrachten de competenties die op de lokale arbeidsmarkt gevraagd worden niet bezitten, wordt het aantrekken van werknemers met de juiste competenties uit andere regio's immers een noodzaak. Ten slotte kunnen de pendelgegevens ook interessant zijn vanuit mobiliteitsoogpunt: waar kunnen we verkeersknelpunten verwachten? Waar blijkt een hoge nood te zijn aan openbaar vervoer?

We starten dit derde deel door de werkende inwoners naast de tewerkstelling in Vlaams-Brabant te plaatsen en daaruit een eerste ruwe beeld van de pendelbewegingen in en uit de provincie te schetsen. In een volgend hoofdstuk zoomen we dan dieper in op de gemeentelijke pendel. Eerst worden een aantal werkgelegenheidscentra bepaald, vervolgens kijken we naar de pendel naar deze centra.

9. Arbeidskrachten en arbeidsplaatsen in Vlaams-Brabant

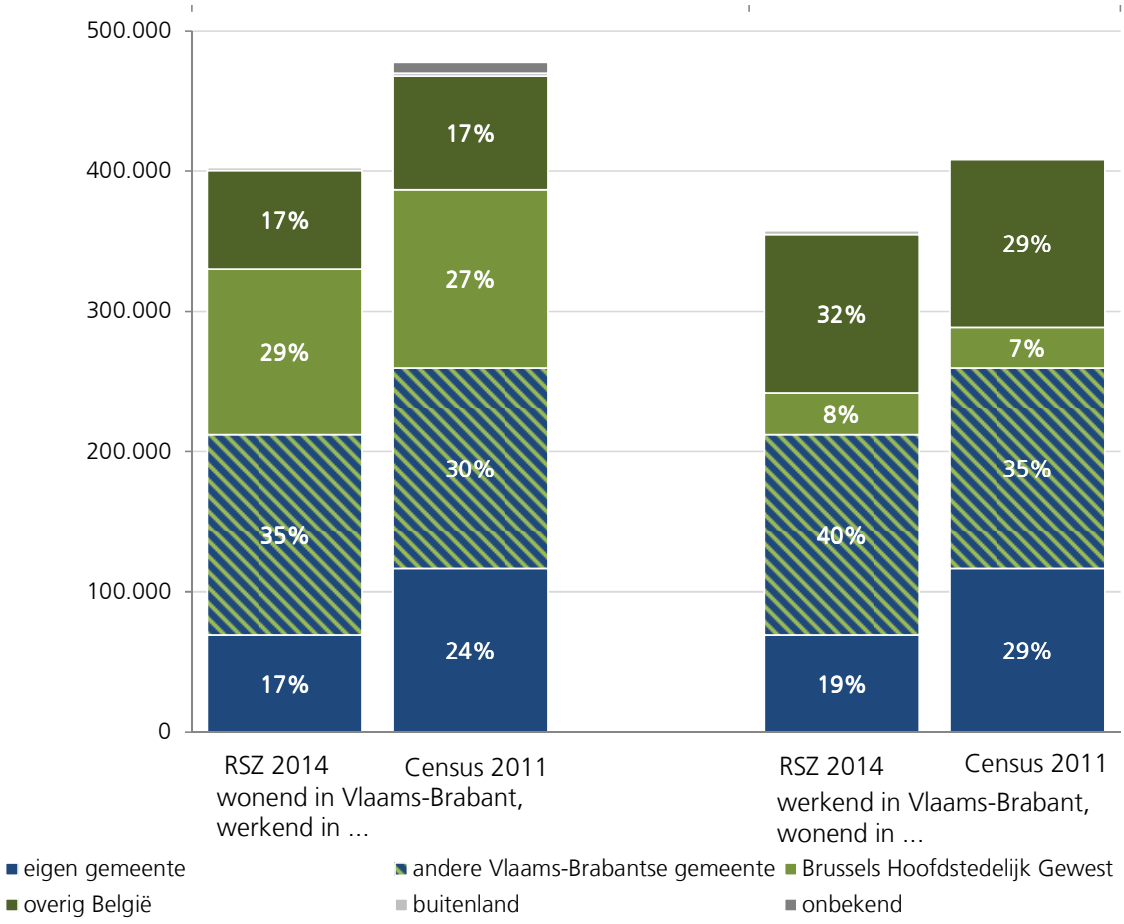
In principe kunnen pendelgegevens enkel precies in kaart gebracht worden op basis van enquêtegegevens. In zulke enquête zou men het vertrekpunt en eindpunt, de frequentie en de vervoersmodi kunnen bevragen. Bij het ontbreken van zulke allesomvattende enquêtegegevens, valt men doorgaans terug op RSZ-gegevens, waarin zowel de woonplaats als de werkplaats van de loontrekkenden[35] worden geregistreerd. Concreet maken wij in dit hoofdstuk gebruik van enerzijds de pendelgegevens zoals ze gepubliceerd worden door het Steunpunt Werk, en anderzijds de Censusgegevens van Statbel. De eerste zijn louter gebaseerd op de gegevens van RSZ en bevatten de woon- en de werkplaats van alle loontrekkenden tussen 15 en 64 jaar. De meest recente cijfers zijn van 2014. De laatste Censusgegevens zijn van 2011. Hierin wordt bijkomend een inschatting gemaakt van de pendel bij de zelfstandigen.

[34] We spreken in dit deel over pendel wanneer de woonwerkverplaatsing een gemeentegrens overschrijdt.

[35] Buitenlandse diplomaten, EU-ambtenaren, werknemers van de NAVO of andere internationale instellingen zijn hier niet inbegrepen. Aangezien het grootste deel van de werkgelegenheid van in België gevestigde internationale instellingen zich in Brussel bevindt, moeten de pendelstromen naar Brussel die op basis van deze data berekend worden, dan ook steeds gezien worden als een ondergrens.

Figuur 22 geeft links het aantal werkenden *wonend* in Vlaams-Brabant en rechts het aantal personen *werkend* in Vlaams-Brabant, telkens volgens de gegevens van de RSZ (loontrekkenden - 2014) en van de Census 2011 (loontrekkenden en zelfstandigen). Er wordt steeds aangegeven of ze werken in de eigen gemeente dan wel in een andere gemeente, hetzij in Vlaams-Brabant, hetzij in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in de rest van België of in het buitenland.

Figuur 22: Werkende inwoners en werkenden in Vlaams-Brabant

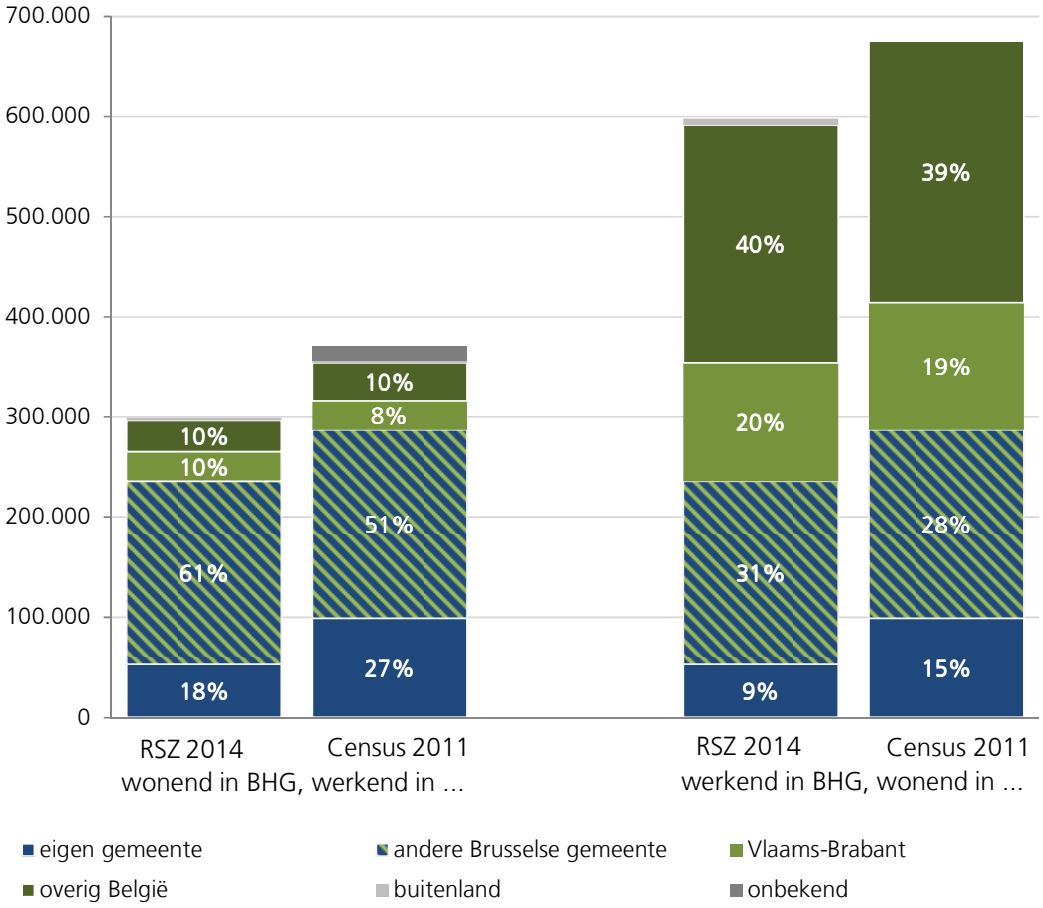

Bron: RSZ via Steunpunt Werk / Census 2011, Statbel

Allereerst toont de figuur dat in de Census 2011 meer personen worden geteld die in de eigen gemeente werken dan in de RSZ-gegevens. Waarschijnlijk gaat het vooral om zelfstandigen, die in de Census 2011 wel inbegrepen zijn, die doorgaans werken in hun woongemeente. Bij degenen die in een andere gemeente werken zijn de aantallen in de twee bronnen wel vergelijkbaar. Verder geeft de figuur aan dat er in Vlaams-Brabant meer werkende inwoners zijn dan arbeidsplaatsen. De balkjes links zijn immers groter dan de balkjes rechts. Ongeveer de helft van de werkende inwoners van Vlaams-Brabant werkt in de eigen provincie (de meerderheid buiten de eigen gemeente), en bijna één op drie werkt in Brussel. Van de werkenden in Vlaams-Brabant woont bijna 60% ook in Vlaams-Brabant. Brussel heeft hier een klein aandeel: slechts 8% van degenen die werken in Vlaams-Brabant pendelt vanuit Brussel. Bijna een derde van de arbeidsplaatsen in Vlaams-Brabant wordt tot slot ingenomen door werknemers uit andere provincies.

Figuur 23 is gelijkaardig, maar dan vanuit het oogpunt van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze situatie blijkt tegengesteld aan die van Vlaams-Brabant. De rechtse balkjes zijn veel groter dan de linkse. De werkgelegenheid in Brussel is dan ook dubbel zo groot als het aantal werkende inwoners. Een grote meerderheid van de werkende inwoners van Brussel werkt binnen het eigen gewest (balkjes aan de linkerkant van de figuur), weliswaar vaak in een andere Brusselse gemeente. Van de overige 20% werkt ongeveer de helft in Vlaams-Brabant en de andere helft in een andere Belgische provincie. Bij degenen die in Brussel werken (balkje op de rechterkant van de figuur) vormen de Brusselse inwoners een minderheid. Ongeveer 20% komt uit Vlaams-Brabant, en 40% uit een andere Belgische provincie.

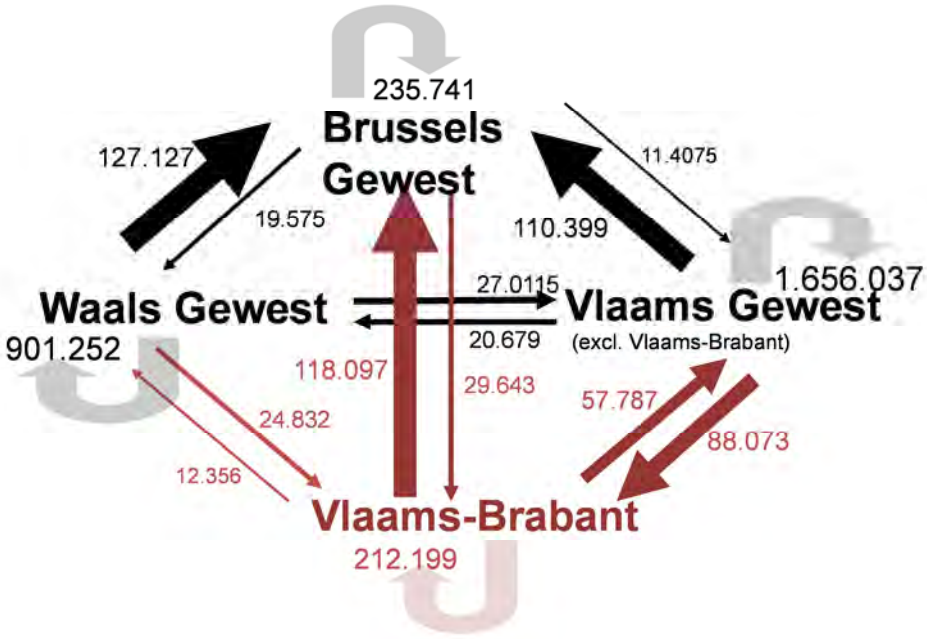
Figuur 23: Werkende inwoners en tewerkstelling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: RSZ via Steunpunt werk / Census 2011, Statbel

Figuur 24 toont de bewegingen tussen Vlaams-Brabant en de verschillende gewesten, zoals die gemeten werden in de RSZ-data van 2014. Hierin zien we duidelijk de grote stroom vanuit Vlaams-Brabant naar Brussel, terwijl de omgekeerde beweging erg beperkt is. De uitwisseling tussen Vlaams-Brabant en de andere Vlaamse provincies is bijna even groot, maar hier zijn de pendelstromen meer in evenwicht. Er werken wel meer mensen uit de andere Vlaamse provincies in Vlaams-Brabant dan omgekeerd. Tussen het Waals Gewest en Vlaams-Brabant zijn er heel weinig pendelbewegingen. De bewegingen van en naar het buitenland, en de onbekenden zijn hier niet opgenomen.[36]

Figuur 24: Pendelstromen tussen Vlaams-Brabant en de verschillende gewesten (RSZ 2014)

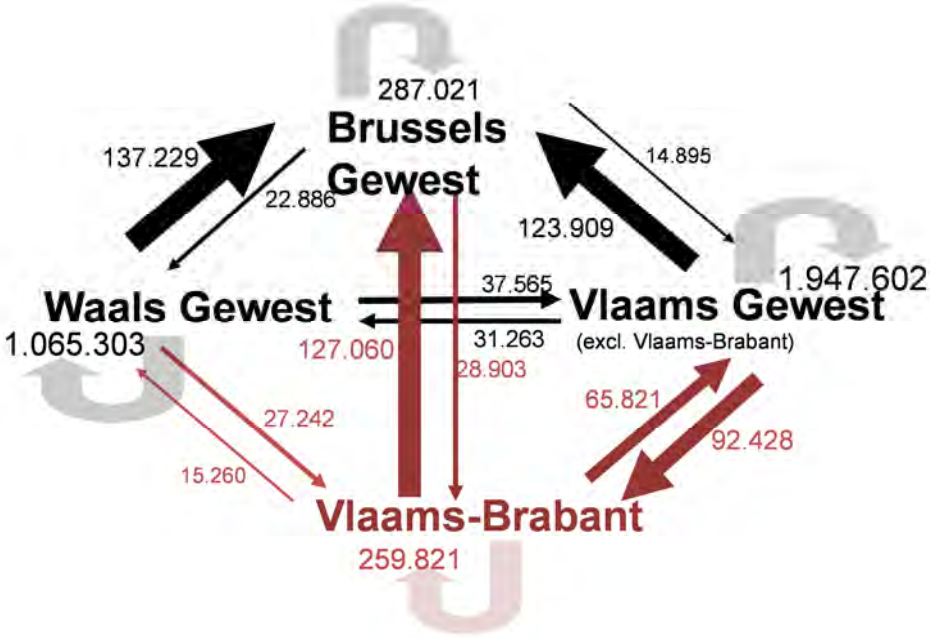
Bron: RSZ via Steunpunt Werk

Figuur 25 herneemt deze cijfers met de gegevens van de Census 2011, waarin ook de zelfstandigen zijn opgenomen. Het beeld verandert niet fundamenteel. De stromen zijn wat groter, maar het is vooral de groep van werkenden in de eigen provincie die stijgt. Zelfstandigen werken immers vaak in de eigen gemeente. Ook hier is het buitenland niet opgenomen in de figuur.[37]

[36] Er werken in totaal vanuit Vlaanderen 92.296 personen in het buitenland, maar voor Vlaams-Brabant is dat heel beperkt, met name 1.938 personen. Er zijn ook nog 56.467 personen met een onbekende werkplaats. Voor Vlaams-Brabant is dat 7.739.

[37] Er werken 93.161 mensen in het buitenland, maar vanuit Vlaams-Brabant gaat het slechts om 2.161 personen. Omgekeerd werken 78.209 mensen uit het buitenland in België, in Vlaams-Brabant 2.973.

Figuur 25: Pendelstromen tussen Vlaams-Brabant en de verschillende gewesten (Census 2011)

Bron: Census 2011, Statbel

10. Pendel op gemeentelijk niveau

In eerste instantie gaan we na waar de inwoners van Vlaams-Brabant tewerkgesteld zijn. Vervolgens bakenen we enkele belangrijke werkgelegenheidscentra af en focussen we op de pendel naar deze gebieden.[38]

10.1 Werkende Vlaams-Brabanders

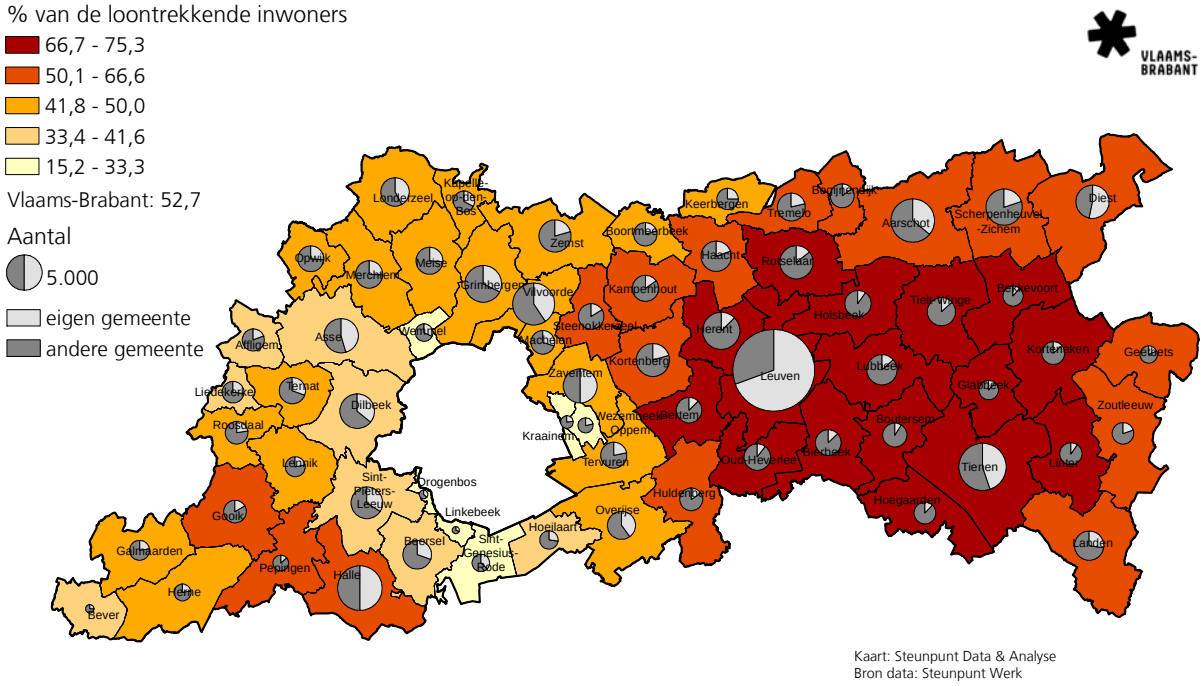
Ruim 400.000 18-65-jarigen die in Vlaams-Brabant wonen, werken als loontrekkende. Meer dan de helft onder hen heeft ook zijn of haar werkplaats in Vlaams-Brabant. Bijna een derde onder hen pendelt naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De overige loontrekkenden werken in een andere Vlaamse provincie (14,4%), in Wallonië (3,1%) of in het buitenland (0,5%). Deze cijfers werden reeds meegegeven in Figuur 24 van het vorige hoofdstuk. Nu bekijken we de ruimtelijke spreiding van deze pendelaars over de verschillende gemeenten van de provincie.

[38] In dit hoofdstuk werken we uitsluitend met gegevens van het Steunpunt Werk.

10.1.1 Pendel binnen de provincie Vlaams-Brabant

De grootste groep Vlaams-Brabanders werkt in Vlaams-Brabant zelf. Het gaat om iets meer dan de helft van de loontrekkenden. Kaart 47 geeft het aandeel dat binnen Vlaams-Brabant werkt weer op gemeenteniveau. We zien dat dit aandeel vooral hoog is in Oost-Brabant, en met name in Leuven en omgeving. Lage aandelen vinden we in de gemeenten rond Brussel. Het cirkeldiagram van Leuven toont bovendien dat de meerderheid van de loontrekkende inwoners niet enkel in de eigen provincie maar zelfs in de eigen gemeente werkt. Ook in de andere Vlaams-Brabantse steden en in Zaventem is het aandeel inwoners werkend in eigen gemeente hoger dan elders.

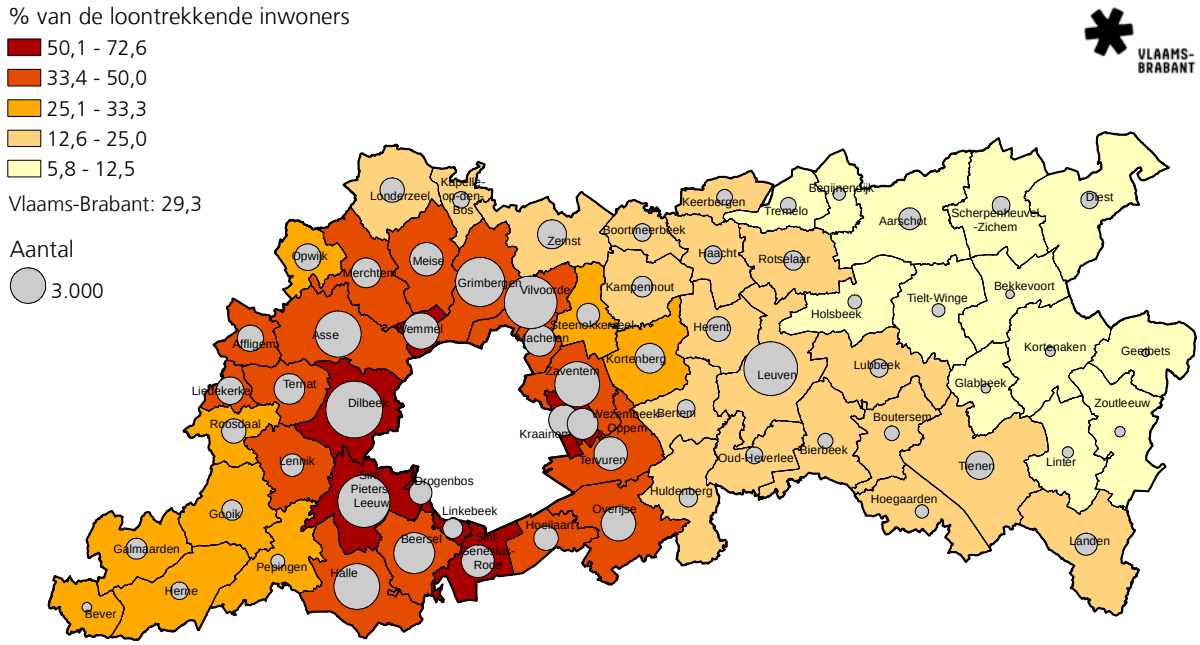
Kaart 47: Loontrekkende Vlaams-Brabanders werkend in Vlaams-Brabant (2014)

10.1.2 Pendel naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Buiten Vlaams-Brabant zelf vormt Brussel de belangrijkste aantrekkingspool voor Vlaams-Brabantse inwoners. Kaart 48 geeft per gemeente in Vlaams-Brabant het aandeel loontrekkende inwoners dat in Brussel werkt. Het gemiddelde voor de provincie is net geen 30%. Er zijn echter zeer grote ruimtelijke verschillen binnen de provincie. Vanuit het arrondissement Halle-Vilvoorde gaan quasi evenveel inwoners in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (41%) werken als in Vlaams-Brabant (42%). In acht gemeenten (de zes faciliteitengemeenten, Dilbeek en Sint-Pieters-Leeuw) werkt zelfs meer dan de helft van de loontrekkende inwoners van de gemeente in Brussel. Naarmate men zich verder van Brussel verwijdert, daalt het aandeel. In het uiterste oosten van de provincie valt dit dan ook terug tot minder dan één op de acht.

Kaart 48: Loontrekkende Vlaams-Brabanders, werkend in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2014)

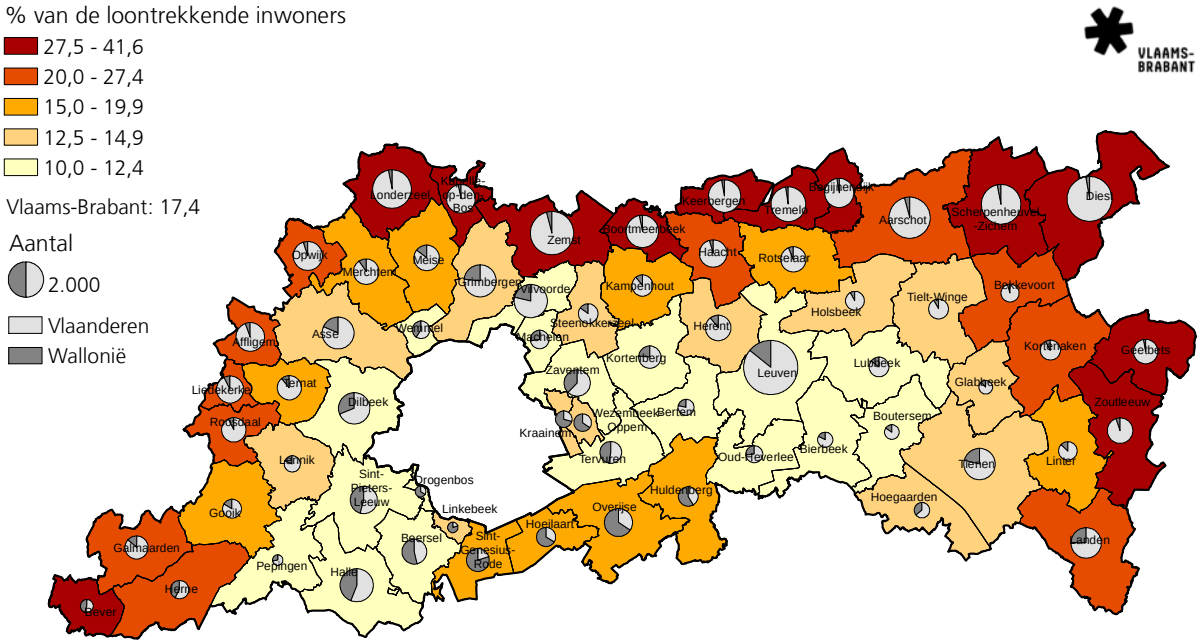

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

10.1.3 Pendel naar andere Belgische provincies

Kaart 49 geeft een beeld van de loontrekkenden die in een andere provincie werken. Hier lichten voornamelijk de randen van de provincie op, en dan voornamelijk de grensgebieden in het oosten en het noorden. Het gaat hier meestal om pendel naar de rest van Vlaanderen. In de strook van Sint-Genesius-Rode tot Huldenberg is er ook een significante pendel naar Wallonië.

Kaart 49: Loontrekkende Vlaams-Brabanders, werkend in een andere Belgische provincie (2014)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

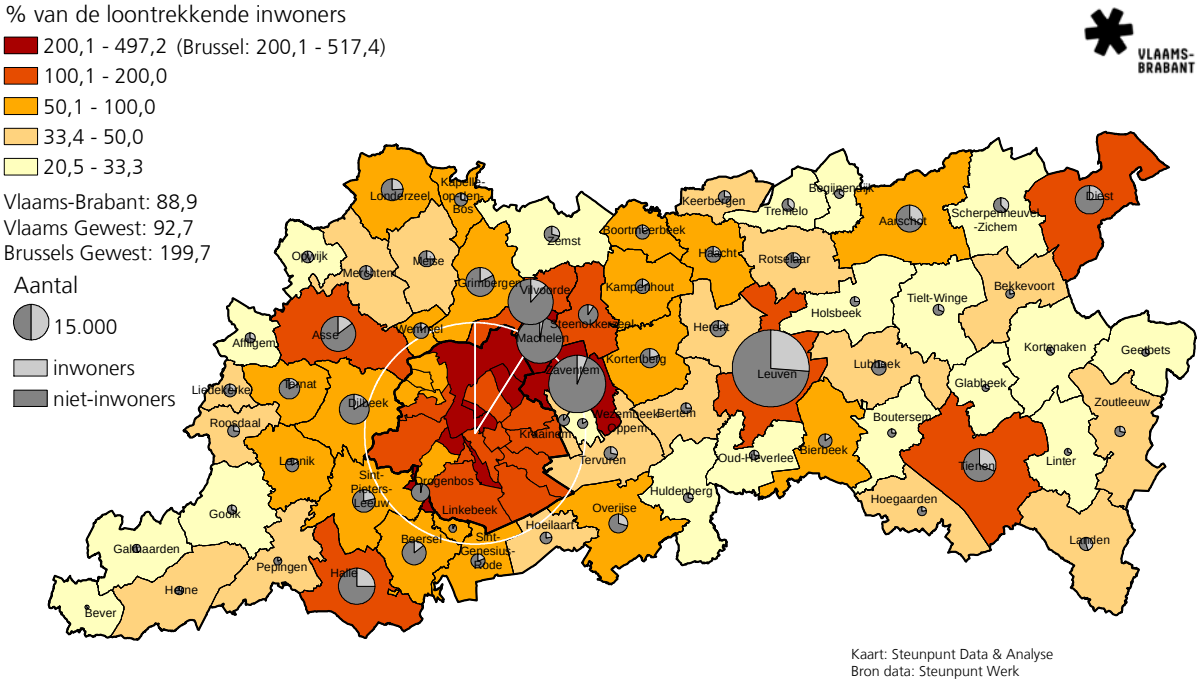
10.1.4 Pendel naar het buitenland

Ten slotte zijn er ook nog personen die werken in het buitenland. Dit is een kleine groep en is enkel groter dan 1% ten zuidoosten van Brussel (Sint-Genesius-Rode, Overijse, Tervuren, Kraainem, Zaventem) en in Keerbergen. In Brussel vinden we meer dan 1% in de zuidoostelijke gemeenten.

10.2 Werkgelegenheidscentra

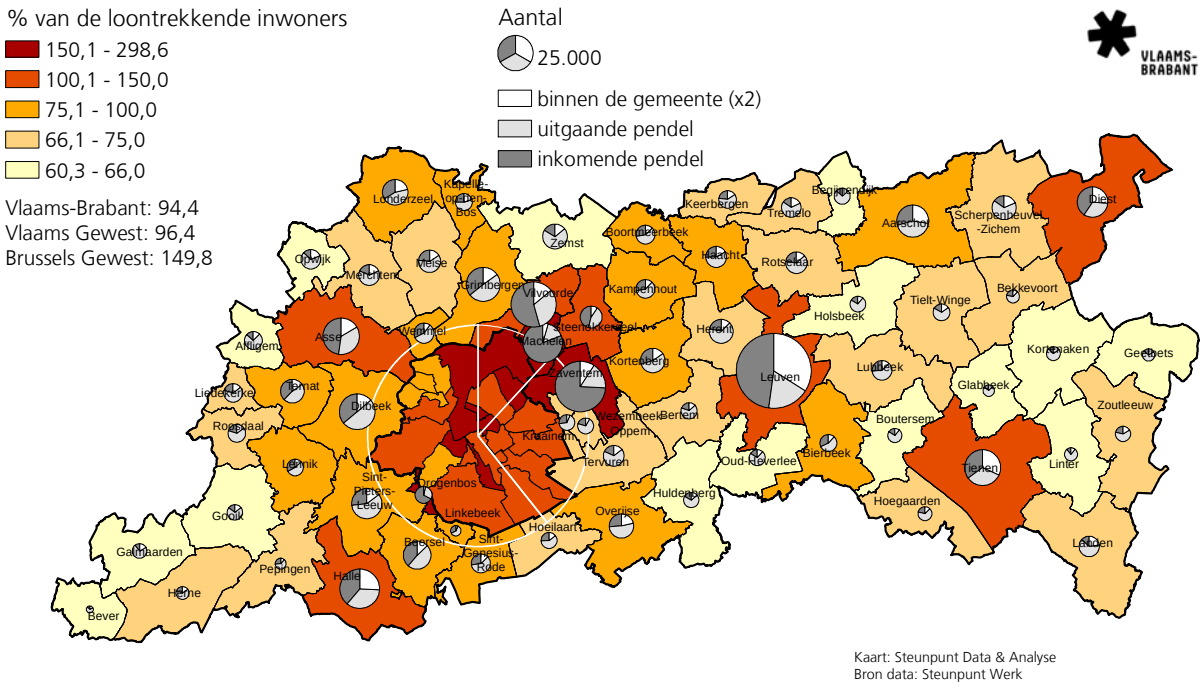
We definiëren een gemeente als een werkgelegenheidscentrum wanneer het aantal tewerkstellingsplaatsen in die gemeente hoger is dan het aantal loontrekkenden die er wonen. Anders gezegd, in een werkgelegenheidscentrum is er sprake van een pendelsurplus: de inkomende pendel is hoger dan de uitgaande pendel. Kaart 50 geeft voor de Vlaams-Brabantse en de Brusselse gemeenten, het aantal loontrekkenden werkend in de gemeente, of de werkgelegenheid in die gemeente, als aandeel van het aantal loontrekkende inwoners. Wanneer dit aandeel meer dan 100 bedraagt, kunnen we dus spreken van een werkgelegenheidscentrum. In tien Vlaams-Brabantse gemeenten is dat het geval: Machelen (497), Zaventem (370), Drogenbos (223), Leuven (184), Vilvoorde (159), Asse (129), Diest (116), Halle (108), Tienen (103) en Steenokkerzeel (103). Het gaat hier inderdaad, samen met het kleine Drogenbos, om de steden met een centrumfunctie en daarnaast om –zeer uitgesproken- de luchthavenregio: Steenokkerzeel, Zaventem en Machelen. Ter vergelijking namen we ook de waarden uit de Brusselse gemeenten op. De hoogste waarde wordt opgetekend in de stad Brussel: meer dan vijf keer het aantal loontrekkende inwoners. Gezien het grote aantal inwoners in Brussel, gaat het ook in absolute cijfers, om een zeer groot aantal arbeidsplaatsen. De verdeling van de cirkels op de kaart geeft aan hoeveel van deze loontrekkenden die in de gemeente werken, ook in de gemeente wonen. In het oosten van de provincie is dit in de meeste gemeenten een kwart of meer, terwijl dit in de noordoostelijke rand rond Brussel een veel kleiner aandeel bedraagt.

Kaart 50: Werkgelegenheid (2014)

Naast het aantal loontrekkenden in een gemeente kunnen we ook de totale pendel bekijken. Hier wordt elke beweging tweemaal geteld: één keer in de gemeente van herkomst en één keer in de gemeente van tewerkstelling (Kaart 51). Wanneer iemand in dezelfde gemeente woont en werkt, worden voor die gemeente dan ook twee bewegingen geteld. Dit geeft een indicatie van waar mobiliteitsproblemen kunnen ontstaan Het grootst aantal bewegingen tellen we in Leuven en, vooral, in de luchthavenregio en Brussel. Ook hier geven de cirkeldiagrammen[39] aan dat het in het oosten en ook in het zuidwesten van de provincie vooral over uitgaande pendel gaat, terwijl bijvoorbeeld in Vilvoorde, Machelen en Zaventem de inkomende pendel overheerst.

Kaart 51: Totale pendel van de loontrekkenden werkend en/of wonend in de gemeente (2014)

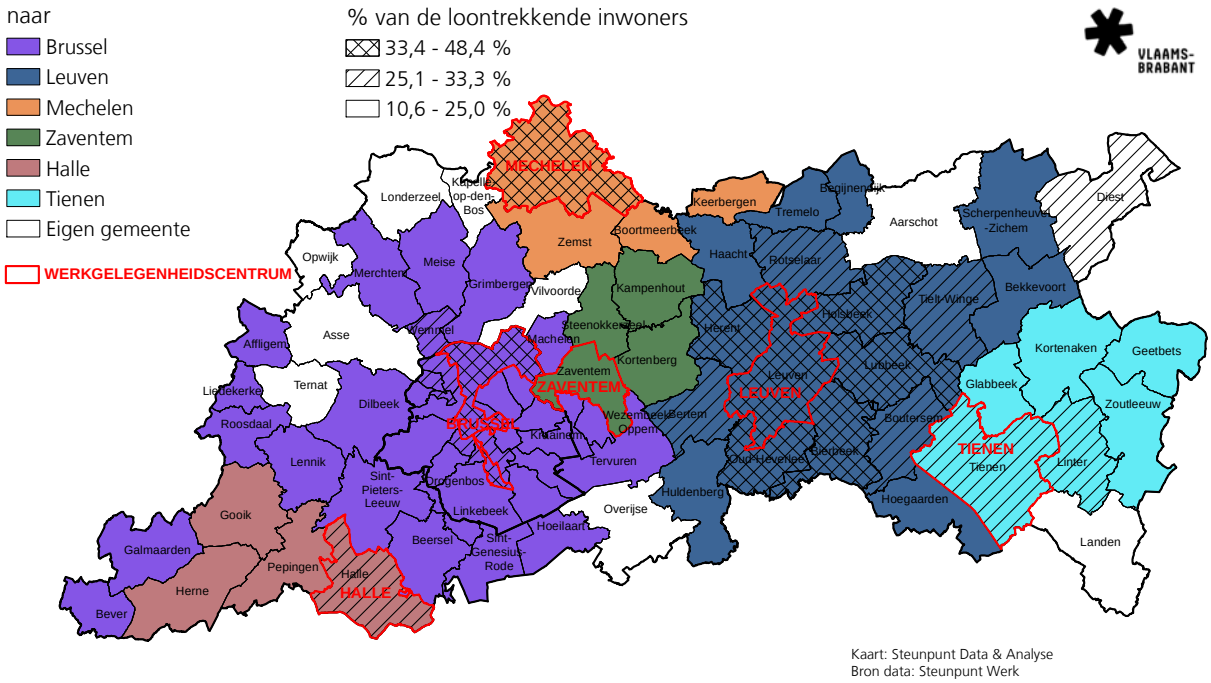

Bovenstaande kaart geeft een idee van de grootte van de pendelbewegingen in een gemeente maar ze geven geen duidelijk beeld van wie naar waar pendelt. Daarom is het zinvol om pendelgebieden af te bakenen rond werkgelegenheidscentra.

[39] Het cirkeldiagram van Brussel toont de som van de 19 Brusselse gemeenten.

Kaart 52 geeft per gemeente aan naar welke gemeente de meeste loontrekkenden gaan. Dit kan een andere, maar ook de eigen gemeente zijn. Er is ook aangeduid over welk aandeel het gaat. De gemeenten waarnaar de meeste loontrekkenden van de verschillende Vlaams-Brabantse gemeenten pendelen blijken Brussel, Leuven, Tienen, Halle, Zaventem en Mechelen te zijn. De witgekleurde gemeenten op de kaart zijn gemeenten waarvan de grootste groep loontrekkenden in de eigen gemeente werkt, maar waar er geen andere Vlaams-Brabantse gemeente is waarvan de grootste groep in die gemeente werkt. Zo is er bijvoorbeeld Aarschot, waar we wel inkomende pendel vanuit de omliggende gemeenten zien, maar waar vanuit die omliggende gemeenten telkens nog meer naar Leuven gependeld wordt.

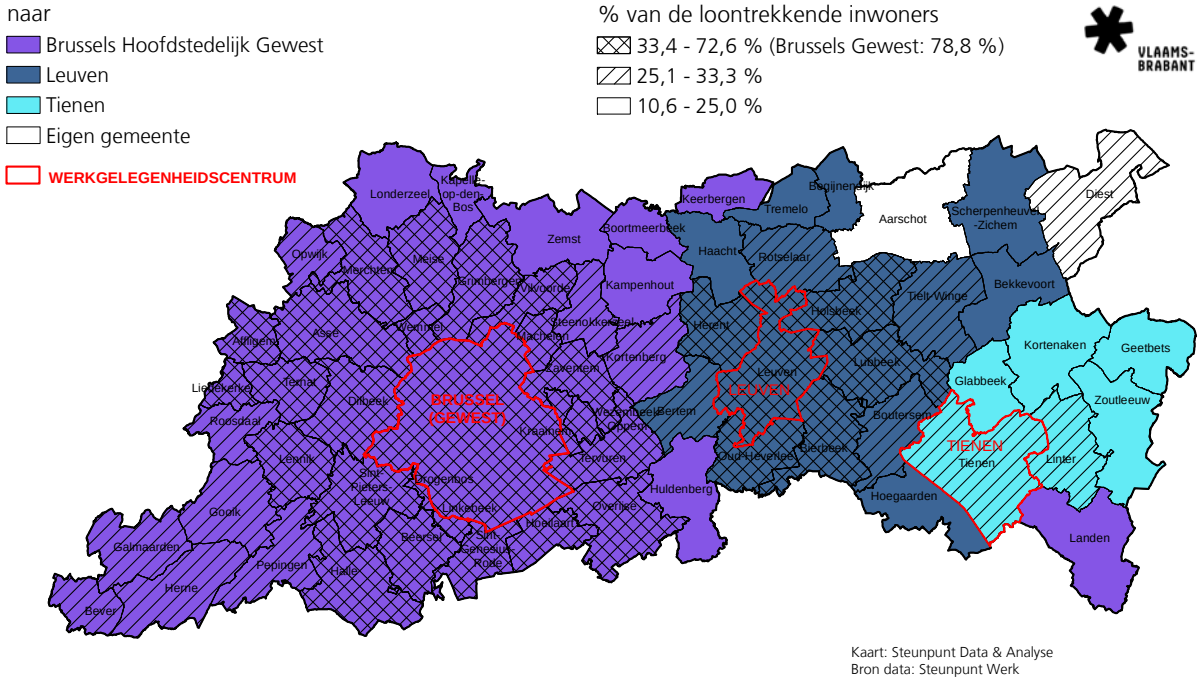
Kaart 52: Belangrijkste pendelstroom van loontrekkende inwoners (2014)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

Op Kaart 52 werd de stad Brussel als gemeente apart genomen, maar het is natuurlijk zo dat heel wat werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich buiten de stad Brussel bevindt, onder meer rond het Noordstation in Sint-Joost-ten-Node en Schaarbeek. Wanneer we alle Brusselse gemeenten samentellen, breidt het Brusselse pendelgebied sterk uit (Kaart 53). Meer dan de helft van de provincie, tot Landen toe, behoort nu hier bij. Het aandeel van de loontrekkenden dat er werkt wordt ook heel wat groter. In heel wat gemeenten gaat het wel nog om minder dan de helft, dus er zijn natuurlijk nog heel wat andere bewegingen. Verder behouden enkel Leuven en Tienen nu nog een eigen pendelzone, en Aarschot en Diest hebben als enige gemeenten nog de meeste werknemers in de eigen gemeente.

Kaart 53: Belangrijkste pendelstroom van loontrekkende inwoners met BHG als geheel (2014)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

10.3 Pendel naar de belangrijkste werkgelegenheidscentra

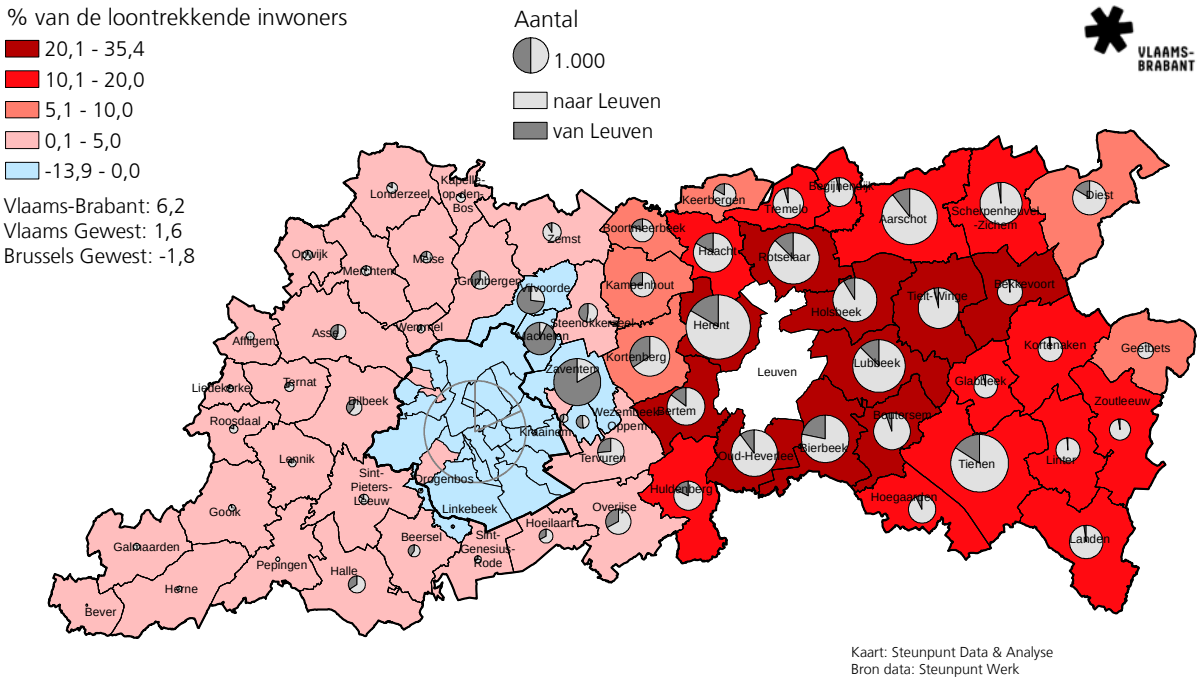
In dit onderdeel zoomen we in op de pendel van en naar de werkgelegenheidscentra, zoals die in de vorige paragraaf gedefinieerd werden. Enerzijds kijken we naar de werkgelegenheidscentra binnen de provincie, waarvan de belangrijkste Leuven en de luchthavenregio (Steenokkerzeel, Machelen en Zaventem) zijn, maar ook Halle, Vilvoorde, Asse, Diest en Tienen komen aan bod. Anderzijds bekijken we de belangrijkste werkgelegenheidscentra voor Vlaams-Brabanders buiten de provincie: in de eerste plaats het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en verder Mechelen en Antwerpen. We berekenen per gemeente telkens het pendelsaldo met deze werkgelegenheidscentra. Het pendelsaldo van de gemeente is dan het aantal personen dat de gemeente uitgaat om te werken in een bepaald werkgelegenheidscentrum, verminderd met het aantal personen uit dit werkgelegenheids-centrum dat in de betreffende gemeente komt werken. Op de kaarten wordt dit verschil getoond als percentage van het aantal loontrekkende inwoners in de gemeente. Positieve saldi worden hierbij aangeduid in een roodtint. Af en toe zien we ook negatieve saldi, dit wil zeggen dat de instroom van werknemers vanuit een werkgelegenheidscentrum groter is dan de uitstroom. Deze gemeenten worden blauw gekleurd. De centra zelf tonen we in het wit. De grootte van de som van de in- en uitgaande bewegingen wordt op de kaarten telkens aangeduid met cirkeldiagrammen.

10.3.1 Werkgelegenheidscentra in Vlaams-Brabant

De stad Leuven en de luchthavenregio zijn de twee grootste werkgelegenheidscentra in Vlaams-Brabant (Kaart 54). Zij tellen respectievelijk 6,2 en 5,0 netto inkomende pendelaars per 100

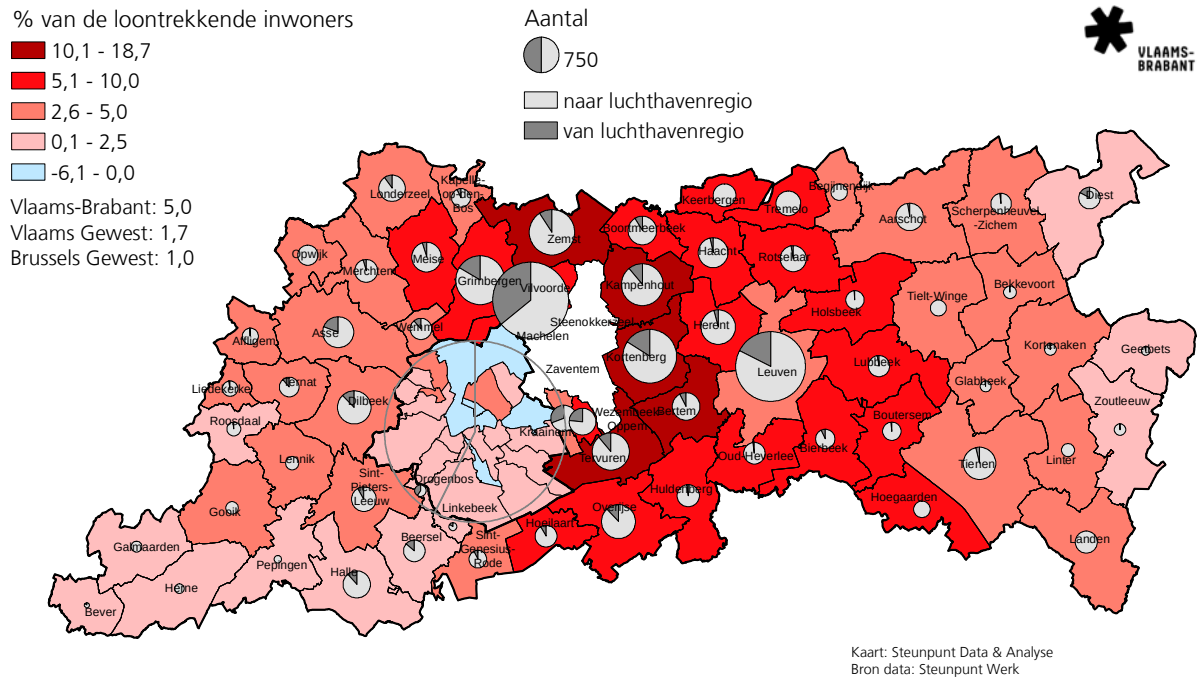
loontrekkenden in Vlaams-Brabant. De Leuvense pendelzone strekt zich uit tot aan de oostelijke provinciegrens. In het westen gaat ze, door de invloed van Brussel, beduidend minder ver.

Kaart 54: Vlaams-Brabantse werkgelegenheidscentra: Leuven (2014)

De luchthavenregio rekruteert meer gelijkmatig over Vlaams-Brabant, evenwel met de hoogste waarden in de onmiddellijke nabijheid. Zij trekt ook iets meer mensen aan uit het hele Vlaamse Gewest dan Leuven (1,7 t.o.v. 1,6).

Kaart 55: Vlaams-Brabantse werkgelegenheidscentra: luchthavenregio (2014)

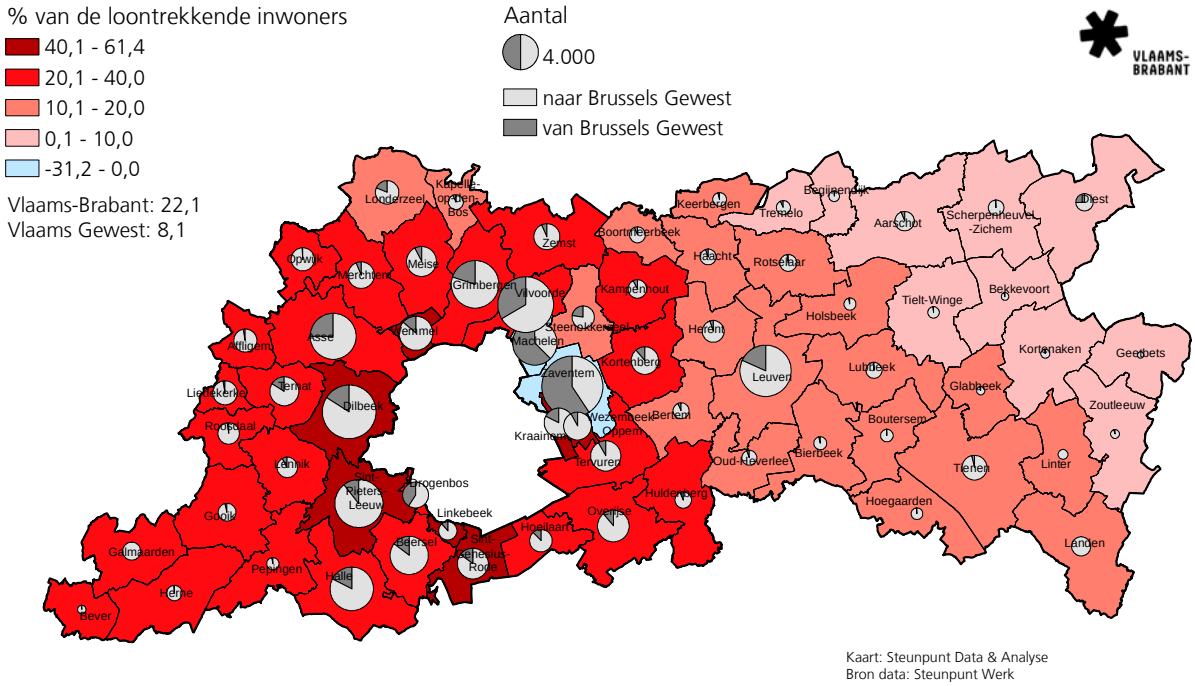
De andere Vlaams-Brabantse tewerkstellingscentra (Halle, Vilvoorde, Asse, Diest, Tienen) zijn beduidend minder belangrijk, en de impact van deze steden is eerder lokaal. Het pendelgebied van Vilvoorde komt dus maar deels overeen met de luchthavenregio, en bovendien is het saldo met het Brussels Gewest hier duidelijk negatief, terwijl dat bij de luchthavenregio niet het geval is. Halle rekruteert voornamelijk uit het Pajottenland, terwijl er heel wat Hallenaren niet alleen naar Brussel pendelen maar ook naar Sint-Pieters-Leeuw, Drogenbos, Beersel en Sint-Genesius-Rode. Asse krijgt dan weer voornamelijk inkomende pendel, vooral uit het noordelijk Pajottenland. Diest en Tienen rekruteren respectievelijk uit het noordelijk en zuidelijk Hageland.

Er werken natuurlijk niet alleen Vlaams-Brabanders in deze steden. In de luchthavenregio bedraagt het aandeel dat van binnen Vlaams-Brabant komt 43%, in Vilvoorde 47%, in Asse 49%, in Diest 52%, in Halle 57%, in Leuven 73% en in Tienen 78%.

10.3.2 Werkgelegenheidscentra buiten Vlaams-Brabant

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is veruit het belangrijkste werkgelegenheidscentrum voor Vlaams-Brabanders. Het aandeel Vlaams-Brabantse loontrekkenden dat in Brussel werkt is, zoals reeds eerder aangegeven in Kaart 48, net geen 30%. Het pendelsaldo tussen Vlaams-Brabant en het Brussels Gewest is met 22% wat lager, omdat er ook Brusselaars in Vlaams-Brabant werken. Vooral de luchthavenregio is daarbij belangrijk: Machelen en Zaventem hebben als enige Vlaams-Brabantse gemeenten een negatief saldo: er werken meer Brusselaars in deze gemeenten dan er inwoners uit deze gemeenten in Brussel werken.

Kaart 56: Werkgelegenheidscentra buiten de provincie: het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2014)

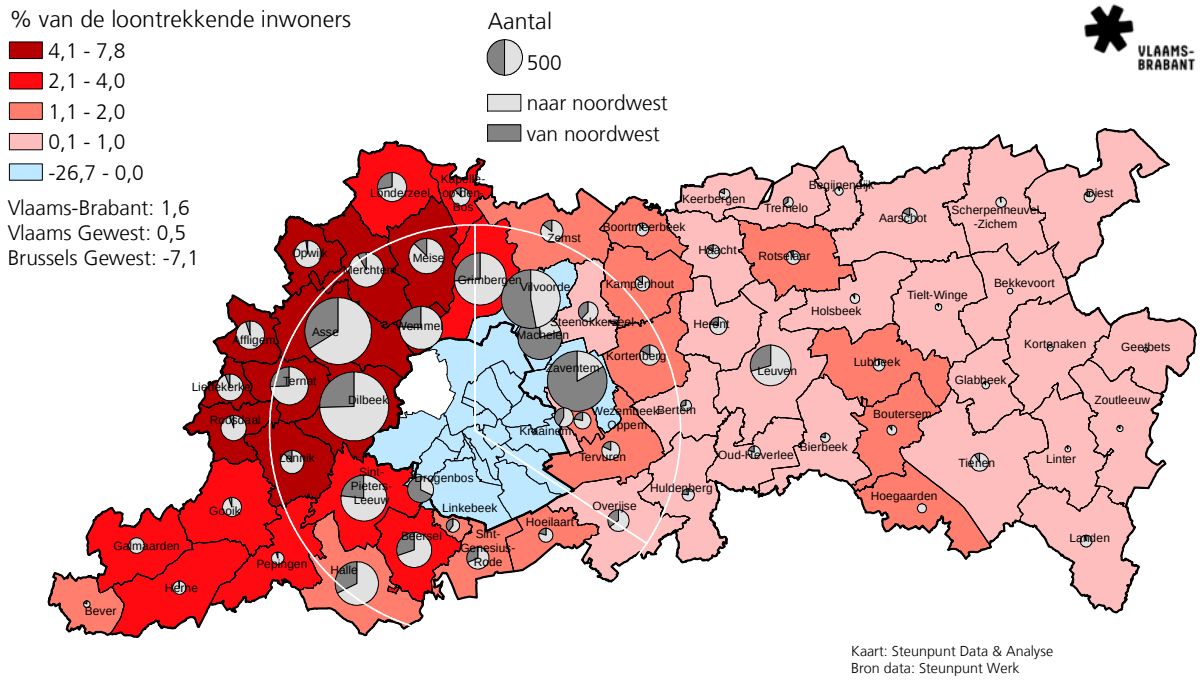

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

Op de bovenstaande kaart werd het Brussels Gewest als geheel genomen, er zijn echter grote verschillen naargelang de concrete Brusselse gemeente, zowel in belang als in de vorm van het rekruteringsgebied.

De stad Brussel is veruit de belangrijkste pendelgemeente, met een positief saldo van 9,8 per 100 loontrekkenden. Zij trekt mensen aan uit een ruime ring van gemeenten rond Brussel, zonder duidelijke voorkeursrichting. De aansluitende noordoostelijke gemeenten (Evere, Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node)[40] zijn minder belangrijk (samen 3,1 per 100 loontrekkenden), maar hebben eveneens geen duidelijke richting van rekrutering. Dit is wel het geval voor de zuidoostelijke gemeenten (Elsene, Etterbeek, Oudergem, Sint-Pieters-Woluwe, Sint-Lambrechts-Woluwe, Ukkel en Watermaal-Bosvoorde, samen goed voor een saldo van 4,6 per 100 loontrekkenden), hoewel ze ook nog een zeker algemeen bereik hebben. De zuidwestelijke (Anderlecht, Sint-Gillis en Vorst) en noordwestelijke (Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem en Sint-Jans-Molenbeek) gemeenten (Kaart 57) zijn het minst belangrijk (respectievelijk 2,9 en 1,6 per 100 loontrekkenden) en rekruteren duidelijk meer lokaal.

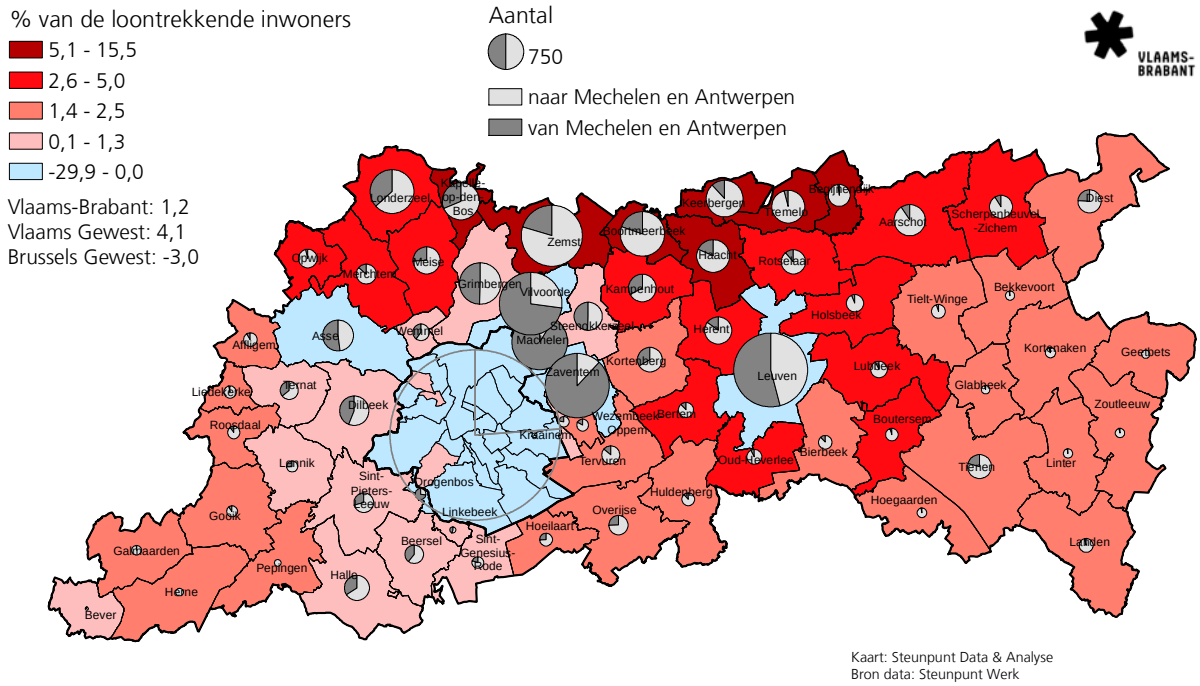
Kaart 57: Werkgelegenheidscentra in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: noordwestelijke gemeenten Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem en Sint-Jans-Molenbeek (2014)

Ten slotte is er nog de pendel van en naar Mechelen en Antwerpen. Deze pendelsaldi zijn ruimtelijk erg gelijkend, en worden hier samen afgebeeld. Het gaat vooral om het noorden van de provincie en in mindere mate om de gemeenten rond Leuven.

[40] Voor de indeling: zie De Maesschalck F., De Rijck T. & Heylen V. (2015), Over de grens: sociaal-ruimtelijke relaties tussen Brussel en Vlaams-Brabant, *Brussels Studies*, nr. 84.

Kaart 58: Tewerkstellingscentra buiten de provincie: Mechelen en Antwerpen (2014)

Kaart: Steunpunt Data & Analyse
Bron data: Steunpunt Werk

11. Conclusies Deel III

In dit derde deel bekeken we de link tussen de woonplaats van de werkenden enerzijds en de werkplaats anderzijds: de pendel. Terwijl zelfstandigen meestal in de eigen gemeente werken, is dat bij loontrekkenden veel minder het geval. In Vlaams-Brabant zijn er meer werkenden dan er arbeidsplaatsen zijn, en dus is er sowieso pendel naar buiten de provincie. Bijna één op de drie Vlaams-Brabanders werkt in Brussel. Er zijn ook Vlaams-Brabanders die in de rest van het Vlaams Gewest werken, maar de omgekeerde stroom is nog groter. Ongeveer de helft van de werkende inwoners van Vlaams-Brabant is tewerkgesteld in de eigen provincie, waarvan de meerderheid in een andere dan de woongemeente. Op die manier wordt ongeveer 60% van de Vlaams-Brabantse arbeidsplaatsen ingevuld door Vlaams-Brabanders. Het aantal Brusselaars dat in Vlaams-Brabant werkt is eerder beperkt. In Brussel is het aantal tewerkstellingsplaatsen immers dubbel zo groot dan het aantal werkenden, en de overgrote meerderheid werkt er in het gewest zelf. De pendel naar Brussel is zo groot dat meer tewerkstellingsplaatsen in Brussel ingenomen worden door pendelaars dan door Brusselaars.

Er zijn grote gemeentelijke verschillen in de pendelbewegingen. Vanuit enkele gemeenten rond Brussel gaat meer dan de helft werken in Brussel, en in het hele westen van de provincie bedraagt dit meer dan een kwart. Vanuit het noorden, het Leuvense en vooral vanuit het noordoosten is er minder pendel naar Brussel. Bewegingen naar de andere provincies zijn er vooral vanuit het noorden en het oosten van de provincie, en in mindere mate vanuit het westen. In een strook van Sint-Genesius-Rode tot Huldenberg is er een significante pendel naar Wallonië.

De gemeenten waar er meer arbeidsplaatsen zijn dan er werknemers wonen, noemen we tewerkstellingscentra. Dit zijn de luchthavenregio (Machelen, Zaventem, Steenokkerzeel), de steden met een centrumfunctie (Leuven, Vilvoorde, Asse, Diest, Halle, Tienen) en Drogenbos. In Brussel zijn er meer arbeidsplaatsen per inwoner dan in eender welke Vlaams-Brabantse gemeente: meer dan vijf keer zoveel. Daar is de arbeidsmobiliteit dan ook het grootst.

Om de arbeidsmobiliteit in kaart te brengen bekijken we telkens per gemeente apart waar de meeste loontrekkenden die er wonen gaan werken. Brussel, Leuven, Tienen, Halle, Zaventem en Mechelen zijn de belangrijkste tewerkstellingsplaatsen voor meerdere gemeenten. Daarnaast zijn er nog een aantal gemeenten (zoals Aarschot, Diest, Asse en Vilvoorde) waarvan de inwoners zelf wel het vaakst in de eigen gemeente werken, maar die slechts kleine aandelen werknemers aantrekken uit andere gemeenten. Wanneer we de Brusselse gemeenten niet apart nemen, maar samennemen tot het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, blijven enkel Leuven en Tienen over als belangrijkste werkgemeenten voor een aantal gemeenten. Aarschot en Diest zijn nog steeds het belangrijkst voor hun eigen inwoners. Al de anderen worden opgeslokt door het pendelgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, tot Landen toe.

De grootste werkgelegenheidscentra in Vlaams Brabant zijn Leuven en de luchthavenregio. Het pendelsaldo (het aantal inkomende pendelaars min het aantal uitgaande pendelaars per 100 loontrekkenden) met Vlaams-Brabant bedraagt voor Leuven 6,2 en voor de luchthavenregio 5,0. De luchthavenregio trekt wel meer mensen aan van buiten de provincie. Opvallend is ook dat het saldo met Brussel er positief is: Machelen en Zaventem zijn de enige gemeenten van waaruit minder pendelaars in Brussel gaan werken dan dat er omgekeerd Brusselaars in de gemeente komen werken. De andere werkgelegenheidscentra (Halle, Vilvoorde, Asse, Diest, Tienen) zijn duidelijk minder belangrijk, en hun impact is meer lokaal. Onder de tewerkgestelden in de luchthavenregio is het aandeel dat in Vlaams-Brabant woont het kleinst (43%), in Tienen is dat aandeel het grootst (78%).

Het Brussels Gewest is nog veel belangrijker dan genoemde tewerkstellingscentra in Vlaams-Brabant. Brussel en de 19 gemeenten van de Vlaamse rand staan in voor 50% van de tewerkstelling van de Vlaams-Brabanders (30% in Brussel, 20% in de rand). Buiten de provincie spelen ook Mechelen en Antwerpen een rol, vooral voor het noorden van de provincie. De hoogste uitgaande pendel naar deze twee steden vinden we in Boortmeerbeek, met 15% van de loontrekkende inwoners.

Algemeen besluit

Het dossier 'Werken in Vlaams-Brabant' bevat drie grote onderdelen: (1) de bevolking op actieve leeftijd in Vlaams-Brabant: zowel de werkenden, de werkzoekenden als de inactieven, (2) de werkgelegenheid in Vlaams-Brabant en (3) de link tussen beide: de pendel. Hieronder beschrijven we eerst een aantal krachtlijnen voor de hele provincie om daarna naar de verschillen op gemeenteniveau te kijken, die heel groot kunnen zijn. Dit dossier focust op werk, en dus wordt de leeftijdsgroep van de 18-64-jarigen bestudeerd, ook de bevolking op beroepsactieve leeftijd genoemd. Ze omvat ongeveer 60% van de Vlaams-Brabantse bevolking.

Kenmerken van de bevolking op actieve leeftijd in Vlaams-Brabant

De gemiddelde leeftijd van de **bevolking op actieve leeftijd in Vlaams-Brabant** is 42 jaar. Ongeveer de helft van de beroepsactieve bevolking is man, 12% is niet-Belg, en 22% heeft een niet-Belgische herkomst. Belangrijk voor de kansen op werk is de **scholingsgraad**. 35% van de volwassenen heeft een hogere opleiding gevolgd, een iets kleinere groep heeft geen diploma van het hoger secundair. Nu nog verlaat bijna een op tien leerlingen de school zonder een diploma secundair. Het grootste deel van degenen die wel afstuderen uit het middelbaar gaat naar het hoger onderwijs, waarvan ongeveer drie kwart ook een diploma haalt. In totaal, de vroegtijdige schoolverlaters inbegrepen, behaalt ongeveer de helft van de jongeren een diploma hoger onderwijs.

70% van de bevolking op actieve leeftijd **is aan het werk** (59% loontrekkend en 11% als zelfstandige). Daarbij komen nog eens de werknemers van internationale instellingen (EU, NAVO, SHAPE…), die op 2,5% worden geschat. Wanneer we kijken naar het aantal werkenden binnen de gezinnen, blijkt dat ongeveer twee derde van de gezinnen met minderjarige kinderen tweeverdieners zijn. **4%** van de bevolking op actieve leeftijd is **werkzoekend**, en de **andere** 18-64-jarigen zijn **niet beroepsactief**. Dit is een **erg diverse groep**: het belangrijkst zijn de personen met kinderbijslag (7,5%), meestal studenten, en huisvrouwen en –mannen (geschat op 7,4%). Verder is 5,3% gepensioneerd en 2,9% arbeidsongeschikt door ziekte of handicap. De kleinste groep wordt gevormd door de personen die financiële hulp krijgen van een OCMW (0,5%).

Tussen de groepen van de **werknemers van internationale organisaties** en de huisvrouwen en -mannen kan geen onderscheid gemaakt worden in de gegevens van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid. Alle personen die geen link hebben met de Belgische sociale zekerheid (hetzij als betaler, hetzij als ontvanger) worden er samen beschouwd als een groep van 'anderen'. We pogen een inschatting van de grootte van de twee groepen maken aan de hand van de gegevens over de ziekteverzekering: personen zonder (verplichte) Belgische ziekteverzekering zijn meestal werknemers van internationale organisaties, omdat zij vaak een andere, private of Europese, ziekteverzekering hebben. Doordat in de meeste studies de werkzaamheidsgraad (werkenden t.o.v. de bevolking op actieve leeftijd) en de activiteitsgraad (werkenden én werkzoekenden t.o.v. de bevolking op actieve leeftijd) worden berekend aan de hand van de gegevens van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, zijn deze in Vlaams-Brabant niet helemaal accuraat. Het aandeel werkzame personen en actieven wordt immers onderschat omdat er veel werknemers van internationale organisaties wonen.

Bekijken we de **verdeling over de sectoren**, dan is voor de tewerkstelling van de Vlaams-Brabanders de landbouw of primaire sector onbelangrijk: slechts 1 procent werkt in deze sector. De industrie en de bouw, de secundaire sector, speelt, met 12%, ook een relatief kleine rol. Het zijn vooral de commerciële diensten (de tertiaire sector) en de niet-commerciële diensten (de quartaire sector) die belangrijk zijn. Deze sectoren stellen respectievelijk 53% en 34% van de loontrekkende Vlaams-Brabanders te werk. De demografische kenmerken van de werknemers in deze sectoren zijn duidelijk verschillend. Zo is de secundaire sector overwegend mannelijk, en de quartaire overwegend vrouwelijk. De primaire en tertiaire sectoren zijn het meest geïnternationaliseerd. De scholingsgraad stijgt naarmate we van de primaire naar de quartaire sector gaan, hoewel er binnen de sectoren zelf ook grote verschillen zijn. Zo zijn de werknemers in de telecom en financiële diensten gemiddeld heel hooggeschoold in vergelijking met de tertiaire sector als geheel. Hetzelfde geldt voor onderwijs in de quartaire sector. De lonen zijn doorgaans sterk gecorreleerd met de scholing. Al zijn er ook uitzonderingen: zo liggen de lonen in het onderwijs heel wat lager dan in de telecom en financiële diensten, ook al is de scholingsgraad er wel hoger. In sommige sectoren van de secundaire sector liggen de lonen eveneens hoog, zoals in de technologische industrie.

Het aandeel **werkzoekenden** is ook sterk gecorreleerd met de scholingsgraad. In het algemeen liggen de werkloosheidscijfers hoger bij mannen en jongeren, en vooral bij personen met een herkomst van buiten de EU, maar hier speelt ook de lagere opleidingsgraad van deze groep mee.

Werkgelegenheid in Vlaams-Brabant

Wanneer we naar de evolutie van de **werkgelegenheid in Vlaams-Brabant** kijken vanaf de jaren ’90, zien we dat de secundaire sector enorm aan belang heeft ingeboet. Dit verlies wordt meer dan gecompenseerd door de groei in de **tertiaire sector** (handel en vooral de brede sector van de zakelijke dienstverlening) en in mindere mate de **quartaire sector** (onderwijs en vooral gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening). De **desindustrialisatie** was vooral voelbaar in de Zennevallei (zeker het noordoosten) en het noorden van het Hageland, maar de groei van de zakelijke dienstverlening heeft dat ruim gecompenseerd. Vooral in de luchthavenregio was deze groei enorm. Het is ook in deze regio dat er heel wat vacatures zijn, zij het vooral voor hooggeschoolden.

Het aantal tewerkstellingsplaatsen is in Vlaams-Brabant **kleiner dan het aantal werkende inwoners**. Voor de werkgelegenheid is de primaire sector onbelangrijk (1%), hoewel meer dan 10% bereikt wordt in sommige gemeenten van het centrale Hageland (tot 12% in Zoutleeuw). Ook industrie en bouw is een relatief kleine sector (12%), maar het belang hiervan kan groot zijn in gemeenten met een belangrijke industriële vestiging (tot 40% in Kapelle-op-den-Bos). De tertiaire en quartaire sectoren zijn veruit het belangrijkst, met respectievelijk 59% en 28% van de arbeidsplaatsen. Op gemeentelijk niveau zijn er wel veel hogere waarden. De tertiaire sector is relatief het belangrijkste in Machelen, met 91% van de werkgelegenheid. De quartaire sector is in Leuven goed voor 49%.

Tewerkstellingscentra en pendelbewegingen in Vlaams-Brabant

De tertiaire sector neemt bij de werkgelegenheid in Vlaams-Brabant een belangrijker aandeel in dan bij de werkenden (59% versus 53%), maar toch zijn er ook in deze sector nog minder

tewerkstellingsplaatsen dan er werknemers zijn. Dit betekent dat er heel wat **pendel** is naar buiten de provincie, tenminste onder de loontrekkenden (zelfstandigen werken meestal in de eigen gemeente). Brussel neemt daarvan het leeuwendeel op zich: 30% van de Vlaams-Brabantse loontrekkenden werkt er. Samen met de Vlaamse rand zorgt de Brusselse regio voor de helft van de jobs voor de Vlaams-Brabantse loontrekkenden. In Leuven werkt nog eens een achtste. Ook in andere provincies werken er heel wat Vlaams-Brabanders, waarvan Mechelen en Antwerpen de belangrijkste tewerkstellingscentra zijn. Toch pendelen er nog meer inwoners uit andere provincies naar Vlaams-Brabant, vooral naar de luchthavenregio. Het aantal Brusselaars dat in Vlaams-Brabant werkt is eerder beperkt. In Brussel is het aantal arbeidsplaatsen immers dubbel zo groot dan het aantal werkende inwoners, en de overgrote meerderheid van de inwoners werkt dan ook in het gewest zelf.

De gemeenten waar er meer arbeidsplaatsen zijn dan er werknemers wonen, noemen we tewerkstellingscentra. In Vlaams-Brabant zijn dit de luchthavenregio (Machelen, Zaventem, Steenokkerzeel), de steden met een centrumfunctie (Leuven, Vilvoorde, Asse, Diest, Halle, Tienen) en Drogenbos. In Brussel zijn er meer arbeidsplaatsen per inwoner dan in eender welke Vlaams-Brabantse gemeente: meer dan vijf keer zoveel. Ook Mechelen is voor een aantal Vlaams-Brabantse gemeenten in het noorden van de provincie het belangrijkste tewerkstellingscentrum.

Verschillen tussen Vlaams-Brabant en het Vlaams Gewest

De **situatie in Vlaams-Brabant verschilt** op een aantal punten van die **van het Vlaams Gewest**. De bevolking is er internationaler, de scholingsgraad is er hoger, er zijn minder vroegtijdige schoolverlaters, de werkloosheid is er lager (het meest opvallend bij mensen met een EU-geboortenationaliteit), en er zijn minder mensen inactief. Binnen de groep van inactieven zijn de kinderen met recht op kinderbijslag in Vlaams-Brabant belangrijker, omdat er relatief meer minderjarigen wonen, maar ook omdat er vaker verder gestudeerd wordt. De inwoners van Vlaams-Brabant werken relatief meer in de sector van de (commerciële en niet-commerciële) diensten dan in het Vlaams Gewest als geheel, en de lonen liggen er gemiddeld ook hoger. Er zijn eveneens verschillen qua economische structuur (tewerkstelling): de commerciële diensten zijn sterker ontwikkeld, in tegenstelling tot de landbouw, de industrie en de niet-commerciële diensten.

Gemeentelijke en regionale verschillen in Vlaams-Brabant

In Vlaams-Brabant zijn er soms grote verschillen tussen de gemeenten. We bakenen daarom een aantal regio's af met gemeenschappelijke kenmerken, zowel wat betreft de inwoners op actieve leeftijd, als de werkgelegenheid en de pendel.

In de brede **rand rond Brussel** zien we een aantal gemeenschappelijke kenmerken, maar ook een aantal interne verschillen, vooral tussen de **Zennevallei** en enkele gemeenten ten westen van Brussel (Liedekerke, Asse) enerzijds en het gebied ten **zuidoosten van Brussel** anderzijds. De andere gemeenten van de rand hebben meer gemiddelde waarden. In de hele rand rond Brussel zien we veel inwoners van niet-Belgische herkomst (vooral in de Zennevallei) en niet Belgische nationaliteit (vooral in het zuidoosten). Die laatste zijn vaak werknemers van internationale organisaties. Er is ook een groot verschil in scholing tussen de twee genoemde gebieden. In de

eerste zien we een relatief lage opleidingsgraad, en zijn er ook veel vroegtijdige schoolverlaters. Ten zuidoosten van Brussel is de scholingsgraad gemiddeld hoog.

In de hele rand rond Brussel werken de inwoners weinig in de industrie in vergelijking met de rest van Vlaams-Brabant. Alleen in het zuiden van de Zennevallei is dat nog net bovengemiddeld (maar ver beneden het Vlaams gemiddelde). De tertiaire sector is in de hele rand erg belangrijk: ruim meer dan de helft van de tewerkstelling in alle gemeenten. In het zuidoosten is dat vaker de zakelijke dienstverlening, in de Zennevallei gaat het meer om groothandel en transport. We zien ook grote loonverschillen, die binnen de tertiaire sector zeer uitgesproken kunnen zijn (zo omvat zakelijke dienstverlening consultancy en wetenschappelijke activiteiten, maar bijvoorbeeld ook onderhoud van gebouwen en tuinen). In het zuidoosten zijn er veel hoge lonen en weinig lage lonen, in de Zennevallei geldt het omgekeerde. Hier zijn er ook veel werkzoekenden. Het aandeel werkzoekenden is vooral hoog in de (deel)gemeenten dicht bij Brussel, van Groot-Bijgaarden (Dilbeek) over Zellik (Asse), Wemmel, Strombeek-Bever (Grimbergen), Vilvoorde en Machelen tot Diegem (Machelen) en Zaventem, en verder in Drogenbos en Ruisbroek (Sint-Pieters-Leeuw). Bij de inactieven, dat zijn diegenen die niet werken en ook niet op zoek zijn naar werk, valt op dat er in de gehele rand weinig (brug)gepensioneerden zijn. In de Zennevallei is er wel een bovengemiddeld aandeel arbeidsongeschikten omwille van ziekte of handicap. In het zuidoosten zijn er veel kinderen met kinderbijslag (er wonen veel jongeren en zij studeren vaak verder), maar ook veel ‘anderen’, Hierbij zijn er heel wat werknemers van internationale instellingen, soms tot bijna een vijfde van de bevolking op actieve leeftijd, maar ook huisvrouwen- en mannen. Die laatste groep omvat wellicht nog een aantal werknemers van internationale instellingen die toch een Belgische ziekteverzekering hebben.

In de meeste gemeenten in de rand rond Brussel werkt meer dan een derde van de loontrekkenden in Brussel. In een aantal gemeenten is dat zelfs meer dan de helft. De rand heeft wel meer tewerkstellingsplaatsen dan er mensen op actieve leeftijd zijn, maar dat is vooral de verdienste van de luchthavenregio (Machelen, Zaventem, Vilvoorde, Steenokkerzeel). Verder geldt dat alleen voor Asse en het kleine Drogenbos. Buiten de rand is dat enkel het geval in Halle, Diest, Tienen en Leuven. De luchthavenregio is de belangrijkste werkgever van Vlaams-Brabant (groter dan Leuven) en rekruteert niet alleen in de onmiddellijke nabijheid, maar over geheel Vlaams-Brabant en er buiten. In de luchthavenregio werken dan ook relatief gesproken het minst Vlaams-Brabanders (43%), in Tienen is dat aandeel het grootst (78%). In de luchthavenregio liggen ook de enige gemeenten (Machelen en Zaventem) waar er meer Brusselaars werken dan omgekeerd.

In de landelijke gebieden van **het Hageland en het Pajottenland** speelt de primaire sector een iets grotere rol dan elders, maar het gaat nooit om meer dan 5% van de actieve bevolking en het blijft dus een kleine sector. In het gehele Hageland, vooral in het noorden, en in mindere mate in het Pajottenland is de sector van industrie en bouw belangrijker dan gemiddeld in Vlaams-Brabant. De inwoners werken dan weer relatief weinig in de tertiaire sector en relatief veel in de quartaire sector. Het gaat daarbij vooral om openbaar bestuur en maatschappelijke dienstverlening. De beperkte lokale tewerkstelling situeert zich dan ook vooral in die sectoren.

In het Hageland en het Pajottenland is het aandeel hoogopgeleiden beperkt. In het Hageland zijn er veel laagopgeleiden, in het Pajottenland is dat gemiddeld . In de steden in het noorden en

(vooral) het zuiden van het Hageland vinden we ook relatief veel vroegtijdige schoolverlaters. In het landelijke centrale Hageland en Zuidelijk Pajottenland is dat niet het geval. We zien er weinig hoge lonen en, vooral in het noorden en het zuiden van het Hageland, veel lage lonen. Gemiddelde lonen vinden we vooral in het centrale gedeelte van het Hageland en het Pajottenland. In het Hageland, en vooral opnieuw in het noorden en het zuiden ervan, zijn er relatief veel werkzoekenden (vooral in de centra van de steden), en er zijn relatief meer langdurig werklozen. Er zijn ook relatief veel arbeidsongeschikten en personen met een uitkering voor een handicap. Binnen de groep van de werkzoekenden zijn er veel mensen met een lage scholing, maar dat geldt voor alle gebieden met een laaggeschoolde bevolking in het algemeen (zo is ook de Zennevallei opvallend).

In vergelijking met het Hageland, en zeker de steden in het noorden en het zuiden ervan, heeft het Pajottenland dus vaak gemiddelde waarden. Dat is nog meer het geval voor het noordwesten van de provincie.

In Leuven en omliggende gemeenten is de opleidingsgraad hoog (de actieve bevolking in Leuven is ook het jongst). In Leuven zelf zijn er wel veel vroegtijdige schoolverlaters, wat niet geldt voor de omliggende gemeenten. De werkloosheid is er heel laag, met opnieuw een uitzondering voor Leuven, vooral het centrum. In Leuven zelf zijn er relatief veel inwoners met een niet-Belgische geboortenationaliteit, en onder hen is de werkloosheid wel relatief laag in vergelijking met het Vlaams-Brabantse gemiddelde.

In Leuven is er heel wat werkgelegenheid (12% van de Vlaams-Brabanders werkt er). Daarmee is Leuven de gemeente met het grootste aantal arbeidsplaatsen in Vlaams-Brabant. De werknemers zijn in belangrijke mate uit Oost-Brabant afkomstig.

De primaire en secundaire sectoren zijn voor de inwoners van het Leuvense onbelangrijk. De tertiaire sector, met een belangrijke rol voor de zakelijke dienstverlening, is er ook minder belangrijk dan gemiddeld, tenzij in de gemeenten ten westen van Leuven, die ook in de Brusselse invloedssfeer liggen. Het is de quartaire sector die hier heel erg uitgesproken is, vooral onderwijs en gezondheidszorg (universiteit, ziekenhuizen, secundaire scholen…). De lonen zijn er hoog, hoewel dat in Leuven zelf minder uitgesproken is, en daar zijn er ook veel lage lonen. Die polarisatie in Leuven is opvallend: veel hoge én veel lage lonen en weinig gemiddelde lonen. In Leuven zijn er verder opvallend weinig (brug)gepensioneerden. Er zijn wel veel ‘anderen’, zoals ten zuidoosten van Brussel. In de omliggende gemeenten zijn er dan weer veel jongeren met kinderbijslag. Hier wonen meer jongeren, en ze studeren vaak verder, opnieuw zoals ten zuidoosten van Brussel.

Dat is ook het geval in Keerbergen en de gemeenten in het centrale noorden van de provincie. Zij hebben heel wat overeenkomsten met de gemeenten in de rand rond Leuven, met onder meer veel hoge lonen. In die noordelijke rand werken veel mensen in Mechelen, en meer in het algemeen in de provincie Antwerpen. Alleen in het uiterste oosten van Vlaams-Brabant werken er evenveel mensen in een andere provincie. In Keerbergen (en Geetbets) is dat meer dan 40%.

Steunpunt Data & Analyse
Provincieplein 1 - 3010 Leuven
Tel. 016 26 77 87 · data.analyse@vlaamsbrabant.be
www.vlaamsbrabant.be/dataenanalyse

Digitale versie
www.vlaamsbrabant.be/dossierwerken

Meer cijfers
https://provincies.incijfers.be

Beleidsverantwoordelijken

Data & Analyse
Gedeputeerde Monique Swinnen
Tel. 016 26 70 57 · kabinet.swinnen@vlaamsbrabant.be

Economie en Innovatie
Gedeputeerde Marc Florquin
Tel. 016 26 70 29 · kabinet.florquin@vlaamsbrabant.be

Depotnummer:
D/2018/8495/01